

ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS

IURIDICA

No 380

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

řada teoretická

Svazek č. 380

**VĚKOVÁ HRANICE TRESTNÍ
ODPOVĚDNOSTI A KRIMINALITA MLÁDEŽE**

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

Josef Kuchta Věra Kalvodová
Kateřina Horká Jakub Chromý
Ondrej Štefánik

Masarykova univerzita

Brno, 2010

Recenzoval: JUDr. Jana Zezulová, Ph.D.

Projekt „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“ byl uskutečněn za podpory studentských projektů na Masarykově univerzitě. Zpracován byl v kategorii A – grantových projektů na podporu specifického výzkumu (přidělený kód projektu: MUNI/A/1042/2009).

© 2010 Josef Kuchta, Věra Kalvodová, Kateřina Horká, Jakub Chromý,
Ondrej Štefánik

© 2010 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-5359-5

OBSAH

Úvod.....	6
------------------	----------

TEORETICKÁ ČÁST

1. Příčiny kriminality mládeže z pohledu sociálního prostředí	8
2. Sprejerství jako trestný čin: teorie a praxe v České republice.....	14
3. Trestněprávní ochrana mládeže před televizním násilím – možnosti a limity.....	29
4. Účinná lítost ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a restorativní justice.....	44
5. Věcný záměr nového trestního řádu, odklony a dohadovací řízení.....	54

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Cíl a charakteristika výzkumu	76
2. Vyhodnocení jednotlivých otázek	80
3. Závěry výzkumu.....	186

Příloha – dotazník.....	190
--------------------------------	------------

Přehled použité literatury	201
---	------------

ÚVOD

Projekt „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“ byl uskutečněn za podpory studentských projektů na Masarykově univerzitě. Zpracován byl v kategorii A – grantových projektů na podporu specifického výzkumu (přidělený kód projektu: MUNI/A/1042/2009). Jeho řešení probíhalo v období 1. 1.–31. 12. 2010. Na realizaci projektu se podíleli dva pedagogové a tři studenti doktorského studijního programu z katedry trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Vedení výzkumu se ujal doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc., vysokoškolský učitel z uvedené katedry. Řešitelský tým pracoval ve složení: doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr., JUDr. Kateřina Horká, JUDr. Jakub Chromý a Mgr. Ondřej Štefánek.

Podstata předmětného projektu spočívala ve vyhodnocení platné právní úpravy a praxe týkající se zacházení s delikventní mládeží a vytvoření případných doporučení *de lege ferenda* ke zlepšení situace v této oblasti. Podrobněji byly zkoumány vybrané příčiny kriminality mládeže, aktuální sociálně patologické jevy ohrožující děti a mladistvé. Analýze byly podrobeny stěžejní aspekty platné právní úpravy, jak vyplývají ze zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Především byla zjišťována stanoviska k zavedení relativní spodní hranice trestní odpovědnosti. Dále byly zjišťovány názory na povahu sankcí ukládaných dětem a mladistvým, jakož i na zkušenosti s jejich výkonem. Pozornost byla rovněž upřena k názorům na potřebu zvláštní ochrany dětí a mladistvých v řízení vedeném proti nim.

Vlastní zpracování tématu projektu postupovalo dvěma základními směry. Za prvé byly vytvořeny teoretické statě věnované posuzované problematice, některé z nich byly publikovány v odborných časopisech.^{1,2} Za dru-

---

¹ Chromý, J. Příčiny kriminality mládeže z pohledu sociálního prostředí. *Právo a rodina*. 2010, č. 10. Chromý, J. Sprejerství jako trestný čin: teorie a praxe v České republice. *Trestní právo*. 2010, č. 9. Chromý, J. Trestněprávní ochrana mládeže před televizním násilím – možnosti a limity. *Státní zastupitelství*. 2010, č. 4. Štefánek, O. Účinná lítost ve smyslu zákona o soudnictví ve věcech mládeže a restorativní justice. (přijato k publikaci v časopisu

hé bylo provedeno empirické šetření, jehož cílem bylo zjistit názor oslovených soudců a státních zástupců na otázky věkové hranice trestní odpovědnosti a na další významné aspekty související s fenoménem kriminality mládeže. Dílčí poznatky z výzkumného šetření byly také představeny právnícké veřejnosti.³

Předkládaná závěrečná zpráva obsahuje klíčové výstupy projektu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“, které pod řízeným vedením zpracovali členové řešitelského týmu v roce 2010.

Brno, 22. 12. 2010

Za kolektiv autorů:

Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc.

Státní zastupitelství, vyjde v roce 2011). Horká, K. Věcný záměr nového trestního řádu – odklony a dohodovací řízení. (přijato k publikaci v časopisu Státní zastupitelství, vyjde v roce 2011). Krejčířková (nyní Horká), K. Nová alternativní opatření. Příspěvek do sborníku z konference Setkání mladých vědeckých pracovníků konané dne 24. 4. 2010 v Býkově, Fakulta právníká Západočeské univerzity v Plzni. (Sborník z konference vyjde v roce 2011). Krejčířková, K. Sankce a zákon o trestním soudnictví nad mládeží (č. 48/1931 Sb. z. a n.) In COFOLA 2010. 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita.

² K problematice vztahující se k tématu projektu publikovali zpracovatelé příspěvky i v minulosti. Srov. Krejčířková (nyní Horká), K. Aktuální problematika trestu domácího vězení. In Dny práva – 2009 – Days of Law. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. Krejčířková, K. Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. Státní zastupitelství. 2009, č. 10. Krejčířková, K. Sankcionování mladistvých v Rakousku. Trestněprávní revue. 2009, č. 9. Krejčířková, K. Problematika obecně prospěšných prací v Rakousku s přihlédnutím k jejich ukládání mladistvým. Státní zastupitelství. 2008, č. 7–8. Krejčířková, K. Rakouská soudní soustava v trestních věcech a mladiství. Státní zastupitelství. 2008, č. 9. Krejčířková, K. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. Státní zastupitelství. 2008, č. 5.

³ Horká, K., Chromý, J., Štefánek, O. Kriminalita mládeže – poznatky z výzkumného šetření. Konference Dny práva 2010 konaná dne 11. 11. 2010 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně (sborník z konference vyjde v roce 2011). K danému tématu byla uskutečněna i přednáška pro studenty, a to dne 21. 12. 2010 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Kuchta, J., Kalvodová, V., Horká, K., Chromý, J., Štefánek, O. Z praktické části výzkumu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“ (přijato k publikaci v časopisu Státní zastupitelství, vyjde v roce 2011).

TEORETICKÁ ČÁST

1. PŘÍČINY KRIMINALITY MLÁDEŽE Z POHLEDU SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

Kriminalita mládeže – jakožto krajní případ sociální patologie, tedy nejzávažnější porušení společenských vztahů formou trestného činu – je tématem intenzivně a dlouhodobě diskutovaným. Výchozí podmínkou definování a uplatňování efektivní kontroly kriminality mládeže je přitom znalost příčin takové kriminality. Teprve po jejich důkladném poznání lze pomýšlet na žádoucí omezení trestné činnosti. Příčiny kriminality jsou vesměs různorodé a na každého jedince působí individuálně. K samotným příčinám kriminality mládeže pak existuje poměrně obsáhlá odborná literatura – ve srovnání s jinými pravidelně zkoumanými asociálními jevy téměř ojedinělá – avšak o to obtížnějším úkolem je z ní vybrat zásadní poznatky a představit je ve srozumitelné podobě. V rámci etiologie kriminality dětí a mladistvých se rozlišují dvě hlavní skupiny faktorů. Jde jednak o faktory vnitřní, do nichž patří individuální zvláštnosti jedince dané geneticky, na základě hereditárních a konstitučních vlivů, a jednak o faktory vnější, kam spadají vlivy stojící mimo vlastní osobnost pachatele.⁴ Zabýváme se zde kriminalitou mládeže jako určitým výsledkem konfrontace osobnosti mladého člověka v sociálním prostředí, v němž žije.

Stav, struktura a dynamika kriminality doznává zásadních proměn v souvislosti a se změnami, ke kterým dochází v podmínkách sociálního života lidí. Také kriminalita mládeže se formuje na základě vzájemného působení procesů a jevů, jež jsou zahrnuty v charakteristice toho kterého sociálního prostředí.

---

⁴ Jinak k této klasifikaci viz Novotný, O., Zapletal, J. et al. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 389. Kuchta, J., Válková, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 279.

Podstatou procesu socializace je začleňování člověka do daného společensko-kulturního rámce. Pod vlivem nepříznivých a z hlediska optimálního rozvoje osobnosti nežádoucích podnětů může dojít k odchýlení chování dotyčného jedince od obecně uznávaných norem, což se označuje jako socializace deviantní.⁵ Identifikovány byly specifické skupiny antisociálního chování mládeže, prostřednictvím nichž se snáze hledají jeho skutečné příčiny.⁶ Právě pro období adolescence bývá charakteristická subkultura mládeže, kdy účast na ní je výrazem protestu proti konvencím a diferenciaci od stereotypů.⁷ Ačkoli kritičnost vůči stávajícímu systému je příznačná pro každou mladou generaci, zdá se, jako by ta současná již hranice generační omezenosti překročila. Dospívající mládež se rychle a snadno přizpůsobuje hlavně rizikovým, s konzumem spojeným vzorům hodnot a norem, které doprovázejí současné změny.⁸ Jinak pozitivní vlivy – např. péče o zdraví, zdravá výživa – u nich nabývají extrémních poloh, jež jsou rovněž nebezpečné.

Klíčovou roli sehrává rodina v tom, že působí na jedince od samého počátku jeho života, tvoří a upevňuje jeho charakterové vlastnosti, postoje a chování. Kriminologické studie tradičně zdůrazňovaly, že delikventní mládež pochází převážně z rozvrácených a neúplných rodin, v nichž se vyskytovaly nejrůznější sociálně patologické jevy, zejména alkoholismus, nezaměstnanost, prostituce a v neposlední řadě také trestná činnost. Rovněž v současnosti se mladiství pachatelé rekrutují zejména ze sociálně slabých rodin, resp. sociálně těžko přizpůsobivých rodin a z chovanců školských ústavů, v nichž probíhá ústavní a ochranná výchova. Nezřídká však zaznamenáváme i delikventy z řad dětí a mladistvých, u nichž se uvedený model neuplatňuje. V těchto případech zřejmě selhává sociálně-výchovná funkce dotčených rodin. Účast „zlaté mládeže“ na trestné činnosti je zase vysvět-

---

⁵ Kraus, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. s. 60.

⁶ Srov. například čtyři typy adolescentů s různou mírou antisociálního chování podle Sobotkové, V., Blatný, M., Jelínek, M., Hrdlička, M., Urbánek, T. Typologie antisociálního chování v rané adolescenci a jeho vztah k dalším formám rizikového chování. Československá psychologie. 2009, č. 5, s. 428 a násl.

⁷ Nakonečný, M. Úvod do psychologie. Dotisk 1. vydání. Praha: Academia, 2005. s. 387.

⁸ Krch, F., Drábková, H. Současné změny životního stylu a duševní zdraví české mládeže. Praha: Research Support Scheme, 1999. s. 48.

lována jejími vysokými nároky na rozmařilý způsob života. Trestnou činností se snaží získat další prostředky na nákladné sportovní aktivity, cestování, oblékání apod.⁹ Z důvodu zvýšené pracovní vytíženosti rodiče mnohdy nemají přehled o zájmových činnostech svých dětí a o kamarádech, s nimiž se pravidelně stýkají. Trvalý nedostatek času si žádá hledání rychlých, zároveň však zjednodušujících a povrchních řešení výchovných problémů. U dospívající mládeže přetrvává trávení volného času nevhodným způsobem, zvláště návštěvami diskoték a heren s výherními automaty, které nabývá jakýchsi podob novodobého „dionýství“. „Technoparty“ jakožto několikadenní hudební produkce určené k tanci, v jejichž rámci pravidelně dochází k řadě protiprávních jednání, jsou popularizovány do té míry, že se jich účastní nejen skuteční příznivci komunity „freetekna“.

Pro současný vzdělávací systém v základních a středních školách je typická silná zaměřenost na výkonnost žáka a studenta, jež od nich vyžaduje zvládnutí značného penza informací encyklopedické povahy, a to v relativně krátkém čase. U žáků a studentů, jimž daný způsob výuky a hodnocení nevyhovuje nebo kteří v něm nejsou úspěšní, se může vytvářet negativní vztah ke studiu a vzdělávání vůbec. Proto hledají únik v patologickém chování: od záškoláctví přes šikanu až po trestnou činnost. V českých podmínkách je dlouhodobě podceňován význam profese učitele, s čímž koresponduje její podprůměrné finanční ohodnocení. Výuku ve školách tak zajišťují i ti, kteří nedosahují optimálních osobnostních a odborných předpokladů pro výkon takové profese. Nejkriklavější ukázkou „neposlušnosti“ žáků a studentů ve školských zařízeních je šikana učitelů, která se projevuje ve slovních urážkách, ale i ve fyzickém napadání (velmi frekventované jsou posměšné komentáře stran odívání učitelů, blízké bulvárnímu stylu „módní policie“). Rodiče snižují autoritu pedagogickému personálu tím, že opakovaně přehlížejí a omlouvají kázeňská provinění svých dětí. Paradoxem je, že odpovědnost za výchovu přesouvá někdy rodina právě na školu, od níž očekává odstranění či alespoň zmírnění některých výchovných nedostatků.

---

⁹ Marešová, A. K problematice delikventní mládeže – hlubší pohled na statistické údaje. *Kriminalistika*. 2000, č. 4, s. 25.

Potřeba být přijat a někam patřit je u mládeže výrazná. Zapojením do skupiny je mladý člověk vystavován určitému tlaku, který ho nutí přizpůsobit se pravidlům skupinového života.¹⁰ Příslušnost k takové skupině vyžaduje od jejího člena přijetí svěbytného systému hodnot a norem. Pro dospívající osoby jsou rizikové party, jejichž normy jsou v rozporu s rodinnými normami i obecně uznávanými pravidly morálky v dané společnosti. Rozšířené je napodobování kriminálně závadových jedinců v partách vázaných na konkrétní území sídliště, ubytovny či osady sociálně slabých skupin obyvatelstva. Příklon mládeže k extremistickým ideologiím podporuje na straně jedné zájem o seberealizaci a veřejně projevenou revoltu, na straně druhé absence životních zkušeností a profesní perspektivy. V městském prostředí je to subkultura graffiti, která poskytuje jedinečnou příležitost k estetickému vyjadřování způsobem, který nevynechávají oficiální instituce a jenž má „dobrodružný“ (často však i kriminální) podtext. Obsah sdělení je jím „zakódován“ – v pravém smyslu mu rozumí omezený okruh osob, který ho dovede náležitě interpretovat. Pozornost si zaslouží také alternativní životní styl mladé generace, jehož filozofická podstata spočívá v silném prožívání nešťastného a melancholického stavu mysli, který se nazývá „emo“ (pochází ze slovního spojení „emotional hardcore“). Jeho organickou součástí je punkový hudební žánr a ponurý způsob oblékání a vizáže, ale také fascinace smrtí a sebepoškozováním. Nyní si jej osvojují již děti ve věku povinné školní docházky. Jen pro úplnost lze dodat, že mládež částečně participuje i na „freeganském“ hnutí, které se vyznačuje úsilím o minimální spoluúčast na systému konvenční ekonomie a na spotřebě hospodářských zdrojů.

Důležitou úlohu hrají také situační podněty, které jsou v přímé souvislosti se spácháním kriminálního činu. Nejvýraznější jsou nepříznivé životní situace (např. ztráta rodičů a jiných blízkých osob), v nichž se jedinec nachází a z nichž nevidí nebo aktuálně nemůže najít přijatelné východisko. Proměnlivě působícím podnětem k trestné činnosti je intoxikace alkoholem. Pod vlivem alkoholu jsou nejvíce páčány trestné činy násilné povahy,

---

¹⁰ Chaloupka, L. Úvod do sociální patologie V. Volný čas, parta a zájmová sféra obtížně vychovatelných dětí a mládeže. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. s. 23.

charakterizované emocemi, agresivitou a pudovým jednáním.¹¹ Alkohol však podstatným způsobem ovlivňuje také nenásilnou trestnou činnost, zvláště vandalismus, krádeže aut a sprejerství, neboť dává podnět k impulzivnímu chování a využití spontánní kriminální situace, což je typické právě pro páchaní takových deliktů.¹² Je skutečností, že osobám mladším osmnácti let jsou alkoholické nápoje naprosto běžně dostupné. V poslední době registrujeme zvýšenou oblíbenost alkoholických nápojů vyráběných z vína nebo tvrdého alkoholu s přídavkem ovocných džusů či jiných chuťových přísad, pro něž se vžila přezdívka „alcopops“. Co se týče psychotropních a omamných látek, rozšířena je konzumace marihuany, zpravidla s odůvodněním, že jde o neškodnou či dokonce zdraví prospěšnou drogu. Původně předsevzaté experimentování s drogami však nakonec může přejít ve vznik závislosti na nich. To pak podněcuje i aktivní účast jejich uživatelů na trestné činnosti, a to nejen na tzv. drogových deliktech, nýbrž také na majetkové a násilné trestné činnosti, jejímž prostřednictvím si získávají peníze k nákupu dalších psychotropních a omamných látek. U dospívající mládeže lze aktuálně sledovat rostoucí poptávku po „piperazinu“, jenž se podává ve formě tablet nebo kapslí (zpravidla bílých nebo růžových s různobarevnými skvrnami, podle čehož se mu hovorově říká „duhovka“) a jehož účinky jsou podobné stimulačnímu a halucinogennímu působení extáze (LSD).

Za rizikový faktor kriminality mládeže se považuje také „netolismus“, neboli chorobná závislost na tzv. virtuálních drogách, mezi něž patří televize, video, počítačové hry, mobilní telefon a internet. Zásadní jsou relevance mezi konzumací násilí v mediálních produktech a násilným agresivním chováním jedinců, zvláště pokud jde o negativní působení prezentovaného násilí v zábavních produktech médií, kdy bylo popsáno značné množství různých teorií působení televizního násilí na dětské diváky (efekt agresora, efekt oběti, efekt desenzibilace aj.).¹³ Šikana nabývá zcela nových, do

---

¹¹ Šedivý, V., Válková, H. Lidé, alkohol, drogy. Praha: Naše vojsko, 1988. s. 119.

¹² Felson, R., Savolainen, J., Aaltonen, M., Moustgaard, H. Is the association between alcohol use and delinquency causal or spurious? *Criminology*. 2008, č. 3, s. 800.

¹³ Vesecká, R., Chromý, J. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde Praha, 2009. s. 21 a násl.

nedávné doby ještě neznámých forem. Pakliže je prováděna prostřednictvím moderních komunikačních a informačních technologií, považuje se za „kyberšikanu“. Nebezpečí kyberšikan je zesilováno její nezávislostí na fyzickém prostředí a anonymitou agresorů. Trvalé postavení oběti, aniž by nutně šlo o oběť ve slabší pozici, vyvolává v zájmovém kolektivu angažovanost dalších osob.¹⁴ Na základě propojenosti sociálních sítí (Facebook, MySpace, Friendster aj.) je uvedený jev rychle rozšiřován, v cizím prostředí se snadno uchycuje a vyvolává zpětnou odezvu.

Opomenout nelze ani otázku nezaměstnanosti a s ní související nedostatečnou pracovní seberealizaci mládeže. Nezaměstnaní absolventi středních škol se nacházejí ve vyšším ohrožení, že se stanou pachateli kriminálních deliktů. Často však právě tito jedinci vykazovali známky problematického chování již před svým vstupem na pracovní trh.¹⁵ Zvýšená pravděpodobnost kriminality je u takové mládeže vysvětlována také jako důsledek náhlé ztráty kontroly ze strany rodičů a nově získaných možností komunikace se všemi vrstevníky.¹⁶

Existuje mnoho okolností a jednání, které mají dopad na kriminalitu mládeže. Některé faktory ji snižují, jiné ji zase zvyšují. Právě těm druhým byl věnován tento příspěvek. Není pochyb o tom, že účinná kontrola kriminality mládeže vyžaduje koordinované a komplexní působení na samotné příčiny uvedené kriminality. Jakkoli by se ale mohlo zdát, že dané téma je již obsahově vyčerpáno, skutečnost tomu nenasvědčuje, o čemž svědčí například v letošním roce znovu otevřená diskuse ohledně příliš benevolentního zacházení s dětskými pachateli zvláště závažných kriminálních deliktů (činů jinak trestných). Příčinami kriminality mládeže je nutné se zabývat důkladně už z toho důvodu, že kriminální chování v období dospívání zvyšuje pravděpodobnost výskytu takového chování u těže osoby i v dospělosti. Perspektivně bude žádoucí se ujmout zásadního, byť poměrně nelehkého

---

¹⁴ Chromý, J. Cyberbullying – nový fenomén delikvence mládeže. Státní zastupitelství. 2008, č. 7–8, s. 35 a násl.

¹⁵ Fergusson, D. M., Lynskey, M. T., Horwood, L. J. The effects of unemployment on juvenile offending. *Criminal Behaviour and Mental Health*. 1997, č. 7, s. 64.

¹⁶ Ploeger, M. Youth employment and delinquency: reconsidering a problematic relationship. *Criminology*. 1997, č. 4, s. 659.

úkolu: posoudit kvantitativní dimenzi dosud zjištěných příčin kriminality dětí a mladistvých.

2. SPREJERSTVÍ JAKO TRESTNÝ ČIN: TEORIE A PRAXE V ČESKÉ REPUBLICE

Úvod

Od přijetí novely trestního zákona, jež přinesla kriminalizaci sprejerství, uplynulo již devět let, nicméně diskuse k této problematice stále neustává, třebaže nyní probíhá převážně v aplikační rovině. Lze proto poukázat na některé teoreticky i prakticky významnější poznatky z této oblasti, které vyplynuly z našich zjištění v kontextu trestního práva. Je na místě zabývat se charakteristikou sprejerství, východisky jeho kriminalizace a především minulou i současnou relevantní trestněprávní úpravou.

Sprejerství, graffiti a street art

Pojem „sprejerství“ zde používáme záměrně široce, bez pejorativního nádechu, který mu bývá někdy připisován. Vymezujeme jej jako poškození cizí věci postříkáním, pomalováním či popsáním barvou nebo jinou látkou, učiněné třetí osobou bez souhlasu vlastníka takové věci. Ostatně zmiňovaný pojem je zpravidla vykládán spíše intuitivně než přísně formálně, přičemž zahrnuje poškození cizí věci provedené nejen sprejem, ale i jinými prostředky. I když hovoříme o sprejerství jako takovém, nelze ponechat zcela stranou svébytné výrazy „graffiti“ a „street art“.

Počátky moderního konceptu graffiti se zasazují do přelomu 60. a 70. let minulého století. Traduje se, že první nápisovou zkratku „TAKI 183“ – tzv. „tag“ – vytvořil na zeď domu ve 183. newyorské ulici mladý poštovní poslíček jménem Demetrius, jemuž se přezdívalo „TAKI“. Šlo o jeho spon-

tánní reakci na to, že na jiném domu, kam doručoval zásilky a jenž měl přidělené číslo popisné 204, zhlédl sprejem provedený nápis „JULIO 204“. Svůj „tag“ začal intenzivně rozšiřovat, čímž inspiroval další mladé lidi, kteří si jeho ideu rychle osvojili, a zaujal také pozornost médií. V Československu se graffiti uchytilo teprve po společenském uvolnění, k němuž došlo v první polovině 90. let, ovšem jeho masivnější popularizace nastoupila až v druhé polovině minulého desetiletí a vlastně přetrvává dodnes.

Pro městské prostředí je typická anonymita v životě a činnosti lokality. Právě jeho věcně prostorovou stránku využívá graffiti jako svůj přirozený terén, je jeho stabilním narušitelem a vtiskuje mu osobitou tvář.¹⁷ Svou spontánností postupuje proti oficiálním autoritám definujícím formát veřejného prostoru.¹⁸ Poskytuje jedinečnou příležitost k estetickému vyjadřování způsobem, který nevymezují instituce jako galerie, komerční umělecká uskupení nebo spolky kritiků.¹⁹ Graffiti lze chápat i jako komunikační prostředek, kdy obsah sdělení je jím „zakódován“ – v pravém smyslu mu rozumí omezený okruh osob, který ho dovede náležitě interpretovat. Konečně graffiti představuje také významný faktor, jenž u občanů ovlivňuje vnímání strachu ze zločinu. Považuje se za příznak nestabilní společnosti, nedostatku sociální soudržnosti a zhoršených sousedských vztahů.²⁰ To má spojitost také s tím, že ve velkoměstech jej užívají i pouliční gangy k označování teritorií své působnosti.

Graffiti – jakožto výsledek individuálního projevu ve veřejném prostoru – vychází z teze, že pokud „writer“ (rozuměj tvůrce graffiti; „toy“ je hanlivé označení pro začátečníka) chce, aby ho subkultura uznala, musí být jeho jméno co nejvíce „vidět“, což vyžaduje jeho veřejné šíření. Adresáty jsou ostatní „writeři“, jimž představuje svou existenci a schopnost překonávat

---

¹⁷ Vogelová, P. Street art & Graffiti. Krok. 2009, č. 6, s. 36.

¹⁸ Spocter, M. A. This is my space. Graffiti in Claremont, Cape Town. Urban Forum. 2004, č. 3, s. 302. Kramer, R. Moral Panics and Urban Growth: Official Reactions to Graffiti in New York City, 1990–2005. Qualitative Sociology. 2010, č. 3, s. 298.

¹⁹ Sutton, A., Cherney, A., White, R. Crime prevention: principles, perspectives and practices. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. s. 42

²⁰ Gibbons, S. The costs of urban property crime. The Economic Journal. 2004, č. 114, s. 459.

nebezpečí.²¹ „Writeři“ vytváří partu – „crew“, v níž se společně věnují graffiti a jejímž prostřednictvím vystupují pod jednotným označením. Mezi sebou soupeří, kdo napíše více jmen a podstoupí větší rizika. „Tagování“ představuje základní formu graffiti, jež je složena ze stylizovaných písmen jména seskupených v celek ve stylu loga nebo monogramu.²² „Tagy“ se píše rychle, často jedním tahem a v jednobarevném provedení. „Bombením“ se rozumí hromadné šíření jména „writera“ v městském prostoru, a to i na dopravních prostředcích, k čemuž slouží například styl „chrom“ (grafika se stříbrnou výplní) nebo „throw up“ (obrysová grafika).

Etablování „street art“ (jinak též „post-graffiti“) má kořeny v záměru změkčit příliš svazující normu graffiti a představit ji v neotřelých podobách. V nejširším slova smyslu zahrnuje jakékoliv umění, které se na ulici objevuje a nemá komerční původ.²³ Americká teoretička umění Suzi Gabliková ve své knize „Selhala moderna?“ dokonce uvádí: „...neoficiální subkultura graffiti, která počala svůj život v undergroundu, je připomínkou ztraceného heroismu zašlé moderny...“²⁴ Kromě tradiční techniky malby využívá street art také nových vyjadřovacích prostředků, mezi něž patří „paintrollers“ (válečky), „posters“ (plakáty), „stickers“ (nálepky), „stencils“ (šablony) a instalace 3D objektů.

Na sprejerství upoutala zvýšenou pozornost „teorie rozbitých oken“ (theory of broken windows) od amerických kriminologů J. Q. Wilsona a G. Kellinga, podle níž je kriminalita nevyhnutelným důsledkem nepořádku. Podnět k páchání kriminality přichází z určitých vlastností prostředí, v němž se člověk pohybuje, takže je žádoucí se zabývat jejich korekcí. Metaforicky řečeno: „Pokud rozbité okno zůstane neopravené, lidé, kteří chodí kolem, usoudí, že je to všem jedno a nikdo není za nic odpovědný. Brzy se objeví další rozbitá okna a pocit anarchie a signál, že vše je dovo-

²¹ Zaccalová, P. Graffiti a street art v Brně. Bakalářská práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2007. s. 14.

²² Tamtéž, s. 21.

²³ Vondráková, D. Street art a graffiti. Vandalství vs. umění. Bakalářská práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2006. s. 16.

²⁴ Cit. podle Leníček, J. Street art a graffiti festival Names v Praze. [citováno 18–07–2010]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/kultura/vytvarne/_zprava/481585>.

leno, se z domu rozšíří na ulici, v níž stojí“.²⁵ Na první pohled podružný problém sprejerství je obdobou rozbitých oken, čili výzvou k páchání závažnějších kriminálních deliktů. Zmiňované poznatky byly využity například při prosazování kontroly kriminality v New Yorku, v 80. letech v podzemní městské dráze a v 90. letech též v rámci zajišťování veřejného pořádku v městských ulicích.

Stěžejních aspektů sprejerství si všímá také „kulturní kriminologie“ (cultural criminology), mezi jejíž představitele patří mj. M. Halsey a A. Young, jelikož upozorňuje na pouliční kulturu mládeže a v jejím rámci zvláště na ilegální graffiti, které mladým lidem přináší vzrušení, revoltu proti tradičním normám a oficiální autoritě. Přímé potlačení těchto svým způsobem přitažlivých podnětů je velmi obtížné, a proto je zapotřebí se zaměřit spíše na odstranění příležitostí pro tvorbu graffiti v daném prostředí.²⁶

Skutková podstata trestného činu poškozování cizí věci podle § 257b trestního zákona

Samostatná skutková podstata trestného činu pokrývající problematiku sprejerství byla do trestního zákona z roku 1961 vložena dílčí novelou provedenou zákonem č. 139/2001 Sb. (vžila se pod označením „sprejerská novela“), a to s účinností od 1. 7. 2001. Z důvodové zprávy k tomuto zákonu (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, tisk č. 635/0) vyplývalo, že posouzení sprejerství jako přestupku bylo vzhledem k možnému postihu (horní hranice peněžitě pokuty tehdy činila 3 000 Kč, u mladistvých 1 500 Kč) málo výchovné a pachatele od dalšího obdobného jednání neodstrašilo. Argumentovalo se také tím, že zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, neumožňoval postihnout pachatele uložením povinnosti obecně prospěšných prací a tedy odstranit způsobenou škodu vlastní prací. Navrho-

---

²⁵ Cit. podle Geadwell, M. Bod zlomu: O malých příčinách s velkými následky. Přeložil Weiss, M. Praha: Dokořán, 2006. s. 124

²⁶ Sutton, A., Cherney, A., White, R. Crime prevention: principles, perspectives and practices. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. s. 143.

vaná úprava při zdůraznění možnosti uložit trest alternativní, který by plnil především výchovnou funkci, měla zjednodušit prokazování tohoto trestného činu; v případě zadržení pachatele při jeho spáchání by se redukovalo složité dokazování, v jaké míře se pachatel poškození účastnil či jak vysokou škodu svým jednáním způsobil. Očekávalo se provedení rychlého trestního řízení a okamžité potrestání pachatele.

Záměr kriminalizace sprejerství byl iniciován skupinou poslanců v čele s Radimem Chytkou. Hned při prvním projednávání návrhu zákona však k němu zazněla kritika, která se soustředila na důvody a formu prosazované trestní represe. Přesto Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky schválila uvedený návrh, přičemž tak učinila v třetím čtení 100 hlasy, kdy k jeho přijetí bylo zapotřebí nejméně 87 hlasů. Proti takovému normativnímu aktu se postavil Senát Parlamentu České republiky a zamítl ho. Poukázal na jeho nesystémovost a celkovou nepřijatelnost a vyjádřil i požadavek, aby všechny příslušné složky státní moci zintenzivnily, s plným využitím již existujících zákonných možností, boj proti této variantě vandalismu a aby byla zároveň urychlena příprava nového trestního zákoníku, který by umožňoval v komplexním zákonném kontextu také efektivnější prevenci i postih veškerých forem vandalismu. V souladu s pravidly legislativního procesu hlasovala o zamítnutém zákonu opět Poslanecká sněmovna, která ho nakonec schválila, třebaže jen „těsnou“ většinou, neboť pro jeho přijetí bylo podáno 103 hlasů ze 101 potřebných.

Zákonodárce koncipoval novou skutkovou podstatu trestného činu podle § 257b trestního zákona jako zvláštní případ poškození cizí věci, tedy ve vztahu speciality k obecné skutkové podstatě podle § 257 trestního zákona. Od ní ji odlišil definováním specifických způsobů znehodnocení věci a v základní skutkové podstatě také absencí způsobení škody nikoli nepatrné jako jejího formálního znaku. Objektem trestného činu byla ochrana vlastnického práva před neporušitelností věci, resp. jejím použitím. Trestněprávní ochrana zde směřovala nejen vůči nemateriálním hodnotám, nýbrž také estetickým hodnotám objektů a kulturních statků. Objektivní stránku zakládal avizovaný specifický způsob poškození cizí věci, spočívající v jejím postříkání, pomalování či popsání barvou nebo jinou látkou. Jed-

nalo se o narušení povrchu nebo vzhledu cizí věci s tím, že bylo nerozhodné, zda se tak stalo nezvratně, či nikoliv.²⁷ U jiné látky než barvy se vyžadovala způsobilost poškodit cizí věc, zejména narušit barevný povrch nebo funkčnost takové věci (mohlo jít např. o rozpouštědlo, žíravinu, saze, znečištěnou vodu apod.).²⁸ Předmětem útoku byla cizí věc,²⁹ tedy věc, jež nenáležela pachateli buď vůbec, anebo nenáležela pouze jemu. Přísnější trestněprávní postih byl vymezen pěti okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby: způsobení značné škody, spáchání činu opětovně, spáchání činu jako člen organizované skupiny a spáchání činu na věci, která požívá ochrany podle zvláštních předpisů (§ 257b odst. 2), dále i způsobení škody velkého rozsahu (§ 257b odst. 3).

Ani praktické uplatňování nového ustanovení § 257b trestního zákona se neobešlo bez výhrad, dokonce se objevily námitky stran jeho ústavněprávní konformity. Bezmála po dvou letech od účinnosti citovaného ustanovení trestního zákona podal Okresní soud Plzeň-město ústavní stížnost, v níž se domáhal jeho zrušení. Tento návrh podal na základě čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky, ve spojení s § 224 odst. 5 trestního řádu a § 64 odst. 4 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v souvislosti s jím vedeným trestním řízením, když v něm dospěl k závěru, že předmětné ustanovení trestního zákona, jehož má být použito, je v rozporu s ústavním zákonem (podrobněji srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 4/2003, č. 5/29 SbNU). Navrhovatel spatřoval rozpor napadeného ustanovení trestního zákona s čl. 4 ve spojení s čl. 1 Listiny základních práv a svobod. Uvedl, že trestný čin podle § 257b trestního zákona je ve vztahu speciality k trestnému činu poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona, když je charakterizován zvláštním způsobem spáchání a chybějící spodní hranicí způsobené škody, jež by zakládala trestnost, nicméně stále platí, že za poškození věci lze nepochybně označit i postřikání, pomalování

---

²⁷ Šámal, P. et al. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 2071.

²⁸ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 1463.

²⁹ Sprejerstvím jsou poškozovány hlavně stavby, zvláště úřední budovy, nájemní bytové domy, stavby pro obchod a průmysl a stavby dopravní a občanské infrastruktury, dále veřejné hromadné dopravní prostředky místní i dálkové přepravy, např. tramvaje a vlaky.

či popsání barvou nebo jinou látkou věci bez souhlasu jejího vlastníka. Proto nic nebrání tomu kvalifikovat příslušné jednání jako trestné podle § 257 trestního zákona i před novelou, která vložila do trestního zákona skutkovou podstatu podle § 257b. Odkázal na ustavení § 89 odst. 12 trestního zákona s tím, že ačkoliv skutková podstata podle § 257b trestního zákona není založena na výši způsobené škody, bude nutné ji i nadále stanovovat právě s ohledem na § 89 odst. 12 trestního zákona. Vyjádřil názor, že zákonodárce včleněním ustanovení § 257b do trestního zákona postupoval zcela nesystematicky a účelově, ve snaze znevýhodnit jistý okruh pachatelů, byť evidentně společensky nepřijatelných činů, když chtěl zajistit trestněprávní postih pachatelů, kteří by však mohli být posuzováni i podle dříve závazných právních předpisů. Podle navrhovatele způsobuje § 257b trestního zákona nerovnost v tom, že konstruuje zvláštní skutkovou podstatu trestného činu poškozování cizí věci, která je ve vztahu speciality k obecné skutkové postati poškozování cizí věci podle § 257 trestního zákona. V případě, kdy různí pachatelé poškodí stejnou věc, způsobí škodu menší než nepatrnou ve smyslu ustanovení § 89 odst. 11 trestního zákona, ovšem jeden z nich užije k poškození způsobu popsaného v § 257b odst. 1 trestního zákona, bude takový pachatel trestněprávně postižen, zatímco druhý nikoliv.

Ústavní soud v odůvodnění nálezu konstatoval, že zákonodárce může formulovat samostatnou skutkovou podstatu, pokud příslušné jednání považuje druhově za natolik společensky nebezpečné, aby vyvolávalo potřebu formulace zvláštní skutkové podstaty trestného činu. Posuzovaný případ svědčí o tom, že zákonodárce považoval způsob, jímž je cizí věc poškozována, tedy postříkání, pomalování a popsání barvou nebo jinou látkou, sám o sobě za společensky nebezpečnější než jinou formu poškozování cizí věci, jejíž naplnění se váže na způsobení kvalifikované minimální výše škody. Takhle diferencované skutkové podstaty nejsou výrazem nerovnosti či diskriminace různých skupin pachatelů, nýbrž odrazem přesvědčení zákonodárce o tom, že samotný způsob provedení zakládá společenskou nebezpečnost takového jednání bez ohledu na způsobenou výši škody. Nelze hovořit o nerovnosti tam, kde určité společensky nebezpečné jednání je formalizováno ve skutkové postati trestného činu, jestliže diferenčním kritériem je určitý způsob jednání, speciální ve vztahu k jiné skutkové pod-

statě. Tento způsob provedení je v daném případě projevem osobních a často i kolektivně sdílených postojů pachatelů, ať už jsou manifestované, nebo latentní, ke společnosti, resp. k hodnotám společnosti, přičemž takové jednání současně zasahuje do práv třetích osob, a to v podstatě programově. Z formulace skutkové podstaty a rovněž z jejího systematického zařazení v trestním zákoně vyplývá, že objektem trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona jsou majetková práva, resp. ochrana majetkových práv, u nichž se vždy dostává do popředí otázka míry jejich poškození či narušení, přičemž tuto míru lze kvantifikovat především výší způsobené škody. Z absence výše škody v případě trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona lze dovést, že objektem, nikoliv však hlavním, jsou rovněž další nemateriální hodnoty, resp. ochrana hodnot estetických či ochrana kulturních statků v převážně urbánních částech životního prostředí. Objektem trestného činu podle § 257b odst. 1 trestního zákona jsou nejen majetková práva, nýbrž i další nemajetkové hodnoty, na jejichž ochraně existuje společenský zájem, vyjádřený ústavně konformní vůlí zákonodárce tento druh jednání trestněprávně postihovat. Připomněl, že dané jednání, které je součástí takto formulované skutkové podstaty, je společensky nebezpečné druhově. Rozhodnutí zákonodárce určitý druh jednání kvalifikovat co do formální podoby jako trestný čin je především projevem trestněprávní politiky státu, která náleží do pravomoci jiných státních orgánů než Ústavního soudu. Ústavněprávní dimenze trestněprávní politiky je možné zvažovat až tam, kde by trestní represe nepřipustně, tj. neproporcionálně zasahovala do shora popsané autonomní sféry jednotlivce, tedy do jeho základních práv a svobod, respektive by individuální práva a svobody bezdůvodně nebo nepřiměřeně omezovala. Ačkoli „zmnožování“ skutkových podstat v trestním zákoně a jejich nesystematická diferenciaci, která reaguje na zvýšenou intenzitu výskytu určitého nepochybně společensky nebezpečného jednání, nejsou samy o sobě zárukou efektivního postihu takového jednání, je zřejmé, že snahou zákonodárce bylo zvýraznění preventivní či odstrašující funkce trestního postihu než posílení funkce represivní. Ústavní soud uzavřel, že samotná nesystémovost zařazení zvláštní skutkové podstaty do trestního zákona, její účelovost, popřípadě nevhodná formulace nezakládá rozpor napadeného zákonného ustanovení s ústavním pořádkem České republiky. Návrh na zrušení ustanovení § 257b odst. 1 trestního zákona ozna-

čil za zjevně neopodstatněný a mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků jej odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a), b) zákona o Ústavním soudu.

Přestože byl trestný čin poškozování cizí věci (§ 257b) vložen do trestního zákona už v roce 2001, nebyl ve standardizované sestavě Statistické ročenky kriminality samostatně vykazován až do roku 2005. Z tohoto důvodu lze k němu vyhodnocovat statistické údaje jen za období 2005 až 2008 (statistika za uplynulý kalendářní rok ještě nebyla zveřejněna). Takový stav samozřejmě znemožňoval podat celistvý obraz o uvedené trestné činnosti a způsobech jejího vyřizování v trestním řízení, což kontrastovalo s provolávanou potřebou zvláštní kriminalizace sprejerství. Na okraj poznamenáváme, že nad rámec registrované trestné činnosti se musí počítat s latentní kriminalitou, která není ve statistikách obsažena a která s ohledem na možné způsoby páčání předmětné trestné činnosti nebude vůbec zanedbatelná.

V daném časovém úseku se počet stíhaných osob pohyboval kolem 450–450 ročně, s výjimkou roku 2008, kdy došlo k jeho skokovému nárůstu na 636. Počet odsouzených osob osciloval v rozmezí 313–359 ročně, reciproční navýšení počtu odsouzených osob v roce 2008 nebylo zjištěno, naopak nastalo jeho výrazné snížení na 282. Mladiství pachatelé představovali zhruba jen čtvrtinu všech odsouzených osob za jmenovaný trestný čin (provinění), což je zřejmě důsledkem toho, že jejich trestní věci byly meritorně vyřizovány v přípravném řízení trestním formou podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu. Podíl mladistvých pachatelů v celkovém počtu stíhaných pachatelů činil 55 %. Obžalovatelnost u tohoto trestného činu se postupně snižovala až na současnou hodnotu 50 %, přičemž u mladistvých byla zaznamenána ještě o 10 % nižší. S obžalovatelností korespondoval poměr mezi odsouzenými a stíhanými osobami, jelikož byla odsouzena polovina osob, vůči nimž bylo zahájeno trestní stíhání. To neplatí u kategorie mladistvých, jichž bylo odsouzeno pouze 10 % z celkového počtu stíhaných osob ve věku mladším než osmnáct let. Značnou část pachatelů (rozuměj činů jinak trestných) tvořily osoby mladší patnácti let. Státní zástupce nebo policejní orgán zde byl povinen podle § 159a odst. 2 trestního řádu odložit usnesením věc z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu. Takto bylo „vyřízeno“ o 20 % více osob, než bylo stíhaných mladistvých pachatelů. Až do

roku 2007 se počet osob vyřízených ve zkráceném přípravném řízení pohyboval v rozmezí 124–160, avšak v roce 2008 prudce vzrostl na 218 (v téže roce byl zaznamenán podobný, byť méně razantní vzestup počtu stíhaných osob). U mladistvých pachatelů se zkrácené přípravné řízení využilo minimálně, sotva v jednotkových případech. Z pohledu všech ukládaných trestů převažoval trest obecně prospěšných prací a podmíněný trest odnětí svobody. Ve srovnání s jinými trestnými činy se tu také často upouštělo od potrestání odsouzených pachatelů.

Skutková podstata trestného činu poškození cizí věci podle § 288 odst. 2 trestního zákoníku

Trestní zákoník účinný od 1. 1. 2010 setrval na zvláštní trestněprávní kvalifikaci sprejství, nicméně upravil její konstrukci tak, že do trestného činu poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku zařadil jako samostatnou skutkovou podstatu (odstavec 2) právě poškození cizí věci postříkáním, pomalováním či popsáním barvou nebo jinou látkou, dosud zakotvené v samostatném ustanovení. Na základě tohoto legislativně technického počínu přibýly ke skutkové podstatě pokrývající problematiku sprejství i dvě nové zvlášť přitěžující okolnosti, jež byly do 31. 12. 2009 formulovány výhradně u obecného poškozování cizí věci. Trestní postih podle přísnějšího ustanovení vázaný na poškození věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání [§ 228 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku], lze hodnotit pozitivně, a to s odkazem na četné znázorňování nejrůznějších závadových nápisů (symbolů). Takhle zaměřenou motivaci pachatele však nelze dovozovat jen ze samotného vyobrazení určitého nápisu na cizí věci, neboť může představovat projev protestu proti určité politice státu nebo být satirickým či ironickým zobrazením, což by pak trestněprávní odpovědnost takového pachatele

vylučovalo.³⁰ U specifického způsobu poškození věci svědka, znalce nebo tlumočníka pro výkon jejich povinnosti [§ 228 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku] se zpřísněný trestní postih již příliš vzdaluje od podstaty sprejerství, takže lze pochybovat o jeho skutečné legitimitě. V každém případě však formulace dvou nových zvlášť přitěžujících okolností zostřuje trestní represii v oblasti potírání sprejerství. Její zmírnění naopak sledujeme tam, kde zákonodárce prosadil i snížení maximálních trestních sazeb u majetkových deliktů, včetně ustanovení § 228 odst. 3 trestního zákoníku. Pachateli, který poškodí cizí věc tím, že ji postříká, pomaluje či popíše barvou nebo jinou látkou, čímž způsobí škodu velkého rozsahu, může být napříště uložen trest odnětí svobody nejvýše ve výměře šesti let, místo původních osmi let.

Kazuistická stylizace ustanovení § 288 odst. 2 trestního zákoníku znamená, že jiné způsoby poškození cizí věci, ačkoli se svou povahou přibližují popsání věci jinou látkou (např. poškrábání povrchu skla), mohou naplňovat jediné obecnou skutkovou podstatu zakotvenou v § 228 odst. 1 trestního zákoníku. Rovněž z ní vyplývá, že trestněprávní postih zde nepokrývá širší oblast „street art“, v níž se nepoužívá výhradně technik spreje, malby nebo psaní, bezprostředně nanášených na povrch cizí věci (jde např. o „stickers“ – lepení nálepek). V takových případech přichází v úvahu jediné přestupek proti veřejnému pořádku podle § 47 odst. 1 písm. d) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, jehož se dopustí ten, kdo znečistí veřejné prostranství, veřejně přístupný objekt nebo veřejně prospěšné zařízení anebo zanedbá povinnost úklidu veřejného prostranství.

Rozsah a hodnota poškození cizí věci, jež je předmětem útoku, nejsou v § 228 odst. 2 trestního zákoníku nijak vymezeny. Za účinnosti předcházející právní úpravy k nim bylo třeba přihlédnout při hodnocení konkrétního stupně nebezpečnosti pro společnost ve smyslu § 3 odst. 2 trestního zákona, aby nebyly kriminalizovány bagatelní majetkové dopady a aby i z hlediska následku byl zde trestní postih úměrný ve vztahu k jiným ma-

---

³⁰ K možným právním důsledkům srov. Herczeg, J. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI – Wolter Kluwer, 2007. s. 112.

jetkovým trestným činům,³¹ jakkoliv se v aplikační praxi neustálila jednoznačná kritéria jejich ohraničení (např. v jakých rozměrech měl být sprejerský nápis vůbec proveden). Jiná situace nastává po 1. 1. 2010, kdy nový trestní zákoník již nepočítá s formálně-materiálním pojmem trestného činu, neboť jeho řešení je postaveno na kombinaci formálního pojmu a hmotně-právního korektivu rozsahu trestního bezprávní prostřednictvím zásady subsidiarity trestní represe. Zjištění potřebné míry společenské škodlivosti z pohledu trestní odpovědnosti pachatele za trestný čin podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku – viděno i prostřednictvím rozsahu a hodnoty poškození cizí věci – musí svědčit pro to, že trestněprávní řešení skutečně představuje nejzazší prostředek k ochraně právního řádu ve smyslu § 12 odst. 2 trestního zákoníku. Interpretační význam zásady subsidiarity trestní represe, že znaky trestného činu se musí vykládat tak, aby za trestný čin byl považován jen čin společensky škodlivý,³² je tady omezován tím, že rozsah ani hodnota poškození cizí věci nezakládá znak dotčené skutkové podstaty. V tomto světle se tedy zvyrazňuje obtížnost přesně odlišit případy, kdy půjde o trestný čin poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku a kdy naopak zůstane u přestupku proti majetku podle § 50 odst. 1 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších právních předpisů. U jmenovaného trestného činu nelze vyložit spodní hranici škody, jako je tomu u majetkových deliktů obvyklé, a tím ho zřetelně diferencovat od korespondujícího přestupku.

Rozsah a hodnota poškození cizí věci jsou rozhodující také z pohledu stanovení výše škody. Určení škody se vždy odvíjí od konkrétního druhu a charakteru poškozené věci, nicméně u sprejersství vystupuje způsobená

---

³¹ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 1464.

³² Šámal, P. et al. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 98. Podrobně k zásadě subsidiarity Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 23. Jinak též přílehlavý názor V. Kratochvíla, že při interpretaci a aplikaci trestního zákona in concreto se ne vždy důsledně odlišuje vina od trestu, základy trestní odpovědnosti samotné od právních následků základů trestní odpovědnosti. Kratochvíl, V. Vybrané problémy obecné části návrhu trestního zákoníku ČR 2007 z hlediska obhajoby (1. část). Bulletin advokacie. 2009, č. 5, s. 14.

škoda ve značném nepoměru k celkové ceně poškozené věci. Z tohoto důvodu se postupuje podle třetí alternativy uvedené v ustanovení § 137 trestního zákoníku, tedy z účelně vynaložených nákladů na uvedení věci v předešlý stav. Poněkud paradoxně může vyznívat zvyšující se preventivně technická ochrana před sprejerstvím, pokud k minimalizaci škod jsou na ohrožené povrchy nanášeny speciální antigrafitové prostředky, které díky zvýšené rezistentnosti (zabraňují průniku nástřiku do původně savého podkladu a omezují jeho přilnavost) umožňují rychlé a snadné odstranění sprejerských nápisů, neboť se pachatelům nepřimo, bez jejich přičinění vytváří „výhodnější“ podmínky pro náhradu způsobené škody. V opačném smyslu se jeví postup, kdy obce předem sjednávají na odstraňování škod způsobených sprejery rámcové smlouvy, podle nichž podnikatelské subjekty bezprostředně po zjištění sprejerských nástřiků provádějí jejich odstranění, bez ohledu na případné trestní řízení vedené vůči konkrétnímu pachateli. A konečně, pokud se od pachatelů požaduje aktivní účast na odstraňování sprejerských nápisů – v rámci podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání nebo výkonu trestu obecně prospěšných prací – je třeba vzít v úvahu i to, že nemusí zvládnout technologický postup k tomu určený (tlakové čištění, chemické čištění za užití alkaloidů či organických rozpouštědel aj.), z jejich strany není vyloučeno ani následné, byť nedbalostně zaviněné znehodnocení již poškozené věci (např. odstranění cenné stavební hmoty).

V oblasti sprejerství nalézá široké uplatnění institut podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 trestního řádu (ačkoli škoda není zákonem znakem předmětné skutkové podstaty), jehož aplikační podmínkou je, že obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná opatření potřebná k její náhradě. Obdobně by bylo možné nahlížet na institut narovnání podle § 309 trestního řádu, ovšem s tou výjimkou, že oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání zde nepostačuje jen uzavření dohody o náhradě škody mezi obviněným a poškozeným, neboť podmínky narovnání jsou pro obviněného stanoveny přísněji s ohledem na právní účinky narovnání. Dlužno dodat, že institut narovnání dosud nenašel v případech sprejerství uplatnění.

Objasňování a předcházení sprejerství

Zjištění pachatele trestného činu poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 trestního zákoníku je do značné míry závislé na jeho přistizení při činu. V tomto směru se osvědčily záznamy z kamerových systémů provozovaných městskou (obecní) policií nad místy, kde bylo sprejerství již v minulosti zjištěno nebo které k němu vybízejí. Rovněž jsou vyhodnocovány záznamy z průmyslových kamer instalovaných na objektech, jež se staly předmětem útoku sprejerů. Využitelnost uvedených záznamů však bývá limitována nízkou kvalitou pořízeného obrazu. Zjištění pachatele může usnadňovat i důkladná znalost místních poměrů, neboť sprejerství se opakovaně dopouštějí jedny a tytéž osoby, které mají své zavedené a ustálené „rukopisy“. I sprejeři odjinud mají v místě akce určenu „domácí“ osobu, která jim poskytuje součinnost v její realizaci. Na spojitost s aktuálně prováděnou trestnou činností lze usuzovat z přípravného jednání sprejerů (tipování objektu, obhlídka místa činu, opatření maskování apod.), jakož i z jimi přepravované výbavy (batohy se spreji, fixy, šablonami atd.). Postoj pachatele k deliktu je obvykle kladný, protože na něm neshledává nic společensky závadného.

S cílem překonat indiferentní postoj občanů k oznamování uvedené trestné činnosti – pakliže nejde o poškození jejich vlastního majetku, vůči němuž panuje zvýšená citlivost – vypisují obce tzv. „odměny“ za informace vedoucí k vypátrání konkrétních pachatelů. Od sprejerství se obce snaží odrazovat také tím, že na webových portálech a ve zpravodajských tiskovinách zveřejňují totožnosti pachatelů, kteří byli pravomocně odsouzeni za trestný čin poškození cizí věci, jenž byl jimi spáchán na dotčeném katastrálním území obce. To je ale vyloučeno u pachatelů, kteří v době spáchání činu nepřekročili věk osmnácti let, neboť jejich zveřejnění zakazuje ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů, jichž je ovšem drtivá většina.

Závěr

Kriminalizace sprejerství – od 1. 7. 2001 zakotvená v českém právním řádu – sice na jedné straně zvýšila pravděpodobnost nastoupení trestně-právní odpovědnosti vůči pachatelům specifického poškození cizí věci (předtím byl převážně uplatňován veřejnoprávní postih v mezích správně-právní odpovědnosti, neboť škoda zpravidla nedosahovala hranice škody nikoli nepatrné), avšak na druhé straně ještě více semkla subkulturu sprejerů, která se vyhraňuje vůči oficiálním autoritám a která nemá vážný zájem na legalizaci sprejerství. Ačkoli to vždy nepůsobí zcela zřetelně, ve skutečnosti se přísně rozlišuje, kdo a jakým způsobem graffiti provádí. Možnost vytvářet graffiti na určených plochách, tedy na tzv. „legálech“ může představovat přijatelnou alternativu pouze pro určitou skupinu sprejerů. Je totiž v rozporu se základní filozofií graffiti, proto spíše zapůsobí na zájemce se sklonem k tvorbě street art. Pro ostatní sprejery nepředstavuje ani hrozba trestněprávním postihem efektivní regulátor jejich jednání. U většiny sprejerů však s přibývajícím věkem klesá, až nakonec úplně zmizí zájem o ilegální sprejerství.

Nastíněná trestněprávní úprava dala právní kontrole sprejerství v České republice nový impuls. Pro poškozené subjekty rozšířila „manévrovací prostor“ z hlediska dosažení jimi požadované náhrady škody. Optimistické výhledy na potlačení graffiti ale zůstaly nenaplněny, neboť ve velmi hrubých odhadech se počet případů sprejerství snížil nejvýše o jednu třetinu. Současně je zřejmé, že trestněprávní postih poškození cizí věci zdaleka nepokrývá celou problematickou oblast street art. Na sprejerství se v zásadě nahlíží jako na vandalský útok proti majetku a estetické a kulturně-historické hodnotě prostředí, nicméně negativní postoj široké veřejnosti vůči němu je zeslabován, pokud se mu dostává institucionálně uznaného formátu umění.³³ Z tohoto pohledu bude jistě zajímavé sledovat, zda takový trend v budoucnu ovlivní i kriminální citlivost občanů k uvedenému jevu.

---

³³ Tak např. v letošním roce se „writeři“ Cryptic 257, Masker, Pasta, Point, Skarf a Tron podíleli na tvorbě vernisáže „Metropolis“, která byla představena v rámci doprovodného programu pavilonu České republiky na EXPO v čínské Šanghaji.

3. TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA MLÁDEŽE PŘED TELEVIZNÍM NÁSILÍM – MOŽNOSTI A LIMITY

Úvod

Vliv televizního násilí na chování dětí a mladistvých patří v poslední době mezi společenská témata, která jsou stále intenzivněji připomínána, zejména v souvislosti s příčinami kriminality mládeže. Přesto se nedá konstatovat, že jde o jev zcela nový, jelikož již v první polovině 20. století byla odborníky zaznamenána kritika škodlivého vlivu kriminality a sexu vyobrazovaných ve filmu na diváky. Je skutečností, že za posledních čtyřicet let bylo provedeno více než tři tisíce odborných studií, které se zabývaly možným vlivem televizních programů na mládež. Nyní tato materie nabývá dalších dimenzí. Je tomu tak z toho důvodu, že kromě produktů uvedených médií jsou zkoumány i počítačové hry a internet coby další činitelé ovlivňující násilné chování dětí a mladistvých. Nezřídka jsou publikovány reálné kauzy, které u velké části veřejnosti vyvolávají značný zájem a vedou k zaujetí vlastních, ne vždy správných a přesvědčivých úsudků na toto téma.³⁴ Je tak žádoucí se zabývat možnostmi a limity trestněprávního postihu prezentace televizního násilí v České republice. Opodstatněnost dané problematiky vyniká především ve světle zahraničních poznatků a zkušeností, které se týkají ochrany mladých lidí před negativním působením televizního násilí.

---

³⁴ Lze vzpomenout případ z německého Winnendenu. Dne 11. 3. 2009 tu sedmnáctiletý Tim Kretschmer zastřelil ve škole a v jejím bezprostředním okolí patnáct osob, sám nakonec spáchal sebevraždu. V této souvislosti bylo zjištěno, že jmenovaný mladík pravidelně sledoval mediální produkty s násilným obsahem, což vyvolalo bouřlivou diskusi nad omezením přístupu mládeže k nim.

Televizní násilí a jeho charakteristika

Za „televizní násilí“ (angl. television violence)³⁵ se označuje prezentace násilí v produktech televize (ale někdy i v ostatních médiích), a to především v kontextu negativních důsledků, které má na chování a postoje příjemců těchto mediálních obsahů.³⁶ Osoby nezletilé, zvláště děti, představují nejvíce ohrožené publikum, které přijímá jeho prezentaci bez kritického zpracování a jen obtížně je schopno jeho negativnímu působení čelit. V teoriích působení televizního násilí na diváky se nejvíce zmiňuje: efekt agresora – sledováním násilí se zvyšuje míra agresivního chování; efekt oběti – u diváka se posiluje obava, že na něm bude spáchán násilný čin, zkruseno je vnímání reality a vyvolávána je nedůvěřivost k ostatním lidem; efekt desenzibilace – přivýkání na dávky násilí, které jsou divákem přijímány, dostavuje se bezohlednost a lhostejnost.³⁷

Prostřednictvím produktů televize jsou diváci vystaveni prudkému tempu příběhů, vysoké úrovni zobrazované aktivity, častému používání speciálních obrazových a zvukových efektů; všechny tyto skutečnosti vedou k excitaci, která může aktivovat agresivní chování. Odměny udělované televizním hrdinům, jak můžeme pozorovat, vedou k akceptaci jimi prosazovaných prostředků řešení krizových situací. Televizní násilí se stává pravidelným elementem života rodiny.³⁸ Hrozí nebezpečí pasivního přijímání dávek násilí, které se stávají běžnou součástí života a snižují potenciál reakce vůči případům, v nichž se násilí skutečně odehrává. Mnohdy je paradoxem, že programy adresované dětem obsahují více projevů násilí než

---

³⁵ Odlišný význam má pojem „divácké násilí“, jímž míníme nebezpečné, opakované a plánovité (s manifestačním charakterem) chování účastníků sportovních událostí. Srov. Novotný, O., Zapletal, J. et al. Kriminologie. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 298.

³⁶ Podrobněji k tomuto jevu Vesecká, R., Chromý, J. Vliv televizního násilí na kriminalitu: mýtus nebo realita? Státní zastupitelství. 2009, č. 2, s. 6–11.

³⁷ K zevrubnému přehledu uvedených teorií srov. Vlastník, J. Televizní násilí a zákon. Praha/Olomouc: VŠJAK/Votobia. 2005.

³⁸ Srov. Fanti, K. A., Vanman, E., Henrich, C. C., Avraamides, M. N. Desensitization to Media Violence Over a Short Period Time. *Aggressive Behaviour*. 2009 (Volume 35) č. 2, s. 179–187.

ostatní druhy programů, jež jsou určeny pro dospělé diváky.³⁹ Děti často opakují scény a jejich útržky, které v televizi zhlédly, přičemž takto nabyté zkušenosti posléze sdílejí se svými vrstevníky.

Samozřejmě jsou zdůrazňovány i další faktory, jež se vedle televize spolupodílejí na nárůstu projevů násilného chování u dětí a mladistvých. Tak například Huesmann na otázku ohledně vlivu televizního násilí odpověděl (již na počátku osmdesátých let minulého století) trefným příměrem, a sice: ne u každého dítěte, které se dívá na násilí v televizi nebo hraje počítačové hry s násilným obsahem, se zvýší násilné chování, neboť jsou zde i jiní činitelé, které musíme brát v potaz. Stejně jako každé zapálení cigarety zvýší pravděpodobnost vzniku rakoviny plic, tak každé vystavení dítěte násilí zvýší riziko jeho pozdějšího násilného chování.⁴⁰

Ze všech výzkumů – dosud provedených na téma televizního násilí – připomeňme alespoň ten nejznámější z nich. The National Television Violence Study byla zaměřena na zkoumání kontextu, v jakém je násilí v televizi zobrazováno. Náhodně vybrané programy na dvaceti třech televizních kanálech byly sledovány po dobu dvaceti týdnů ve vysílacím čase od 6.00 do 23.00 hodin. Studie ukázala, že většina programů obsahovala prvky násilí. Rozhodným byl shledán vzor zobrazovaného násilí, byla zdůrazněna rizika učení se násilnému vystupování, desenzitivita vůči poškozujícím následkům a zesílení obav z rizika být objektem napadení. V 73 % násilných scén nebyli agresoři potrestáni. Násilí tak bylo vyobrazováno bez nastoupivších následků, což u diváků vyvolávalo silnější akceptaci násilí jako úspěšného prostředku „řešení“ problémů. V převážné většině případů nebyla u obětí zachycena vážná tělesná újma. 16 % programů poukázalo na dlouhotrvající negativní důsledky násilí, jako duševní, finanční a citové poškození. V každé čtvrté násilné scéně se objevila ruční zbraň. Pouze 4 % programů, v nichž bylo násilí prezentováno, kladlo důraz i na protinásilně

---

³⁹ Wilson, B. J., Smith, S. L., Potter, W. L., Kunkel, D., Linz, P., Colvin, C. M., Donnersstein, E. Violence in Children's Television Programming: Assessing the Risks. *The Journal of Communication*. 2002 (Volume 52), č. 1, s. 5.

⁴⁰ Dorr, A., Kovaric, P. Some of the people some of the time – but which people? In: Palmer, E. L., Dorr, A. (ed.) et al. *Children and the faces of the television: Teaching, violence, selling*. New York: Academic, 1980. s. 183.

zaměřená témata. Nejvíce násilí (až 85 %) bylo zaznamenáno v předplacených kabelových programech. V humorném podání bylo násilí představeno v 67 % případů.

Současná právní úprava

V obecné rovině panuje zájem společnosti na ochraně duševního a mravního rozvoje a výchovy mládeže proti negativnímu působení prezentovaného násilí, včetně násilí představovaného v televizním formátu. V současnosti stojí postih fyzických osob mimo dosah platné právní úpravy, neboť na problém televizního násilí nedopadá žádný segment právního řádu České republiky: ani přestupky na úseku školství a výchovy mládeže dle § 31 zákona č. 200/1990 Sb., přestupky dle zákona č. 359/1999 Sb., natož pak trestné činy proti rodině a dětem dle hlavy IV. trestního zákoníku. Setkáváme se pouze s reglementací provozování televizního a rozhlasového vysílání ve smyslu zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů (poslední novela byla provedena zákonem č. 196/2009 Sb.), kde jsou konstruovány tzv. správní delikty smíšené povahy.^{41, 42} U nich se nerozlišuje, zda je vytýkané jednání spácháno fyzickou osobou, či právníčkou osobou. Jednotlícím

---

⁴¹ Mates, P. et al. *Základy správního práva trestního*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002. s. 96.

⁴² Kromě toho musí být respektována ustanovení zákona č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů. Audiovizuální dílo, jehož obsah může ohrozit tělesný, duševní nebo mravní vývoj dětí, musí být před jeho zveřejněním označeno hranicí přístupnosti dosažením věku 15 nebo 18 let. Hranici přístupnosti českého audiovizuálního díla včetně odůvodnění omezení přístupnosti je povinen stanovit jeho výrobce, popřípadě koproducent. Výrobce je povinen sdělit hranici přístupnosti českého audiovizuálního díla včetně stručného vyjádření důvodů omezení přístupnosti distributorovi. Hranici přístupnosti jiného než českého audiovizuálního díla včetně odůvodnění omezení přístupnosti je povinen stanovit jeho distributor (srov. § 4 cit. zákona). V případě, že příslušné subjekty nedodrží vyjmenované požadavky hranic přístupnosti audiovizuálního díla, lze proti nim užít správněprávní postih dle § 10 cit. zákona.

znakem je tu charakter prováděné činnosti, přičemž objektivní stránka se odvíjí od rozsahu povinností daných zákonem při výkonu takové činnosti.

Mezi základní povinnosti v oblasti televizního a rozhlasového vysílání patří, že provozovatel vysílání je povinen nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, zejména tím, že obsahují pornografii a hrubé samoučelné násilí. Zakázáno je bezdůvodně zobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost, a dále zařazovat v době od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. Provozovatel vysílání je rovněž povinen zajistit, aby rozhlasovému a televiznímu vysílání pořadů bezprostředně předcházelo slovní upozornění na nevhodnost pořadu pro děti a mladistvé a aby pořad, který by mohl ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, byl označen v případě televizního vysílání obrazovým symbolem upozorňujícím na jeho nevhodnost pro děti a mladistvé po celou dobu vysílání.

Provozovatel převzatého vysílání pak není oprávněn šířit takový program, který obsahuje pořady, jež mohou narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, pokud jsou vysílány v rozporu s výše uvedenými povinnostmi provozovatelů televizního a rozhlasového vysílání. Omezení jsou stanovena i ve vztahu k vysílání reklamy a teleshoppingu. I zde je zakázáno zařazovat do vysílání reklamy a teleshopping určené dětem nebo v nichž vystupují děti, pokud podporují chování ohrožující jejich fyzický, psychický nebo mravní vývoj. Provozovatelé televizního vysílání při vysílání reklamy konkrétně nesmějí: a) přímo pobízet děti a mladistvé, aby kupovali nějaký výrobek nebo službu s využitím jejich nezkušenosti nebo důvěřivosti, b) přímo pobízet děti a mladistvé, aby přemlouvali své rodiče nebo někoho jiného k nákupu nabízeného zboží nebo služeb, c) využívat zvláštní důvěru dětí a mladistvých vůči jejich rodičům nebo jiným osobám, d) bezdůvodně ukazovat děti a mladistvé v nebezpečných situacích.

Kromě správních deliktů vypočtených v § 60 zákona č. 231/2001 Sb. rozhoduje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání⁴³ o neprodloužení licence mimo jiné i v případě, že provozovateli vysílání s licenci byla opakovaně pravomocným rozhodnutím uložena sankce za závažné porušení stanovených povinností, mimo jiné i nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých tím, že obsahují pornografii a hrubé samoučelné násilí.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání může provozovateli vysílání a provozovateli převzatého vysílání uložit pokutu ve stanovené částce, pokud zařazuje do vysílání od 06.00 hodin do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. V minulosti nastal spor ohledně interpretace znaku „ohrožení psychického nebo morálního vývoje dětí a mladistvých“, což lze názorně doložit rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 12. 11. 1999, sp. zn. 28 Ca 312/1998. V posuzovaném případě byl na televizní stanici TV Nova odvysílán díl pořadu „Áčko“ věnovaný tématu prostituce, za jehož odvysílání Rada pro rozhlasové a televizní vysílání uložila pokutu. Městský soud v Praze, který přezkoumával předmětné správní rozhodnutí, konstatoval, že zmíněný znak je neurčitým právním pojmem, jehož vyložení vyžaduje odborné znalosti. Objektivní vymezení uvedeného pojmu ovšem rozhodnutí Rady postrádalo a šlo tedy jen o subjektivní hodnocení nepodložené odbornými znalostmi. Podle názoru Městského soudu v Praze nelze souhlasit s tvrzením, že se jednalo o porušení zákona natolik transparentní, že by znalecký posudek byl zcela nadbytečným důkazním prostředkem. Navrhovatel předložil posudek znalce – psychologa, který považoval za krajně nepravděpodobné, že by předmětný pořad mohl významněji ohrozit psychický, respektive mravní vývoj dětí a mladistvých. Podle závěrů znalce byl v tomto případě prezentován informativní pořad, který poskytoval mládeži vkusně a přijatelnou formou věrohodné informace o homosexuální a hete-

---

⁴³ Správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání a dohlíží na zachování a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené tímto zákonem a zvláštními právními předpisy

rosexuální prostituci. Soud shledal námitky navrhovatele důvodnými. Podle jeho závěru nebylo prokázáno, že by odvysíláním předmětného pořadu byla naplněna skutková podstata správního deliktu podle § 20 odst. 4 písm. b) zákona č. 231/2001 Sb.

Zajímavé stanovisko k posuzování znaku ohrožení vývoje mládeže podává také rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 11 Ca 262/2008. Podle Rady pro rozhlasové a televizní vysílání byla odvysíláním pořadu „Hlava v oblacích“ dne 23. 1. 2008 od 9.25 hodin na TV Nova porušena povinnost nezařazovat do vysílání v době od 6.00 do 22.00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. Žalovaný k věci uvedl, že pořad obsahuje naturalisticky násilné, sexuálně explicitní a drastické scény. Zhlédnutí tohoto pořadu může mít na dětského diváka psychicky značně negativní dopad, působit děsivě a vyvolat v něm pocit strachu. U citlivějších jedinců může vyvolat trauma, u jedinců agresivnějšího založení může bezcitně konání antihrdinů působit dojmem glorifikace krutosti. Zvrácená přirozenost, s jakou se vraždí, může mít pro psychiku jedince až návodný charakter, zejména při pravidelném přísunu podobných pořadů, přibližujících extrémní svět těžkého zločinu. Žalobce namítal, že předmětný pořad byl umělecky hodnotným filmem z období 2. světové války, kdy při hodnocení scény došlo k jejímu vytržení z kontextu pořadu. Městský soud v Praze v odůvodnění rozsudku uvedl, že není zřejmé, proč právě uvedená scéna z odvysílaného pořadu byla hodnocena jako scéna, která může vyvolat popsané následky. Odůvodnění správního orgánu je v tomto směru zcela obecné. Správní orgán se nevypořádal s konkrétním obsahem a nebyly jím jasně vyloženy důvody zvolení popisu dané scény. Konstatování, že samo zobrazované násilí může znamenat ohrožení fyzického, psychického nebo mravního vývoje, je nedostatečné. Při vyvozování odpovědnosti je nutné hodnotit obsah celého pořadu. Poukázání žalovaného, že shledává skutek nejen v jedné scéně, ale přinejmenším v deseti problematických scénách filmu, pak nemá oporu v odůvodnění rozhodnutí. Soud uzavřel, že žaloba je zčásti důvodná, proto žalobou napadnuté rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení. Na žalovaném bude, aby znovu posoudil, zda jsou splněny podmínky pro uložení pokuty žalobci, svoje rozhodnutí do-

statečným způsobem odůvodnil a ve výroku rozhodnutí uvedl, pro které konkrétní jednání je případná sankční odpovědnost žalobce vyvozována.

Velmi podnětná je judikatura Nejvyššího správního soudu, která se rozvinula na základě projednávání a rozhodování věcí, v nichž byly podány kasační stížnosti proti pravomocným rozsudkům Městského soudu v Praze, který v rámci správního soudnictví přezkoumával rozhodnutí Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, týkajících se pokut udělených za zveřejnění nevhodných scén v televizních pořadech. Především se jednalo o reality show „Big Brother“, kterou v roce 2005 odvysílala CET 21 spol. s.r.o. na programu Nova a jejímž ideovým původcem je John de Mol z nizozemské produkční společnosti Endemol (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, č.j. 6 As 21/2008-106, rozsudek ze dne 15. 9. 2009, č.j. 4 As 6/2009-81, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 8. 2009, č.j. 4 As 4/2009-84, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2009, č.j. 4 As 5/2009-81, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2009, č.j. 6 As 10/2009-181, aj.). Také šlo o reality show „VyVolení“, již v letech 2005 až 2007 odvysílala FTV Prima spol. s.r.o. na programu Prima, a to ve třech řadách pod licencí maďarské společnosti IKO Media (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 7. 2008, č.j. 4 As 38/2007-122, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2009, č.j. 6 As 16/2008-90, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 12. 2009, č.j. 6 As 10/2009-181, aj.).

Tyto pořady byly závadné častou prezentací verbálního a symbolického násilí a prezentací nezodpovědného přístupu k sexualitě. Zaznamenán byl výskyt vulgárních či hrubých výrazů, konverzačních témat souvisejících s erotikou a sexem, a to nejen značně otevřených, ale i za hranicí slušnosti. Manipulativní úkoly poškozovaly lidské vztahy či lidskou důstojnost, rovněž tak prezentace alkoholu, jeho konzumace i následků, kouření jako pravidelná a každodenní součásti života mladých atraktivních lidí. Tak např. v jednom díle „Big Brother“ byly shledány následující formy závadného jednání: a) patologické formy komunikace jako normalita – vulgaritu a hrubost, b) pro děti nevhodná prezentace sexuální tematiky – neosobní komerčně zaměřené sexuality a hrubé komunikace, promiskuity. Formy závadného jednání Rada pro rozhlasové a televizní vysílání blíže specifikovala. Pod písm. a) podřadila odvysílání a opakování rvaček, například kdy

L. se škorpí s D., ale druhý D. (Š.) tento žert nepochopí a udeří D. pěstí. Napadený D. se ohradí a vzápětí dostane od Š. další ránu, po které upadne. O. se pohádá se S. a jejich hádka přeroste ve rvačku. Obě soutěžící na sebe vulgárně pokřikují. O. nazývá S. šlapkou, a ta jí na oplátku vmete do obličeje její ukrajinskou národnost. S. opakovaně na O. křičí, že ji zabije. Ostatní soutěžící se je snaží od sebe oddělit a uklidnit je. Nejde jen o vulgární slova, ale zejména o vulgaritu přerůstající do agresivity a fyzického násilí. Pod písm. b) byla podřazena nevhodná prezentace sexuálně erotických témat, zejména ve scéně mezi F. a L., kdy oba spolu laškují pod peřinou. L. se dožaduje sexuálních intimností a F. koketně křičí „ne, ne, ne“. T., která je s nimi v pokoji, hledá svůj pleťový krém, na což jí F. odpovídá, že jí ho sebrali a použili jako lubrikační gel. L. tak dlouho doráží na F., až ji rukou dovede k orgasmu. Diváci sledují, jak po chvíli „hemžení“ pod peřinou L. konstatuje, že je spokojená. Ostatní muži nazývají F. vymítačem ďábla, protože ukojená L. je rázem na všechny hodná a milá.

Úvahy de lege ferenda

Požadavek postihu fyzických osob – především těch, jimž náleží povinnost o děti pečovat – je podpořen tím, že jsou to konkrétní jednotlivci, kteří děti vystaví televiznímu násilí. Ve vztahu k televiznímu násilí je nutné brát ohled především na to, aby vytýkané násilí, patřičně formulované ve skutkové podstatě, vykazovalo určitou kvalitu a minimální intenzitu. Nesprávný výběr a nastavení kritérií, zvláště hrozící pojmová vágnost, má bezprostřední dopad na nadměrnou, nebo naopak mizivou využitelnost takového deliktu v praxi. Závěr o vystavení dítěte násilí, zejména z hlediska jeho rozsahu, intenzity, způsobu apod., by neměl být povrchní. Snaha vyjmenované aspekty souborně podchytit samozřejmě vzbuzuje obavu z doširoka „rozkročené“ skutkové podstaty. Lze připomenout negativní francouzské zkušenosti, jak jej popsal Vlastník v monografii věnované televiznímu násilí.⁴⁴ Zakotvený trestní postih dopadající na blíže specifikované způsoby naklá-

---

⁴⁴ Vlastník, J. *Televizní násilí a zákon*. Praha/Olomouc: VŠJAK/Votobia, 2005. s. 160.

dání s materiálem s násilným obsahem, pokud může být viděn nebo vnímán mladistvými,⁴⁵ je ve Francii hodnocen jako příliš komplikovaný a v praxi ztěžka použitelný. Jeho mizivá využitelnost se příkládá absenci konkrétních vodítek interpretace znaků předmětné skutkové podstaty, jakož i nízké informovanosti tamějších prokurátorů o této problematice.

Český zákonodárce by mohl při kriminalizaci televizního násilí hledat inspiraci v některém ze stávajících trestných činů. Zřejmě „nejpřiléhavějším“ se jeví být trestný čin šíření pornografie trestný čin šíření pornografie dle § 191 odst. 2 trestního zákoníku, respektive dle § 205 odst. 1 trestního zákona.⁴⁶ V první řadě máme na mysli objektivní stránku trestného činu – viz „nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti“, a to včetně znaku věci (díla), s nímž je takto nakládáno, tedy odpovídající alternativu k „pornografickému dílu“. Definice uvedeného díla je mnohdy zásadní z pohledu aplikace celé skutkové podstaty, což se ostatně ukazuje u postihu pornografie. V minulosti bylo častokrát připomínáno, že posouzení, zda má nosič pornografický obsah je ztížen tím, že trestní zákon ani jiná vnitrostátní norma

⁴⁵ Článek 227-24 francouzského trestního zákoníku zní: „Kdo vyrobí, přepravuje, rozšiřuje jakýmkoli prostředkem materiál s násilným či pornografickým obsahem či takové povahy, že by mohl vážně ohrozit lidskou důstojnost, nebo obchoduje s takovou zprávou, bude potrestán [...], pokud takový materiál může být viděn nebo vnímán mladistvým. Pokud je tento delikt spáchán tiskem nebo vysíláním, uplatní se zákony, které určují odpovědné osoby.“ Blíže Vlastník, J. *Televizní násilí a zákon*. Praha/Olomouc: VŠJAK/Votobia, 2005. s. 160.

⁴⁶ Trestný čin šíření pornografie dle § 191 odst. 2 trestního zákoníku: Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Trestný čin šíření pornografie dle § 205 odst. 1 trestního zákona: Kdo pornografické dílo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné takové dílo a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Trestný čin šíření pornografie dle § 191 odst. 2 trestního zákoníku: Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

explicitní definici pornografie, respektive pornografického díla, neobsahují.⁴⁷ (V současnosti se za pornografické dílo považuje jakýkoli předmět, který je-li pozorován ať přímo, nebo prostřednictvím technického zařízení, zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje samotný sexuální pud; současně má takové dílo podle převládajících názorů většiny členů společnosti hrubě porušovat uznávané morální normy dané společností a vyvolávat pocit studu). K potřebě vyhnout se nadměrné rigiditě a udržet krok s měnícími se společenskými okolnostmi při vymezování právních pojmů, se vyjádřil Ústavní soud v usnesení ze dne 19. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/2003. Při rozhodování o podané ústavní stížnosti, dotýkající se právě pornografie (v návaznosti na omezování umělecké tvorby za účelem ochrany mravnosti), konstatoval, že četnými zákony jsou nevyhnutelně formulovány pojmy, které do většího či menšího rozsahu jsou neurčité. Ustanovení § 205 trestního zákona (tytéž závěry lze vztáhnout k ustanovení § 191 nového trestního zákoníku) pojem pornografie nedefinovalo, tudíž jeho koncept musel být ozřejměn prostředky výkladu, a to s přihlédnutím k úmyslu zákonodárce a jeho účelu. Podle názoru Ústavního soudu je zřejmé, že relativní míru nejistoty tu snižují bližší vymezení obsažená v písmenech a) až c) § 205 odst. 1 trestního zákona (rozuměj ve znění účinném do 30. 6. 2006). Toto ustanovení kritérium předvídatelnosti splňuje a je ústavně konformní. Související otázkou, která byla v téže věci řešena Ústavním soudem a která má opět dopad i na postih prezentace televizního násilí, je dovolenost omezit uměleckou tvorbu za účelem ochrany mravnosti. V daném případě Ústavní soud zdůraznil, že je třeba přihlídnout k mezím svobody projevu zakotvených v čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, respektive čl. 10 odst. 2 Úmluvě o ochraně lidských práv a zá-

---

⁴⁷ K tomu např. rozhodnutí č. 35/2005 Sb. rozh. trest.: Za pornografické dílo zobrazující dítě (osobu mladší osmnácti let) ve smyslu ustanovení § 205 odst. 1 písm. a) trestního zákona lze pokládat např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí. Nejde-li o takové snímky, pak závěr o pornografickém charakteru díla nelze bez dalšího dovozovat jen z toho, že jsou za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací (tj. osob, pro které jsou sexuálně atraktivní nedospělé osoby) zpřístupňovány takovými prostředky, které tyto osoby vyhledávají.

kladných svobod. Podle našeho mínění by se mělo dojít ke shodnému závěru též u televizního násilí. Kladné stanovisko ovšem není tak jednoznačné jako je tomu u pornografie, s jejíž právní kontrolou jsou dlouhodobé zkušenosti, a která má silnou podporu jak veřejnosti, tak odborníků.

Pokud je pojem „dílo“ pro formulaci zákonného znaku deliktu určující, potom rozhodným je rovněž forma takového díla. Nosiče zvuku a obrazu (kam se řadí film, videokazeta, DVD) jsou bezpochyby přijatelné. Vedle toho existují další formy, například díla písemná (zahrnující i fotografie) a jiné předměty (převážně věcného charakteru), u nichž taková akceptace zřejmě vyjádřena být nemůže. Jejich způsobilost ohrozit duševní a mravní vývoj dětí a mladistvých, prostřednictvím jimi obsažené prezentace násilí, je totiž velmi nízká.

Předmětná skutková podstata trestného činu by měla zacházet s prvkem „násilí“. Ne každé shlednutí násilí je způsobilé přivodit nebezpečí předpokládající ohrožení duševního a mravního vývoje dětí a mladistvých. Osoby mladší osmnácti let jsou vydávány v nebezpečí teprve tehdy, pokud je takové násilí podle své povahy a intenzity způsobilé povzbudit a upevnit v takové osobě negativní sklony, přístupy a postoje vůči ostatním lidem a majetku. Zřejmě se shodneme na závěru, že nevystačíme s prostým znakem „násilí“ tak, jak je nyní používán v rámci některých skutkových podstat trestných činů, například v § 173, § 185, § 413 trestního zákoníku.⁴⁸ Musíme spíše obecně vycházet z toho, že násilí má být vykládáno v souvislosti, v níž je použito, a rovněž z toho, že v něm má být obsažena fyzická složka a působení na chování jiného. Za pomocná kritéria určující jeho naplnění by pak bylo možné považovat: druh a povahu jednání (útok), použité prostředky, průvodní okolnosti, následky (účinky) přivolené nebo hrozící apod. Přebírání znaku „hrubé samoučelné násilí“ – jak jej zakotvuje zákon č. 231/2001 Sb. – by bylo redundantní, neboť v současnosti je vysílání takových pořadů ze zákona zakázáno, takže s velmi vysokou pravděpodobností nenastane situace, aby jim byly děti vystaveny. V zákoně č. 231/2001 Sb. je zakotven znak „hrubé samoučelné násilí“ v tom smyslu,

---

⁴⁸ Násilím se v tomto smyslu rozumí použití fyzické síly k překonání nebo zamezení klade-
ného či očekávaného odporu.

že provozovatel vysílání je povinen nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých zejména tím, že obsahují pornografii a právě i zmiňované hrubé samoučelné násilí.⁴⁹ Takové pořady je zakázáno vysílat trvale, tedy i mimo vysílací čas 6.00 až 22.00 hodin. Něco jiného jsou pořady (bez dalšího) ohrožující fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. Zde se s pojmem násilí výslovně nesetkáváme, přičemž tyto pořady lze vyjma hlavního vysílacího času do vysílání zařadit. Zatímco ustanovení o ohrožení vývoje dětí a mladistvých bývá v praxi užíváno, s jeho kvalifikovanou variantou obsahující pojem hrubé samoučelné násilí se takřka nesetkáváme. V poslední době byla zmíněna pouze v souvislosti s neudělením licence televizi Erotik für Europa a uložení pokuty televizi Leo TV; v obou případech šlo o pornografii, než o násilí jako takové. Pokud však opustíme problematiku televizního násilí, lze si již představit situace, kdy děti a mladiství s dílem obsahujícím „kvalifikované“ násilí přicházejí do kontaktu, kupříkladu na videokazetách, DVD, zvláště pak na internetu.

Neméně stěžejní otázkou je zákonné vyjádření ohrožení či poruchy chráněných zájmů a hodnot ve skutkové podstatě trestného činu. Trestný čin pokrývající prezentaci televizního násilí by šlo konstruovat jako delikt ohrožovací. Tento přístup totiž poskytuje možnost reagovat už tam, kde nedošlo k vyvolání poruchy, a není pro něj rozhodné, zda k následku předpokládanému tímto zákonným ustanovením dojde. Postačí, že osoba byla uvedenému nebezpečí vystavena a to ji může ovlivnit, že porucha z jednání pachatele skutečně mohla nastat. Patrně nepřiléhavějším je posuzování ohrožení duševního a mravního vývoje osoby mladší osmnácti let. Nevidíme zřejmý důvod, proč u tohoto typu závadného jednání ještě operovat s ohrožením „fyzického“ vývoje dětí a mladistvých, jak to činí zákon

---

⁴⁹ Nebyl vyslyšen pozměňující návrh poslance Dalibora Matulky, jenž požadoval vypustit slovo „samoučelné“, neboť je těžko vykladatelné. Doslova uvedl: „Jestliže bude vysíláno, jak někdo podřízne svoji tchyni, můžeme vést spory o tom, jestli účelem bylo násilí nebo účelem bylo zbavit se tchyně. Domnívám se, že jednak výkladově by mohly nastat problémy, jednak se domnívám, že písm. e) je v pořádku a měla by být ochrana vůči veškerému hrubému násilí na televizních obrazovkách, takže slovo samoučelné tam skutečně považuji spíše za škodlivé než ve prospěch věci.“ Viz záznam 35. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky ze dne 5. 3. 2001.

č. 231/2001 Sb. Pokud by vytýkané jednání spočívalo ve veřejném uvádění díla s násilným obsahem do oběhu, typicky prostřednictvím provozování televizního vysílání, přicházel by v úvahu abstraktní ohrožovací delikt. Takové ohrožení by bylo způsobilé k ovlivnění přinejmenším nějakých osob mladších osmnácti let, blíže však neurčených. Kdežto u varianty, kdy příslušná osoba to které dítě vystaví uvedenému dílu, by musely být zohledněny subjektivní momenty způsobilosti působit na tuto konkrétní osobu – existence reálného ohrožení určitého předmětu útoku. Problém však spatřujeme v tom, že dle současných vědeckých poznatků nastává ohrožení vývoje mládeže až u opakovaného nebo u delší čas trvajícím vystavení televiznímu násilí. To je třeba při úvahách o trestněprávním postihu reflektovat. Sporné je i doložení předmětné povahy ohrožení: zatímco určení mravní roviny ohrožení nečiní velké potíže (v tomto směru lze odkázat na judikaturu),⁵⁰ nedá se totéž konstatovat o zkoumání duševní (psychické) stránky ohrožení osoby mladší osmnácti let. Zde už nevystačíme s laickou představou, před právními závěry je nutné sáhnout k odbornému znaleckému zkoumání z oblasti psychologie.

Komplikace by zřejmě činilo také vyhledávat a důkazně podchycovat případy prezentace televizního násilí v soukromí, protože postup v těchto věcech je výrazně odvislý od oznámení dotčených osob a od jejich ochoty podat vysvětlující (v kladném případě příznávající) vyjádření. Nastoupení odpovědnosti za jednání v uvedených směrech ohrožujících vývoj dětí a mladistvých je do velké míry podmíněno i tím, nakolik lze takové počady systematicky dohledávat.

Eventualitou shora popsané varianty je zacílit trestněprávní postih na provozovatele televizního vysílání a na provozovatele převzatého vysílání. To znamená v trestní normě konstruovat vyvolání určitého abstraktního nebezpečí z prezentace televizního násilí. Ovšem tady zase narážíme na absenci právní úpravy zakotvující trestní odpovědnost právnických osob, když si s institutem „jednání za jiného“ dle § 114 odst. 2 trestního zákoníku nevystačíme. I kdyby tomu tak nebylo, přiznejme, že provozovatelé vysí-

---

⁵⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. 7 Tdo 900/2003; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 12. 2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004.

lání, respektive provozovatelé převzatého vysílání nedodrží dosavadní povinnosti „pouze“ v tom smyslu, že prezentují pořady (mnohdy jen jejich upoutávky) ve vyhrazeném čase a za podmínky předchozího upozornění na vysílání pořadu určitého formátu. Lze mít pochybnosti o tom, zda je úprava této oblasti prostředky trestního práva žádoucí a zda by spíše nebyla jen jedním z úkazů hypertrofie trestního práva, zejména při existenci stávající správněprávní úpravy, kterou by trestněprávní reglementace musela „kopírovat“. Navíc jsou to rodiče a další osoby, jimž jsou děti svěřeny do péče, na nichž spočívá konečné rozhodnutí, zda jim umožní televizní pořad s násilným obsahem zhlédnout, či nikoli. Již samotný správní postih je složitý a zdoluhavý, zvláště to platí tam, kde se ještě přikročí k soudnímu přezkumu rozhodnutí správního orgánu – Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. Navíc při definování správněprávní odpovědnosti se vychází z adresných povinností uložených zákonem pro získání a udržení povolení k provozování společensky prospěšných činností. Opačný přístup by jen stěží dovoloval postihnout situace, kdy se na provozování té které činnosti účastní větší množství jednotlivců s různou mírou podílu na konečném výsledku a kdy dochází k jejich časté obměně.

Závěr

Z rozboru podstatných aspektů právního ukotvení problematiky televizního násilí vyplývají obtíže spojené s legislativně technickou konstrukcí nového soudně trestného deliktu a s jeho dohledáváním a posuzováním v praxi. Kriminalizace analyzovaného jevu se nám v českých podmínkách zdá být zatím neakceptovatelná. Nadále lze zachovávat správněprávní odpovědnost provozovatelů televizního vysílání a provozovatelů převzatého televizního vysílání. I prosazování této odpovědnosti není vůbec triviální záležitostí a vyžaduje sjednotit rozhodování. Uvedené závěry nijak nebrání klást si v rámci širší společenské debaty otázku, nakolik je stávající právní úprava dotýkající se šíření televizního násilí vhodná a nakolik je důvodné přistoupit k její změně.

4. ÚČINNÁ LÍTOST VE SMYSLU ZÁKONA O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE A RESTORATIVNÍ JUSTICE

Úvod

V současné době se v rámci teorie trestního práva pořád častěji setkáváme s pojmem restorativní justice, jejíž základní koncept spočívá ve změně kurzu současného pojmání účelu trestního práva. Tato změna spočívá především v zavržení myšlenky, že jedinou správnou reakcí společnosti, resp. státu na spáchání trestného činu je přísné potrestání a následná (v praxi mnohokrát neefektivní) snaha napravit pachatele. Restorativní justice na tomto místě preferuje spíš snahu o odškodnění obětí a obnovu narušených hodnot a společenských vztahů.⁵¹

Teorie trestního práva však často pojem restorativní justice značně zužuje a zahrnuje pod něj pouze tzv. alternativní řešení trestních věcí⁵², tj. toliko alternativní tresty a procesní odklony. Je však nutné podotknout, že původní autoři koncepce restorativní justice o ní uvažovali v značně širší míře. Např. již shora citovaný Howard Zehr popsál cíl, ke kterému restorativní justice směřuje, následovně: „Při naplnění spravedlnosti by mělo jít především o nápravu narušeného, a protože předmětem těchto snah jsou oběti, je třeba, aby se restorativní justice od práce s oběťmi odvíjela.“⁵³

Právě z pohledu nápravy narušeného se možná jako víc restorativní než alternativní tresty nebo odklony (mimo narovnání a zamýšleného tzv. „plea bargaining“), jeví institut tzv. účinné lítosti upravený v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

---

⁵¹ Blíže k pojmu restorativní justice viz. zejména: Zehr, H. Úvod do restorativní justice. Přeložili Hasmanová, L., Ouředníčková, L. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.

⁵² K uvedenému pojmu viz: Sotolář, A., Půry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000.

⁵³ Zehr, H. Úvod do restorativní justice. Přeložili Hasmanová, L., Ouředníčková, L. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. s. 22.

V odborné veřejnosti se nezdá předstírat, že tento zákon je vybudován na principech restorativní justice.⁵⁴ Ve světle shora naznačených úvah je na místě přinést zamyšlení, zda se restorativní principy promítají do zákona o soudnictví ve věcech mládeže i ve vztahu k institutu účinné lítosti. Cílem tohoto článku je podrobit hypotézu o „restorativnosti“ institutu účinné lítosti dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže podrobnější analýze a zamyslet se nad okolnostmi, proč toto tvrzení neplatí rovněž ve vztahu k dospělým pachatelům, tedy ve vztahu k trestnímu zákoníku.

Účinná lítost dle zákona o soudnictví v trestních věcech mládeže

V § 7 uvedeného zákona o soudnictví v trestních věcech mládeže se uvádí:

Trestnost činu, který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, spáchaného mladistvým zaniká, jestliže mladistvý po spáchání činu

- a) dobrovolně odstranil nebo napravil způsobený následek, anebo se o to pokusil, zejména nahradil způsobenou škodu, učinil opatření potřebná k její náhradě nebo se jinak pokusil odčinit způsobené následky,
- b) svým chováním projevil účinnou snahu po nápravě a
- c) čin neměl trvale nepříznivých následků pro poškozeného nebo pro společnost.

Předtím, než bude rozebrána úprava účinné lítosti ve vztahu k mladistvým pachatelům z pohledu restorativní justice, je nutno upozornit na několik obecných aspektů této úpravy, resp. na několik aspektů, týkajících se zákona o soudnictví ve věcech mládeže jako takového.

---

⁵⁴ Srov. např.: Válková, H., Šámal P., Sotolář, A. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In Karabec, Z. Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.

V první řadě bude nevyhnutelné ujasnit si základní pojmy, zejména pojem provinění, což je ve smyslu § 6 odstavec 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže trestný čin spáchaný mladistvým, tj. osobou starší patnáct let, která však v době spáchání trestného činu nepřekročila 18 rok věku (§ 2 odst. 1 písm. c) zákona). Uvedené je v rámci rozebírané problematiky ve světle judikatury důležité zejména s ohledem na ustanovení o trestnosti činu, na který trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.

V judikatuře totiž k uvedenému nacházíme upozornění na skutečnost, že pro užití § 7 zákona č. 218/2003 Sb. (tedy ustanovení o účinné lítosti) má rozhodující význam trestní sazba obsažená v příslušné skutkové podstatě uvedené ve zvláštní části trestního zákona, přičemž na užití tohoto zákonného ustanovení nelze aplikovat § 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.), podle něhož se trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním zákoně u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let (3 Tdo 1417/2003).

Komentář k zákonu o soudnictví ve věcech mládeže k tomu uvádí:⁵⁵ „Snížení trestních sazeb ve smyslu § 31 odstavec 1, a to přesto, že se toto ustanovení týká mladistvého, nelze použít také z toho důvodu, že nejde o ukládání trestního opatření, nýbrž o zánik trestnosti, tj. o otázku viny. Opačný výklad by vedl k tomu, že toto ustanovení o účinné lítosti by se vztahovalo téměř na všechna provinění spáchaná mladistvým (s výjimkou provinění ohrožených výjimečným trestem vymezených v § 31 odstavec 3), neboť trestní sazby odnětí svobody u mladistvých se snižují na polovinu, přičemž nesmějí u jakéhokoli činu přesáhnout pět let (s výjimkou uvedenou v § 31 odstavec 3).“

Samotná skutečnost, že dle § 7 zákona o soudnictví v trestních věcech mládeže má mladistvý pachatel, který by se snažil docílit zániku trestnosti z důvodu účinné lítosti odstranit nebo napravit způsobený následek, nemá sama o sobě pro závěr o tom, že by se jednalo o institut restorativní směřovací relevanci. V daném případě s ohledem na rozumovou a mravní vy-

---

⁵⁵ Šámal, P. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2007, s. 71.

spělost mladistvých dokonce postačí, že se o to (na rozdíl od dospělých pachatelů) alespoň pokusí.

Náhrada škody je nepochybně velice významným aspektem restorativní justice, avšak bez dalšího by to k potvrzení naznačené hypotézy rozhodně postačovat nemohlo. Dobrovolnost požadovaná ustanovením § 7 rovněž k naplnění závěru o restorativnosti účinné lítosti sama o sobě nepostačuje, a to ani v spojitosti s uvedeným požadavkem náhrady škody.

Co je však v rámci úpravy účinné lítosti ve vztahu k mladistvým specifické a nenacházíme to v právní úpravě institutu účinné lítosti dospělých pachatelů, je nezbytnost odpovědnosti mladistvého pachatele v tom smyslu, že svým chováním musí projevit účinnou snahu po své nápravě, což je nezanedbatelným projevem restorativní justice a ve světle shora uvedených podmínek doplňuje a uzavírá celkové naplnění restorativních principů.

Na základě shora uvedeného je nezbytné dospět k závěru, že úprava účinné lítosti podle § 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, na rozdíl od její úpravy podle trestního zákoníku, restorativním institutem je (byť v „kontinentálním“ slova smyslu). Je sice pravdou, že mnohé aspekty zániku trestnosti účinnou lítostí u mladistvých, nacházíme i ve vztahu k dospělým pachatelům. Zásadní rozdíl však spočívá v tom, že popsané paralely s restorativní justicí se v trestním zákoníku objevují pouze částečně a na různých místech, kdežto u mladistvých pachatelů se v § 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže „seběhly“ všechny pohromadě.

Nacházíme zde dobrovolné odstranění resp. nápravu škodlivých následků, náhradu škody, také odpovědný přístup pachatele ve smyslu touhy po vlastní nápravě a v neposledně řadě absenci trvale nepříznivých následků nejen ve vztahu ke společnosti, ale také ve vztahu ke konkrétnímu poškozenému subjektu.

Přeloženo do jazyka teoretického konceptu restorativní justice: „Ide zde o nápravu narušeného, a protože předmětem této snahy jsou oběti, je třeba, aby se restorativní justice od práce s oběťmi odvíjela (náhrada škody, odstranění následků). Restorativní justice se však v konečném důsledku zabírá obnovou narušených škod (dobrovolné odstranění negativního stavu) a reintegrací poškozeného i pachatele (náhrada škody, pachatelova touha po

nápravě) a spokojeným soužitím celé komunity (čin nemá trvale nepříznivých následků nejen pro poškozeného, ale ani pro společnost).“⁵⁶

Z uvedené definice cíle, ke kterému restorativní justice směřuje, je pak zjevné, že úprava účinné lítosti ve vztahu k mladistvým pachatelům do tohoto nového myšlenkového konceptu vhodně zapadá. Lze dospět k závěru, že analýza účinné lítosti podle § 7 zákona o soudnictví ve věcech mládeže naznačenou hypotézu o restorativnosti tohoto institutu potvrdila.

Účinná lítost dle trestního zákoníku

Institut účinné lítosti nalézáme i v trestním zákoníku, a to na více místech. Předně je to obecná úprava účinné lítosti obsažená v § 33 obecné části trestního zákoníku, kterou pak doplňuje speciální úprava na třech místech zvláštní části trestního zákoníku:

- § 197 trestního zákoníku – zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku.
- § 242 trestního zákoníku – zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby podle § 241 trestního zákoníku
- § 362 trestního zákoníku – zvláštní ustanovení o účinné lítosti ve vztahu k trestnému činu účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 trestního zákoníku

Výčet trestných činů, u kterých přichází v úvahu zánik trestnosti v důsledku využití institutu účinné lítosti ve smyslu § 33 trestního zákoníku je dán taxativně. Nepřichází tedy v úvahu u žádných jiných trestných činů, než u těch, které jsou vyjmenované v tomto ustanovení. Podle čeho tedy zákonodárce tento okruh trestných činů zvolil? Komentář k trestnímu záko-

---

⁵⁶ Zehr, H. Úvod do restorativní justice. Přeložili Hasmanová, L., Ouředníčková, L. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. s. 22.

níku⁵⁷ k tomu uvádí následující: „Trestné činy uvedené v § 33 jsou většinou trestnými činy ohrožovacími nebo takovými, při nichž lze zabránit vzniku škodlivého následku i po jejich dokonání.“⁵⁸

Předpokladem pro možnost využití ustanovení § 33 o zániku trestní odpovědnosti účinnou lítostí je alternativní splnění jedné ze dvou podmínek tímto ustanovením vyžadovaných. Jedná se o dobrovolné zamezení nebo napravení škodlivého následku trestného činu nebo o dobrovolné oznámení trestného činu v době, kdy mohlo být škodlivému následku trestného činu ještě zabráněno.

Jisté restorativní prvky a principy v těchto podmínkách pochopitelně vyzorovat můžeme. Náprava škodlivých následků, dobrovolnost, aktivní (a lze říct, že také odpovědný a angažovaný) přístup pachatele k nápravě vyvolaných škodlivých následků nejsou pro restorativní justici rozhodně cizími pojmy. Naopak, lze spíš tvrdit, že patří mezi stěžejní atributy tohoto myšlenkového konceptu vedení trestní politiky. Abychom však mohli skutečně zhodnotit hypotézu restorativnosti tohoto institutu, musíme se zamyslet především nad tím, co zákonodárce zakotvením institutu účinné lítosti dle § 33 trestního zákoníku zamýšlel. Otázkou je, zda to bude opravdu snaha napravovat škody a obnovovat narušené hodnoty, odškodňovat oběti a přispívat k obnově harmonických vztahů v rámci celého sociálního společenství. Ve světle odborné literatury bude nezbytné považovat tuto úvahu za nesprávnou.

V odborné literatuře nalézáme zcela jasné, ve všech případech zásadně totožné stanovisko. „Účinná lítost zaručuje pachatelům beztrestnost, avšak současně ochraňuje zájmy chráněné trestním zákonem před závažnými škodlivými následky některých trestných činů. Ochrana těchto zájmů dává zákonodárce přednost před zájmem na potrestání pachatele.“⁵⁹ „Důvodem existence tohoto institutu je ochrana důležitých společenských zájmů, jíž se

---

⁵⁷ Šámal, P. et al. Trestní zákoník, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 372.

⁵⁸ „Nelze-li již v daném případě zabránit škodlivému následku nebo jej napravit, nepřichází v úvahu ustanovení o účinné lítosti a o zániku trestní odpovědnosti pachatele; jednání pachatele, jež by jinak zakládalo účinnou lítost, lze v takovém případě zhodnotit jako polehčující okolnost [§ 41 písm. j)].“ (srov.: tamtéž).

⁵⁹ Jelínek, J. et al. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 339.

dosahuje slibem beztrestnosti pachatelů, vyhoví-li pachatel požadavkům zákona na jeho beztrestnost. S tím souvisí i výpočet trestných činů, u kterých účinná lítost přichází do úvahy. Jde o zvláště závažné trestné činy vypočtené v § 33, u nichž má z hlediska ochrany společenských zájmů zamezení nebo náprava škodlivého následku prioritní význam, před potrestáním jejich pachatele. Stát se zde vzdává oprávnění stíhat vyjmenované dokonané trestné činy, pokud ...⁶⁰ „Zánikem trestní odpovědnosti v důsledku účinné lítosti se sleduje ochrana některých důležitých společenských zájmů, vztahů a hodnot před škodlivými následky, které lze zamezit nebo napravit i po dokonání trestného činu. Zákon dává přednost ochraně těchto statků před zájmem na trestním stíhání pachatele. K rozhodnutí zamezit nebo napravit škodlivý následek spáchaného činu je pachatel veden slibem beztrestnosti, tj. zánikem jeho trestní odpovědnosti, která vznikla jako důsledek spáchaného trestného činu. Podmínky účinné lítosti jsou zákonem stanoveny na ochranu těch společenských zájmů, vztahů a hodnot, které pachatel ohrozil spáchaným činem, aby se tím zamezilo jejich ještě vážnějšímu porušení. K rozhodnutí zamezit nebo napravit škodlivý následek je pachatel veden slibem beztrestnosti. Podmínky účinné lítosti jsou zákonem stanoveny na ochranu těch společenských vztahů a zájmů, které pachatel činem ohrozil, aby tím bylo zamezeno jejich ještě vážnějšímu porušení.“⁶¹

Po zhodnocení účinné lítosti z pohledu teleologického výkladu, lze jednoznačně konstatovat, že tento institut má s principy restorativní justice společného tak málo, že je namístě spíš říct, že s nimi nemá společné vůbec nic. Jak je patrné, účel účinné lítosti dle § 33 trestního zákoníku totiž vůbec nesleduje cíle restorativní justice, kterými jsou odškodnění obětí, reintegrace pachatelů, vzájemné pochopení, obnova narušeného a spokojené soužití celé společnosti. Právě naopak, přestože účinná lítost na první pohled působí restorativně, v konečném důsledku tento institut pouze posiluje roli státu, jako suveréna pro řešení trestních věcí. Účinná lítost totiž nesměruje k tomu, aby pachatel uzdravil narušené hodnoty a vztahy, ani nevolá po spolupráci přímo zainteresovaných subjektů, nýbrž říká, že stát (jako suve-

---

⁶⁰ Kratochvíl, V. et al. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 401.

⁶¹ Šámal, P. et al. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck. 2009. s. 370.

rén) se pouze vzdává oprávnění stíhat pachatele, neboť stát upřednostňuje beztrestnost pachatele již dokonaného trestného činu před ještě horšími potenciálními důsledky.

Účinná lítost tedy nemotivuje pachatele k pochopení důsledků jeho jednání a k odškodnění obětí v pravém slova smyslu. Nechrání a neodškodňuje poškozeného jednotlivce (což je primárním cílem restorativní justice), ale opět utvrzuje nosnou myšlenku retributivní justice, že primární obětí trestného činu je společnost, resp. stát a účinná lítost pak pouze směřuje k ochraně ohrožených celospolečenských zájmů, nikoliv k pochopení a odškodnění obětí (ve smyslu individualit).

K jinému závěru nelze dospět ani ohledně tzv. zvláštních případů účinné lítosti⁶², tj. účinné lítosti dle §§ 197, 242 a 362.

Smyslem obsažení zvláštní úpravy účinné lítosti zakotvené v § 242 je, že „zájem státu na zaplacení povinných plateb má přednost před případným trestním postihem.“⁶³ V daném případě se nemůže jednat o restorativní institut už jenom proto, že u tohoto trestného činu neexistuje poškozený ve smyslu fyzické osoby, která by ve vzájemné interakci s pachatelem v procesu mediace mohla najít adekvátní řešení konfliktu plynoucího z trestné činnosti. Nejde zde o žádnou participaci zainteresovaných subjektů při odstraňování negativních následků trestného činu a na tomto místě se zároveň neprojevuje snaha vzbudit v pachateli trestné činnosti odpovědný přístup, který by ho měl vést k uvědomění si všech důsledků jeho konání. Lze tak usuzovat z toho, že pachateli postačí dodatečně splnit svou povinnost, dříve než soud započne vyhlášovat rozsudek. Nikdo tedy po pachateli nechce, aby bylo jeho pozitivní, se zákonem konformní jednání spjata s jeho vlastním „procitnutím“ a uvědoměním. Může tak učinit až při doslova neodvratně hrozícím uložení trestu.

Jiná situace pak nenastává ani u ustanovení § 362 trestního zákoníku. V odborné literatuře se k němu dočteme, že bylo do trestního zákoníku

---

⁶² Tento pojem ve vztahu k uvedeným ustanovením trestního zákoníku odborná literatura standardně používá. Srov. třeba: Kratochvíl, V. et al. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 408. Jelínek, J. et al. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 639.

⁶³ Jelínek, J. et al. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 639.

začleněno z důvodu efektivnějšího boje s organizovaným zločinem.⁶⁴ Také postačuje pouze oznámení a nadto se zde, na rozdíl od předchozího případu, nevyžaduje ani podmínka dobrovolnosti. Opět chybí poškozený v podobě konkrétní osoby a je patrné, že zákonodárce ani neměl v úmyslu někoho motivovat k odškodňování, napravování, komunikaci, mediaci, atd. Pouze chtěl přispět k většímu odhalování této závažné a poměrně latentní formy kriminality. S přihlédnutím ke shora popsáním atributům konceptu restorativní justice, zde nemůže být o tomto systému vedení trestní politiky opět uvažováno.

Na rozdíl od shora uvedených zvláštních případů účinné lítosti, nacházíme v § 197 trestního zákoníku jednotlivce v pozici poškozeného subjektu, kterým je konkrétní osoba, vůči které měl, resp. má pachatel vyživovací povinnost. Co je neméně důležité, obvykle zde bude namísto hovořit i o tzv. sekundární oběti (což je z pohledu restorativní justice rovněž nezanedbatelný činitel), obvykle v roli jednoho z rodičů (nejčastěji matky) nezletilého dítěte. Zůstává zodpovědět otázku, zda má účinná lítost ve smyslu § 197 trestního zákoníku povahu restorativního institutu ve větší míře, jako tomu bylo v předchozích případech nebo ne. K tomu, aby mohlo dojít k zániku trestnosti zanedbání povinné výživy podle § 196, musí být tento trestný čin nejdříve dokonán, tudíž musí zároveň nastat negativní stav, tj. nejčastěji ohrožení výchovy nezletilých v důsledku neplnění vyživovací povinnosti ze strany pachatele, který má být v rámci uplatnění tohoto institutu napraven. „Zájem společnosti na plnění vyživovací povinnosti a na odstranění následků, které neplnění vyvolalo, je tak intenzivní, že se promítá do zvláštního ustanovení o účinné lítosti, které za splnění podmínek v zákoně uvedených zaručuje beztrestnost pachatele.“⁶⁵ Smyslem tohoto ustanovení však není pouze ochrana celospolečenských zájmů, byť řádná výchova nezletilých se mezi ně jednoznačně řadí. Primárně půjde o nápravu negativního stavu vůči konkrétním osobám, což je jeden ze stěžejních aspektů konceptu restorativní justice. Pachatel tedy musí v plném rozsahu uhradit tzv. dlužné výživné. Pachatel však není povinen se s nikým o náhra-

---

⁶⁴ Např. Jelínek, J. et al. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 804. Šámal, P. et al. Trestní zákoník, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 3056

⁶⁵ Jelínek, J. et al. Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 568.

dě škody domlouvat, neboli „po restorativnu“ mediovat ve snaze o nalezení řešení. Pouze mu postačuje dodatečně splnit svou povinnost. Postačí přitom, aby ji splnil do doby, než soud prvního stupně začne vyhlášovat rozsudek. Podle judikatury (3 Tz 22/70) dokonce zvláštního ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákona lze použít i tehdy, došlo-li ke splnění vyživovací povinnosti až po vyhlášení odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, který byl zrušen odvolacím soudem, ale dříve než soud prvního stupně počne vyhlášovat nový rozsudek.⁶⁶ Ani o tomto případě účinné lítosti tedy nelze jako o restorativním institutu uvažovat.

Závěr

Po zhodnocení právní úpravy institutu účinné lítosti dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže a trestního zákoníku byly hypotézy zformulované v úvodu tohoto článku potvrzeny. U institutu účinné lítosti ve vztahu k mladistvým pachatelům jsou naplňovány principy restorativní justice, kdežto ve vztahu k dospělým pachatelům k tomuto závěru dospět nelze. Uvedené pouze podtrhává obecně uznávanou restorativní povahu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, resp. zacházení s mladistvými pachateli trestné činnosti, kdežto u dospělých pachatelů se naplňování principů restorativní justice v takové míře nepředpokládá.

---

⁶⁶ Obdobně tamtéž.

5. VĚCNÝ ZÁMĚR NOVÉHO TRESTNÍHO ŘÁDU, ODKLONŮ A DOHADOVACÍ ŘÍZENÍ

Úvod

Platí, že trestní právo hmotné se uplatňuje prostřednictvím trestního práva procesního. Trestní právo hmotné a trestní právo procesní tvoří tedy jednotný celek. Ačkoliv tomu bude 1. ledna 2011 rok od nabytí účinnosti nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., nový kodex trestního práva procesního je stále v nedohlednu.

V období od roku 2004–2010 bylo zpracováno několik verzí věcného záměru trestního řádu:⁶⁷

- I. verze věcného záměru (2004–2005) – zpracovaná prof. JUDr. Pavlem Šámalem, Ph.D.
  - 30. března 2005 došlo ke schválení věcného záměru (usnesením vlády č. 362)
- II. verze věcného záměru (2007–2008) – zpracovaná JUDr. Miroslavem Růžičkou z Nejvyššího státního zastupitelství
  - byla schválena dne 20. srpna 2008 (usnesení vlády č. 996).
- III. verze věcného záměru (2010) – zpracovaná JUDr. Vladimírem Králem z Ministerstva spravedlnosti
  - nedošlo k jejímu schválení, nebyla ani rozeslána do připomínkového řízení.

Ke konci roku 2009 bylo vypracováno paragrafové znění trestního řádu k II. verzi věcného záměru, přičemž se předpokládá, že od ledna 2011 bude započato na tvorbě zvláštní části trestního řádu.

---

⁶⁷ Presentace prof. JUDr. Vladimíra Kratochvíla, CSc. a prof. JUDr. Jaroslava Fenyka, Ph.D. přednesené na konferenci Dny práva na Právnické fakultě Masarykovy univerzity konané dne 4. 11. 2010.

V předkládaném příspěvku budeme pracovat s II. verzí věcného záměru, který byl projednán v připomínkovém řízení a následně schválen usnesením vlády č. 996 v srpnu 2008, přičemž pro následující text platí citace uvedená pod poznámkou 68.⁶⁸ Zmíněny budou také případné odchylné návrhy III. verze věcného záměru z roku 2010. III. verze věcného záměru je v porovnání s verzí II. méně obsírná, čítá celkem 43 stran, oproti II. verzi, která představuje 116 stran.

Jak se uvádí v Předkládací zprávě Ministerstva spravedlnosti, věcný záměr trestního řádu z roku 2008 byl zpracován s ohledem na potřebu více reagovat na celosvětové moderní trendy trestního práva procesního a zakotvit do trestního práva procesního nové instituty umožňující zrychlení a zefektivnění trestního řízení, aniž by k tomu docházelo na úkor práv obviněného či poškozeného. Stávající trestní řízení nelze považovat za rychlé a efektivní, je třeba hledat další nástroje, které by vedly k jeho zrychlení a zefektivnění. I když je české trestní řízení tradičně spojeno s inkvizičním procesem rakousko-germánského systému, nemělo by to být na překážku citlivému přebírání zkušeností v případně i některých osvědčených institutů obžalovacího sporného systému common law. Vzhledem k uvedenému věcný záměr trestního řádu přejímá některé nové instituty – např. dohodu o vině a trestu – nicméně s pregnantně vymezenými podmínkami jejího uplatnění a oproti zahraničním právním úpravám se zvýrazněnou ochranou práv obviněného.⁶⁹

Mezi instituty, které umožňují zrychlení a zefektivnění trestního řízení řadíme odklony. Jaké změny v tomto směru přináší věcný záměr trestního řádu ve vztahu k mladistvým pachatelům a co se skrývá pod pojmem dohodovací řízení budou věnovány následující řádky.

---

⁶⁸ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460> – věcný záměr z roku 2008.

⁶⁹ <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460> – předkládací zpráva k věcnému záměru Ministerstva spravedlnosti.

Odklony

Řízení vůči mladistvým bude i nadále upravovat zvláštní zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. V návaznosti na rekodifikaci trestního řádu se však předpokládá novelizace zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Řízení o odklonech již nebude upraveno v rámci zvláštních způsobů řízení, tak jak je tomu nyní (hlava dvacátá trestního řádu – zvláštní způsoby řízení, oddíl třetí – podmíněné zastavení trestního stíhání, oddíl čtvrtý – narovnání), ale bude upraveno v samostatné hlavě páté trestního řádu, která se bude nazývat odklony. Odůvodněno je to tím, že jde o zvláštní postupy, které směřují ke zvláštním typům rozhodnutí a uplatňují se ve všech stádiích řízení, a to i v prověřování před zahájením trestního stíhání (podmíněné odložení podání návrhu na potrestání).

Počítá se s těmito typy odklonů:

- řízení o podmíněném zastavení trestního řízení,
- řízení o podmíněném zastavení trestního řízení s dohledem,
- řízení o narovnání.

Řízení o odstoupení od trestního stíhání mladistvého bude i nadále součástí úpravy zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Úprava odklonů bude v podstatě převzata ze současné platné právní úpravy. Určité změny však nastanou.

Taktéž věcný záměr 2010 uvádí, že řízení o odklonech nebude upraveno v rámci zvláštních způsobů řízení, ale že bude upraveno v samostatné hlavě II. zvláštní části trestního řádu. Na rozdíl od věcného záměru 2008 věcný záměr 2010 mezi odklony řadí:

- řízení o podmíněném zastavení trestního řízení,
- řízení o podmíněném zastavení trestního řízení s dohledem,
- řízení o narovnání,
- dohodu o vině a trestu.

Věcný záměr 2010 tedy k odklonům řadí i dohodu o vině a trestu.

Podmíněné zastavení trestního řízení s dohledem

Mezi odklony se zavádí podmíněné zastavení trestního řízení s dohledem probačního úředníka. Tento institut bude kombinací současného podmíněného zastavení trestního řízení a dohledu probačního úředníka, přičemž maximální délka zkušební doby bude činit až 3 roky.

Věcný záměr 2010 k podmíněnému zastavení trestního řízení uvádí, že se tento institut v praxi osvědčil a z těchto důvodů bude, pokud jde o podmínky použití tohoto odklonu, převzat v zásadě beze změny. Obdobně jako je navrhováno ve věcném záměru 2008 v případech podmíněného zastavení trestního řízení s dohledem bude činit horní hranice zkušební doby tři roky za současného dohledu probačního úředníka.

Narovnání

Narovnání se má nově vztahovat na konkrétně vymezené trestné činy. Tím by došlo k zúžení možnosti použití tohoto odklonu pouze ve vztahu k trestným činům, které budou obsaženy ve výčtu příslušného ustanovení. Narovnání by se mělo týkat pouze trestných činů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným. Předpokládá se, že budou vyloučeny případy, kdy poškozeným by byl stát nebo územně samosprávný celek. Ve věcném záměru trestního řádu z května 2008 se dokonce zvažovalo o zúžení ve větším rozsahu. Uzavřít narovnání by šlo pouze u přečinů, vyloučeno by bylo v případě, že trestným činem byla způsobena smrt, poškozeným by byla osoba mladší 15 let.⁷⁰ Tato omezení jsem však nenalezla ve věcném záměru s nímž pracujeme a citujeme jej.

Tato forma odklonu se však u mladistvých dlouhodobě nedaří uplatňovat. V letech 2000–2007 šlo maximálně o 3 případy ročně v přípravném ří-

---

⁷⁰ Hulmáková, J. Odklony v trestním řízení ve věcech mladistvých z pohledu rekodifikace trestního práva procesního. In Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 42.

zení a v letech 2004–2007 maximálně o 8 případů ročně v řízení před soudy.⁷¹ Tento institut se nedaří bohužel využívat ani u dospělých obviněných. Od roku 2007 můžeme sice pozorovat mírný nárůst počtu osob, u kterých byl tento způsob mimosoudního vyřízení věci využit (78 osob v roce 2007; v roce 2006 pouze 38 případů). Naopak v zahraničí je tento druh odklonu úspěšně aplikován (např. Rakousko, SRN), a to i u mladistvých pachatelů. K většímu využívání narovnání u mladistvých pachatelů by dle Hulmákové mohlo přispět zakotvení možnosti prominutí složení částky k obecně prospěšným účelům za podmínky, že mladistvý např. v přípravném řízení úspěšně vykonal uložené výchovné opatření. Poukazuje na to, že touto formou odklonu je možno na rozdíl od podmíněného odsouzení kompenzovat také nemajetkovou škodu. Pokud jsem se zmínila o statistických údajích, pak ani u odstoupení od trestního stíhání u mladistvých nejsou čísla příliš vysoká. Počet rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání u mladistvých pachatelů v přípravném řízení (§ 70 zákona č. 218/2003 Sb.) činil v roce 2009 celkem 134 případů, což znamenalo pokles o 9 mladistvých oproti roku 2008.⁷²

Věcný záměr 2008 předpokládá, že výroky o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání budou odděleny tak, aby obviněný mohl v mezidobí splnit vše, k čemu se zavázal. Tento nový způsob rozhodování je veden snahou o rozšíření škály opatření, které bude moci obviněný použít k odčinění újmy poškozeného a k zajištění obecně prospěšných účelů. Závazky směřující k obecně prospěšným účelům budou moci mít různorodou povahu. Může jít o zaplacení peněžité částky určené konkrétnímu adresátovi k obecně prospěšným účelům nebo na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, provedení různých prací ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí. Může jít však také o jiné podstatné omezení odpovídající povaze spáchaného trestného činu, např. vzdání se řidičského oprávnění nebo zbrojního průkazu na určitou dobu. Cílem rozšíření této

---

⁷¹ Hulmáková, J. Odklony v trestním řízení ve věcech mladistvých z pohledu rekodifikace trestního práva procesního. In Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 42.

⁷² www.justice.cz/nsz . Zvláštní zpráva o činnosti za rok 2009.

škály opatření k odčinění újmy poškozenému a k zajištění obecně prospěšných účelů je umožnění širšího využívání tohoto druhu odklonu v praxi.

Institut narovnání by neměl rozhodně upadnout v zapomnění. Rozhodně by se měl začít více používat, a to zejména pro jeho restorativní funkci. V Rakousku je velmi rozšířen při řešení rodinných, sousedských či zaměstnaneckých konfliktů. Při sjednávání dohody se využívá mediace a jejích technik. Poškozený a obviněný se setkávají za účasti probačního pracovníka, který vede mediační jednání. V rámci těchto setkání je dán prostor oběma stranám k vyjádření svých pocitů, ale i omluvě či případnému odpuštění. Je zde dán prostor k individuálnímu řešení trestní věci, což ostatní formy odklonu neumožňují. Samozřejmě v důsledku individuálního přístupu znamená řešení trestní věci narovnáním zdlouhavější a náročnější postup než u jiných druhů odklonů, ale to by nemělo být na újmu tomuto institutu.

Přiměřená omezení a povinnosti

Věcný záměr 2008 uvádí, že po vzoru zahraničních úprav se předpokládá rozšíření škály přiměřených omezení a povinností. Poukazuje zejména na rakouskou úpravu provedenou zákonem č. 55 BGBl z 9. dubna 1999 a odkazuje čtenáře na § 90a a § 90b rakouského trestního řádu (dále jako StPO). Jde však o již neexistující ustanovení. Správně by mělo být odkazováno na aktuální ustanovení §§ 198–208 StPO, které nově od 1. ledna 2008 upravují problematiku odklonů. Úpravu přiměřených omezení a povinností však nenalezneme v rakouském trestním řádu, ale v trestním zákoně (dále jako StGB). Jde o ustanovení § 51 StGB nazvaném pokyny („Weisungen“). Pokyny mohou být příkazy a zákazy, jejichž dodržení se zdá být vhodné pro pachatele tak, aby se zdržel dalšího trestného jednání. Zakázány jsou takové pokyny, které by znamenaly nepřiměřený zásah do osobnostních práv nebo vedení života pachatele. Ustanovení § 51 odst. 2 StGB provádí demonstrativní výčet pokynů, které mohou být uloženy. Zejména – zdržovat se na určitém místě, u určité rodiny nebo v určitém domě, vyvarovat se určitému obydlí, místům či stykům, zdržet se konzumace alkoholických nápojů, vyučit se nebo vykonávat určité vhodné povolání, které odpovídá

znalostem, schopnostem a zájmům pachatele, hlásit každou změnu místa pobytu nebo pracovního místa a hlásit se v určitých časových odstupech soudu nebo jinému místu. Se souhlasem pachatele mohou být uloženy také pokyny podrobit se odvykací kúře, psychologickému nebo lékařskému ošetření.

Pokud porovnám výše citovanou rakouskou právní úpravu s českou, obsaženou v ustanovení § 26 odst. 4 trestního řádu, pak demonstrativní výčet rakouský a český je velmi podobný. Pokud by mělo dojít k rozšíření přiměřených omezení a povinností, pak by mělo jít v podstatě o rozšíření o povinnosti pachatele, které je povinen dle § 26b trestního řádu dodržovat, a to v případech, kdy mu byl uložen dohled.

Věcný záměr mezi možnostmi, které by rozšířily škálu přiměřených omezení a povinností řadí např. absolvování probačního programu, nepřechovávat předměty, které by mohly sloužit k páčání trestné činnosti, opustit obydlí, kde došlo ke spáchání trestné činnosti, neměnit bez předchozího oznámení bydliště své zaměstnání, neměnit bez předchozího oznámení své bydliště apod. Předpokládá se, že plnění těchto přiměřených omezení a povinností bude možné vzhledem k novému způsobu rozhodování kontrolovat i u narovnání.

Věcný záměr 2010 tuto problematiku blíže nerozvádí, pouze konstatuje, že bude dále rozšířena škála přiměřených omezení a povinností, jež bude možné v rámci odklonů uložit.

Dohoda o vině a trestu

Jak bylo výše zmíněno, znění věcného záměru trestního řádu se samozřejmě v průběhu příprav vyvíjelo a měnilo. Jak v současném znění, tak také v předcházejících podobách věcného záměru trestního řádu nacházíme snahu o zavedení řízení o dohodě o vině a trestu. Některá znění předcházející věcnému záměru 2008, s nímž pracuji, řadila dohodu o vině a trestu do hlavy páté, nazvané odklony. Věcný záměr 2008 zařadil dohádovací řízení do zvláštních způsobů řízení, tedy do hlavy čtvrté. Zvláštními způsoby řízení rozumí věcný záměr 2008:

- řízení proti mladistvým,
- řízení o dohodě o vině a trestu,
- řízení o soukromé žalobě,
- řízení o subsidiární žalobě,
- řízení proti uprchlému,
- řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu.

Dohoda o prohlášení viny a přijetí trestu (legislativní zkratka „dohoda o vině a trestu“) měla dokonce dle legislativního návrhu – tisk 574, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, předcházet přijetí nového trestního řádu, k čemuž však nedošlo. Důvodem pro přijetí tohoto institutu je snaha o zrychlení trestního řízení před soudem, ale také zjednodušení a zefektivnění trestního řízení. Důvodová zpráva⁷³ k návrhu tohoto zákona uváděla, že navrhovaná úprava spočívá v tom, že státní zástupce bude moci sjednat v určitých případech s obviněným v rámci přípravného řízení dohodu o vině a trestu, kterou následně schválí soud. Dohodu o vině a trestu bude možné sjednat u všech trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Státní zástupce může zahájit jednání o dohodě o vině a trestu jak na návrh obviněného, tak i bez takového návrhu, pokud výsledek vyšetřování dostatečně prokazuje závěr, že skutek je trestným činem a spáchal jej obviněný. Státní zástupce může návrh obviněného odmítnout, o tom vyrozumí též obhájce obviněného. Podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je prohlášení obviněného, že se cítí být vinen skutkem, pro který je stíhán, a na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení.⁷⁴ K jednání o dohodě o vině a trestu je předvolán obviněný, obhájce je vyrozumíván. Státní zástupce vyrozumí o jednání poškozeného a zároveň ho upozorní, že se může tohoto jednání zúčastnit, a to za účelem uplatnění nároku na náhradu škody způsobené trestným činem.

---

⁷³ Důvodová zpráva – sněmovní tisk 547 [citováno 17.05.2009]. Dostupný z: www.justice.cz, www.psp.cz.

⁷⁴ Růžička, M., Šabata, K. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zastupitelství. 2009, č. 6.

Neuplatní-li poškozený svůj nárok při sjednávání dohody o vině a trestu, ztratí tím možnost tento nárok v trestním řízení uplatnit. Nárok bude muset uplatnit případně v řízení občanskoprávním.

Pokud došlo ke sjednání dohody o vině a trestu, podá státní zástupce soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu. Jde v tomto případě o institut plně nahrazující obžalobu (či návrh na potrestání, protože nově navrhované znění § 179b odst. 5 TR předpokládá, že státní zástupce může ve zkráceném přípravném řízení s podezřelým sjednat dohodu o vině a trestu; na podmínky a postup při jejím sjednávání se použije obdobně ustanovení § 175a TR).⁷⁵ Soud není návrhem na schválení dohody o vině a trestu vázán, může jej odmítnout ze závažných procesních důvodů nebo může dohodu neschválit z důvodu její zřejmé nepřiměřenosti (právní kvalifikace, trest) nebo nesprávnosti (náhrada škody) a vrátit věc usnesením do přípravného řízení. Pokud soud dohodu o vině a trestu rozsudkem schválí, uvede v něm výrok o schválení dohody o vině a trestu, dále uvede výrok o vině, trestu či ochranném opatření a náhradě škody v souladu s dohodou. Obviněný se sjednáním dohody vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva napadnout rozsudek odvoláním.⁷⁶

V jedné z variant věcného záměru trestního řádu se počítalo i s tím, že institut dohody o vině a trestu bude aplikován i na mladistvé pachatele. Předpokládalo se, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže bude upravovat odchylky týkající se rozsahu této dohody v řízení ve věcech mladistvých (dohodou se zde rozuměla i dohoda o upuštění od uložení trestního opatření, o podmíněném upuštění od uložení trestního opatření včetně možnosti uložit mladistvému výchovná a ochranná opatření, jsou-li pro jejich uložení zákonné důvody). Předpokládalo se, že pokud by však s dohodou o vině a trestu nesouhlasil zákonný zástupce nebo obhájce mladistvého, nešlo by takovou dohodu o vině uzavřít.

V návrhu věcného záměru trestního řádu 2008 se o možnosti aplikace tohoto institutu vůči mladistvým nehovoří. Návrh novely zákona

---

⁷⁵ Růžicka, M., Šabata, K. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. Státní zástupitelství. 2009, č. 6.

⁷⁶ Důvodová zpráva – sněmovní tisk 547 [citováno 17.05.2009]. Dostupný z: www.justice.cz, www.psp.cz.

č. 141/1961 Sb., trestní řád a zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže – sněmovní tisk 574, k této otázce uváděl, že vzhledem k tomu, že u mladistvých pachatelů je zapotřebí upřednostnit výchovný vliv řízení na mladistvého a uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení, je nutno vyloučit možnost sjednání dohody o vině a trestu v řízení ve věcech mladistvých. Nahlédneme-li k nejbližším sousedům, Slovensku, pak v jeho právní úpravě nalezneme, že sjednat dohodu o vině a trestu lze i v případě mladistvého pachatele.

Věcný záměr 2010 taktéž upravuje dohodu o vině a trestu, jakožto zvláštní způsob řízení. Uvádí, že systematicky toto řízení včleňuje do hlavy věnované odklonům. Mezi další zvláštní způsoby řízení řadí:

- řízení proti mladistvým
- řízení proti uprchlému
- řízení po zrušení rozhodnutí nálezem Ústavního soudu.

Problematika dohadovacího řízení

Snad ve všech případech, a to jak tuzemských, tak zahraničních, se objevuje poukázání na to, že dohody o vině rozdělují odbornou veřejnost do dvou táborů. Jeden tábor tvoří zastánci tohoto institutu a druhý odpůrci. Zastánci se rekrutují především z řad advokátů. Schválená dohoda o vině a trestu a předcházející řízení bude totiž obviněným hodnocena zpravidla více pozitivně, než řízení před soudem ukončené rozsudkem. Obvinění mohou činnost obhájce vnímat jako aktivnější. Avšak také soudci a státní zástupci se pozitivně vyjadřují k dohadovacímu řízení, neboť dochází ke zjednodušení a zrychlení trestního řízení. Z příspěvků vyplývá, že skupinu odpůrců tvoří především právní teoretici, kteří v dohadovacím řízení spatřují porušování základních zásad trestního řízení (např. zásadu legality, zá-

sadu oficiality, zásadu akuzační, zásadu všestranného shromáždění důkazů, zásadu veřejnosti hlavního líčení, zásadu bezprostřednosti a ústnosti⁷⁷).

Dohadovací řízení je v anglosaských zemích nazýváno v literatuře jako deal (dohoda, obchod), v judikatuře jako „plea bargaining“ (dohadování sporu); s tímto úzce souvisí také institut „guilty plea“ (doznání viny). V německé literatuře se používají termíny „Absprache“ (dohoda, domluva, ujednání), „strafprozessueler Vergleich“ (trestněprocesní urovnání, smír), „Verständigung“ (dorozumění, dohoda), „Vereinbarung“ (úmluva, ujednání), „konsensuales Strafverfahren“ (konsenzuální trestní řízení).⁷⁸

Americký trestní řád rozlišuje dva druhy „plea bargain“ (dohod). Podstata první dohody – „dohody o obvinění („charge bargain“) spočívá v tom, že se prokurátor dohodne s podezřelým na spáchání méně závažného trestného činu, případně ke spáchání pouze několika skutků, které byly v rámci vyšetřování prokázány. Tato dohoda bude uzavřena ještě před vznesením obvinění („charge“). Druhým typem je „dohoda o trestu“ („sentence bargain“). Touto dohodou se dává obviněnému možnost přiznat se k trestným činům, pro které již bylo vzneseno obvinění, přičemž pokud se obviněný přizná, tak mu nebude uložen maximálně možný trest za tyto trestné činy. Tento druh se využívá zejména v případech závažnějších trestných činů, kdy prokurátor nechce odstoupit z některých obvinění, ale je ochoten uzavřít dohodu o nižším trestu, než maximálním.⁷⁹ Protivínský a Kratochvíl⁸⁰ poukazují na článek německého autora, který ve svém příspěvku uvádí, že v Kalifornii soudy řeší až 97 % případů způsobem „plea bargaining“, přičemž však zmiňují, že v příspěvku nebylo postřehnutelné, že by autor jednoznačně plédoval za tento postup.

---

⁷⁷ Protivínský, M., Kratochvíl, V. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? Kriminallistika. 2004, č. 3, s. 240.

⁷⁸ Musil, J. Dohody o vině a trestu. In Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 76.

⁷⁹ Vráblová, M. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2007, č. 7, s. 192–193.

⁸⁰ Protivínský, M., Kratochvíl, V. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? Kriminallistika, 2004, č. 3, s. 241.

Také v evropských zemích se dohadovací řízení („plea bargaining“) postupně uplatňuje a objevuje v zákonech. V roce 1981 se dohadovací řízení stalo součástí italského trestního řádu. Od roku 1987 upravuje dohadovací řízení portugalský trestní řád, od roku 1988 ve Španělsku a podobné instituty zná i francouzský trestní řád. Výbor ministrů Evropské rady vyslovil v roce 1987 doporučení ke zjednodušení trestní praxe a vyzval členské státy, aby stanovili „procedure of guilty pleas“ v jednotlivých trestních řádech, pokud to dovoluje ústava a právní tradice.⁸¹ K dalším státům, které mají dohadovací řízení zakotveno ve svém právním řádu, patří Polsko⁸² a Slovensko. V Německu se dohadovací praxe využívá posledních dvacet let, aniž by byla právně upravena. Výjimku představuje Rakousko, neboť rakouský Nejvyšší soud se vyslovil odmítavě k této praxi.⁸³ V reálu se však dohody o vině a trestu v Rakousku vyskytují. Stejně jako v jiných zemích, existují v Rakousku dva tábory. Jeden, který se k dohodám staví odmítavě, je představován především Nejvyšším soudem. Nejvyšší soud považuje dohadovací řízení za neslučitelné s rakouským trestním řádem a tudíž nepřipustným. Druhý tábor představují zastánci. Doposud však v Rakousku nebyl proveden žádný empirický výzkum týkající se dohadovací praxe. Empirický výzkum byl však proveden v roce 1989 v Německu, přičemž pro institut „Absprachen“ se vyslovilo 96 % soudců, 95 % státních zástupců a 88 % advokátů.⁸⁴ Jak zmiňuje Medigovic⁸⁵, dohody jsou v Rakousku zpravidla využívány za účelem zjednodušení trestního řízení a urychlení v případech nejasné důkazní situace, zvláště v případech rozsáhlých a komplikovaných (hospodářských) řízeních.

---

⁸¹ Orlandi, R. Plea bargaining in den kontinentaleuropäischen Ländern. Österreichische Juristischen Zeitschrift, 2009, č. 9, s. 404.

⁸² Medigovic, U. Absprachen im Strafverfahren. In Voralberger Tage 2007, Neuer wissenschaftlicher Verlag, Wien – Graz, 2008, s. 101.

⁸³ Orlandi, R. Plea bargaining in den kontinentaleuropäischen Ländern. Österreichische Juristischen Zeitschrift, 2009, č. 9, s. 404.

⁸⁴ Schünemann, B. Die Verständigung im Strafprozess – Wunderwaffe oder Bankrotterklärung der Verteidigung? Neue Juristische Wochenschrift, 1989, s. 1895–1903.

⁸⁵ Medigovic, U. Absprachen im Strafverfahren. In Voralberger Tage 2007, Neuer wissenschaftlicher Verlag, Wien – Graz, 2008, s. 96.

Musil⁸⁶ uvádí, že základní motivací k vyvolání dohadovacího řízení ze strany orgánů činných v trestním řízení je vznik složité důkazní situace, která spočívá v tom, že důkazy jsou rozporné, mezerovité nebo nedostatečně věrohodné. Velmi často se jedná o případy skutkově velmi komplikované. Dále poukazuje na to, že v důkazně „nejasných“ situacích si žádná strana není jista tím, jak proces nakonec dopadne (zda odsouzením nebo zproštěním“) a dá se očekávat, že pokračování v dalším dokazování bude zdoluhavé a nákladné. Státní zástupce a soud si od dohadování slibují zejména usnadnění důkazní situace tím, že obviněný učiní doznání. Od obviněného se očekává, že nebude uplatňovat procesní nástroje, kterými by „komplikoval“ další průběh řízení. Obviněný tedy nebude předkládat další důkazní návrhy a podávat opravné prostředky. Na „oplátku“ orgány činné v trestním řízení obviněnému slíbí, že meritorní rozhodnutí o vině a trestu bude mírnější, než kdyby doznání neučinil. Pokud všechny strany na dohodu přistoupí, upustí se v trestním řízení od dalšího dokazování či se provede velmi jednoduchým, neformálním způsobem.

Dohadovací řízení v Německu

Jak bylo výše uvedeno, dohadovacího řízení se v Německu využívá již dvacet let, aniž by bylo jakkoli upraveno právním řádem. Impulzem k dohodám se stala novelizace trestního řádu z roku 1974. Tato novela zavedla § 153a StPO nový institut „Einstellung nach Erfüllung von Auflagen“ (zastavení trestního stíhání poté, co obviněný splní uložené příkazy). Tento způsob vyřizování věcí se začal hojně využívat v praxi. V průběhu doby se však tento institut začal extenzivně rozšiřovat konsenzuální formou vyřizování trestních věcí dohodami, uzavíranými mezi obviněnými (resp. jeho obhájcem), státním zástupcem a soudem, a to daleko nad rámec podmínek § 153a StPO. Ve skutečnosti vznikl úplně samostatný typ trestního řízení – dohadovací řízení, neupravené trestním řádem ani jinými právními před-

---

⁸⁶ Musil, J. Dohody o vině a trestu. In Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008, s. 78.

pisy.⁸⁷ V Německu se dohadování začalo používat bez omezení u všech druhů trestných činů, často i u velmi závažných. Kromě bagatelních trestních věcí se dohadování začalo s oblibou používat také v „monstrózních procesech“.⁸⁸

Dohody se v Německu uzavírají jak v přípravném řízení, tak také v řízení před soudem. Judikatura vyšších soudních instancí se k této praxi zpočátku nevyjadřovala vůbec a v pozdějších letech jen sporadicky. Jak uvádí Musil, je to pochopitelné, protože rozhodnutí v těch věcech, v nichž došlo k uzavření dohod (které byly téměř vždy všemi účastníky dodrženy), nebyla vůbec nebo jen zřídka napadána opravnými prostředky, takže soudy vyšších instancí neměly příležitost k této agendě zaujmout stanovisko.⁸⁹

Předmět dohadovacího řízení

Předmětem dohadovacího řízení v Německu je velmi široký okruh otázek, týkající se dvou skupin:

1. Otázky vztahující se k obsahu a podmínkám meritorního vyřízení trestní věci,
2. Otázky vztahující se k procesním podmínkám dalšího průběhu trestního řízení.⁹⁰

ad. 1. Otázky vztahující se k obsahu a podmínkám meritorního vyřízení trestní věci:

- dohody o rozsahu stíhání (Tam, kde se obviněný dopustil několika skutků trestných činů a důkazní pozice u některých skutků je slabá, směřuje dohadování k tomu, že státní zástupce nebo soudce poskytnou obviněnému ujištění, že jej budou stíhat nadále pouze pro část

---

⁸⁷ Musil, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3, s. 219.

⁸⁸ Heller, J. Die gescheiterte Urteilsabsprache. Baden-Baden: Nomos-Verlag, 2004, s. 139.

⁸⁹ Musil, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3, s. 228.

⁹⁰ Musil, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3, s. 221–226.

trestných činů, zatímco stíhání pro jiné trestné činy zastaví, resp. zproští obžaloby.)

- dohody o právní kvalifikaci skutku (Státní zástupce nebo soudce ujistí obviněného, že skutek bude v obžalobě nebo v odsuzujícím rozsudku kvalifikován mírněji (např. jako krádež, nikoliv jako loupež), nebo trestný čin bude posouzen toliko podle základní, nikoliv kvalifikované skutkové podstaty.)
- dohody o druhu trestu (V Německu jsou uzavírány zpravidla o peněžitém trestu a o trestu odnětí svobody, zejména o tom, zda bude uložen nepodmíněný nebo podmíněný trest odnětí svobody.)
- dohody o výměře trestu (Jde o nejčastější druh dohod. Dohoda se týká zejména výměry trestu odnětí svobody a peněžitého trestu. Obsahem dohody je buď přesné určení výše dohodnutého trestu – např. 5 let odnětí svobody – nebo ujištění, že vyměřený trest nepřekročí pevně dohodnutou horní hranici – např. maximálně 5 let odnětí svobody. Judikatura Spolkového ústavního soudu je proti uzavírání dohod o přesné výši trestu. Dohoda by se měla týkat určitého rozpětí výše trestu. Dohody upravující výměru trestu se vztahují také ke stanovení délky zkušební doby v případě podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, ale také při ukládání tzv. varování s výstrahou uložení trestu.)
- dohoda o zastavení trestního stíhání po splnění příkazů a pokynů (Tj. dohody o příkazech a pokynech při ukládání podmíněného trestu odnětí svobody a při ukládání tzv. varování s výhradou uložení trestu; dohody o druhu a o způsobu výkonu nápravných a ochranných opatření.)

ad. 2. Dohody o dalším průběhu trestního řízení:

- dohody o doznání obviněného (Doznáním mají být odstraněny důkazní mezery a posílena věrohodnost dalších důkazů, má přispět k tomu, aby orgán činný v trestním řízení mohl snáze dospět ke zjištění materiální pravdy. Doznání musí být obsaženo ve výpovědi obviněného, mělo by obsahovat detailní popis skutku, odkaz na jiné důkazy. Doznání by v sobě mělo obsahovat i kající postoj pachatele, slibující možnost nápravy. Avšak německá praxe se vyvinula

jinak, neboť státní zástupci a soudy se spokojují s jednotlivým prohlášením „Cítím se vinen“ (štíhlé doznání), dokonce i s písemnou formou tohoto prohlášení nebo s tím, že takové prohlášení učiní jménem svého mandanta obhájce.)

- dohody o způsobu a rozsahu dalšího dokazování (Obviněný a státní zástupce se dohodnou na tom, že se zavazují k tomu, že nebudou již navrhopvat provedení dalších důkazů a pokud již dříve takový návrh učinili, že jej vezmou výslovně zpět.)
- dohody o vzdání se opravných prostředků (Obviněný i státní zástupce se zavazují, že se po vyhlášení rozhodnutí výslovně vzdají opravného prostředku. Judikatura Spolkového ústavního soudu vyslovila zákaz dohod o vzdání se opravných prostředků, avšak de facto se tato praxe praktikuje před německými soudy i v současné době.)
- dohody o jiných procesních úkonech (Předmětem dohadování se staly i jiné skutečnosti, např. dohody ze strany státního zástupce nebo soudu o propuštění obviněného z vazby nebo slib, že nebude podán návrh na vzetí do vazby. Požadovanou odměnou mělo být doznání obviněného nebo jeho výpověď, která usvědčovala jiné pachatele.)

Legislativní návrhy

Němečtí kolegové již dlouhodobě poukazují na nutnost legislativně upravit dvacetiletou praxi využívání dohadovacího řízení. Návrhy legislativních úprav vycházejí zejména z dřívější praxe při uzavírání dohod, ale také z judikátů Spolkového ústavního soudu. Návrhy zapracování dohadovacího řízení do německého trestního řádu jsou následující:⁹¹

- dohadovací řízení by nebylo omezeno co do druhu trestných činů (dohody by bylo možno uzavírat jak u bagatelní, tak i u velmi závažné kriminality (např. i v řízení o vraždě))

---

⁹¹ Musil, J. Dohody o vině a trestu (Abschprachen) v Německu. Právník. 2008, č. 3, s. 242–243.

- obviněný nemusí mít v dohodovacím řízení obhájce
- dohody se mohou týkat jednak druhu a výměry trestu, dalších právních následků spojených s odsouzením (např. pokynů a omezení při podmíněném odsouzení)
- nepřipouští se dohoda o výroku o vině; vyloučeny jsou dohody o nápravných opatřeních
- může být dohodnuto pouze očekávané rozpětí trestu, nikoli přesný trest
- obsahem dohody nesmí být zřeknutí se opravných prostředků
- příprava k dohodě může probíhat i mimo rámec hlavního líčení, tj. i v přípravném řízení
- podnět k dohadování může vzejít ze strany soudce, státního zástupce, obviněného či jeho obhájce
- všechny tři strany musí souhlasit s uzavřením dohody (soud, státní zástupce, obviněný)
- doznání obviněného musí být „kontrolovatelné“, tj. mělo by obsahovat skutkové okolnosti, nestačí formální jednoslovné prohlášení viny
- věrohodnost doznání musí být soudem hodnocena podle zásady volného hodnocení důkazů; tím má být vyjádřeno, že ani zavedením dohod není opuštěna zásada materiální pravdy
- dohadovací řízení musí být transparentní, má být zajištěno, že příprava na dohadování, tak i obsah uzavřené dohody musí být protokolovány ve spise
- soud se může výjimečně odchýlit od uzavřené dohody, pokud další průběh řízení po uzavření dohody přinesl skutkové nebo právní změny oproti původnímu stavu nebo jestliže následné chování obviněného není souladné s původními předpoklady, z nichž soud vycházel.

Proti navrhované německé úpravě jsou vznášeny námitky, které poukazují zejména na to, že dohadovací řízení vytváří psychický tlak na obviněného. „Buď doznání nebo vyšší trest“ vytváří předpoklady pro nepravdivé

doznání obviněného.⁹² Na obdobný problém poukazuje i Vráblová⁹³. Systém dohadovacího řízení může totiž připustit silný nátlak na obviněného, který se může přiznat i ke zločinům, které nespáchal. Představuje také silný zásah do práv obviněného, a to zejména do práva na řádný a spravedlivý proces, přičemž narušuje i zásadu trestního řízení – zásadu presumpce nevinu.

Nejčastější argumenty pro a proti zavedení dohod o vině a trestu

Protivínský a Kratochvíl⁹⁴ poukazují ve svém příspěvku na negativní důsledky praktikování dohod u trestních soudů, zejména na podkopávání trestně procesních zásad, jako je zásada bezprostřednosti, ústnosti, veřejnosti a tvorby přesvědčení na základě projednání, které vedou k ukládání neadekvátně mírných trestů. Autoři si také kladou otázku, proč německé trestní soudy přes tyto negativní důsledky tak často připouštějí dohody v trestním řízení. Zároveň předkládají čtenářům odpověď, která však koreponduje s negativními postoji autorů k tomuto institutu. Uvádějí: „Odpověď prý lze najít v trestně procesních, psychologických a ekonomických podmínkách řízení. Bez zmíněných dohod v trestním řízení by se mnohá řízení protáhla na velice dlouhou dobu, nemohla by se konat další řízení, narůstal by počet trestů atd. V Německu se totiž soudci, stejně jako u nás, hodnotí a povyšují podle počtu vyřízených trestních věcí.“ Tato odpověď je však shodná s odpovědí stoupenců dohadovacího řízení. Tito argumentují přetížeností justičního systému a nutností jeho zefektivnění, zhospodárnění.

Pozitivem dohod o vině a trestu je udávané posílení aktivní role procesních stran. Zvýšená aktivita při opatrování usvědčujících či vyvíňujících důkazů může posílit jejich pozici při dohadovacím řízení. Mezi hlavní zisk,

---

⁹² Musil, J. Dohody o vině a trestu (Abschprachen) v Německu. Právník, 2008, č. 3, s. 245 – 246.

⁹³ Vráblová, M. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. Trestněprávní revue, 2007, č. 7, s. 193.

⁹⁴ Protivínský, M., Kratochvíl, V. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? Kriminallistika. 2004, č. 3, s. 240.

zejména pro státního zástupce a soudce je usnadnění důkazní situace v podobě doznání obviněného.

Jak již bylo uvedeno, odpůrci dohod o vině a trestu nejčastěji argumentují tím, že tento institut narušuje zásadu materiální pravdy (§ 2 odst. 5 TR – zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností). Vzhledem k tomu, že doznání obviněného je přiznána větší důkazní váha než jiným důkazům, pak je v tomto odpůrci spatřováno porušení zásady volného hodnocení důkazů. Protože podstatná část dohadování probíhá v přípravném řízení, tj. mezi státním zástupcem a obviněným, příp. jeho obhájcem, pak v tomto je spatřováno porušení zásady veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti (§ 2 odst. 10, 11, 12 TR). Odpůrci argumentují také problémem věrohodnosti doznání, protože při uzavírání dohod se obviněný ocitá v psychologickém tlaku možnosti využití menšího zla, což může vyústit až v nepravdivá doznání, která mohou vést k justičním omylům. Odpůrci dohod označují dohody o vině a trestu jako „obchod se spravedlností“, „souzení na chodbách“ apod., což vyjadřuje jakýsi kupecký přístup v podobě spočítání si zisku a ztrát.

Dohoda o vině a trestu na Slovensku

Na Slovensku proběhla rekodifikace trestních předpisů již dříve. Od nabytí účinnosti slovenského trestního řádu k 1. 1. 2006 se ve slovenském právním řádu nově setkáváme s institutem „konaní o dohode o vine a treste“. Trestní řád tento institut upravuje zejména v ustanoveních §§ 232–233 a §§ 331–335. Podrobnosti o podmínkách a postupu prokurátorů při sjednávání dohody o vině a trestu upravuje vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 619/2005 Z.z.

Vzhledem k tomu, že od přijetí uplynulo více jak 4 roky, je možno nahlédnout do statistických údajů a sledovat diskusi vedenou v odborných periodikách. V roce 2006 došlo k uzavření dohod s 3244 obviněnými. Z toho slovenské soudy schválily dohody u 2165 obviněných (66,76 %), u 53 ob-

viněných navrženou dohodu soud neschválil, přičemž soud věc vrátil prokurátorovi s odůvodněním, že ve věci je třeba ukončit přípravné řízení jiným způsobem.⁹⁵

Statistická ročenka o činnosti prokuratury Slovenské republiky za rok 2007⁹⁶ uvádí, že institut schválení dohody o vině a trestu v obvodě působnosti krajských prokuratur byl v roce 2007 použit u 5328 osob, přičemž schválených dohod o vině a trestu soudem bylo 4642, a to dle evidence prokuratur k 15. 1. 2008. Odsouzených osob bylo na Slovensku v roce 2007 celkem 28621 osob.

Údaje za rok 2008⁹⁷ sdělují, že institut dohody o vině a trestu v obvodech působnosti krajských prokuratur byl použit již u 6039 obviněných. K 16. 1. 2009 došlo v 5.455 případech ke schválení dohody o vině a trestu soudem, přičemž v roce 2008 bylo odsouzených 30359.

Slovenská právní úprava umožňuje uzavírat dohody o vině a trestu také v případě mladistvých obviněných. V roce 2007 byla dohoda o vině a trestu mladistvých schválena soudem v 487 případech a v roce 2008 sledujeme nárůst na 616 případů.

Z uvedených statistických údajů, které představují jistě nemalá čísla, můžeme konstatovat, že tento institut ve slovenském trestním řádu poměrně rychle zaujal své místo, a to i ve vztahu k mladistvým.

Z probíhající diskuse ve slovenském a českém odborném tisku na téma dohadovacího řízení na Slovensku jsem zaznamenala kladné reakce.⁹⁸ Můžeme říci, že tyto se také objevují v doporučeních vedených snahou o častější využívání tohoto institutu.⁹⁹ Konstatována však byla neochota

---

⁹⁵ Čentěš, J., Magvašiová, A. K aplikácii institútu konania o dohode o vine a treste. *Trestně-právní revue*. 2008, č. 1, s. 17.

⁹⁶ <http://www.genpro.gov.sk/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2007-4841/43481s>.

⁹⁷ <http://www.genpro.gov.sk/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2008/49691s>.

⁹⁸ Pokeinová, M. Mimoriadne zníženie trestu v konaní o dohode o vine a treste. *Justičná revue*. 2009, č. 4, s. 552–554.

⁹⁹ Syrový, I. Nárok na dohodu o vine a treste. *Justičná revue*, 2008, č. 8, s. 1712–1715.

Čentěš, J., Magvašiová, A. K aplikácii institútu konania o dohode o vine a treste. *Trestně-právní revue*. 2008, č. 1, s. 15–18.

slovenských prokurátorů uzavírat dohody o vině a trestu. Důvodem této neochoty je udávané vysoké pracovní vytížení prokurátorů a náročnost sjednávání dohod o vině a trestu. Pro prokurátory je jednodušší podat obžalobu (bez odůvodnění při zkráceném vyšetřování) a na hlavním líčení přednést obžalobu a navrhnout trest, pokud se obžalovaný ke spáchání trestného činu doznává. Je to jednodušší, než svolávat řízení o dohodě o vině a trestu, sepsat protokol a předložit věc ke schválení soudu, kam se prokurátor musí opět dostavit.¹⁰⁰ Filičko upozorňuje na to, že mimosoudní vyřízení věci sice odlehčují soudům, ale na prokuraturách se může vytvořit napjatá situace, neboť prokurátoři se nebudou moci naplno věnovat všem trestným věcem, čímž se řízení může nepřiměřeně protáhnout.¹⁰¹ To by znamenalo pravý opak důvodů, pro které se tento institut zavádí, tj. zrychlení a zefektivnění trestního řízení.

Shrnutí

Věcný záměr nového trestního řádu 2008 s sebou přináší určité novinky týkající se odklonů. Návrh předpokládá, že řízení o odklonech již nebude upraveno v rámci zvláštních způsobů řízení, ale bude upraveno v samostatné hlavě, nazvané odklony. Úprava odklonů bude v podstatě převzata ze současné platné právní úpravy. Počítá se však se zavedením nového druhu odklonů, a to podmíněného zastavení trestního řízení s dohledem. Věcný záměr předpokládá s určitým rozšířením škály přiměřených omezení a povinností. U narovnání dojde k zúžení možnosti použití tohoto institutu pouze ve vztahu k vyjmenovaným trestným činům. Narovnání by se mělo týkat pouze trestných činů, které mají povahu konfliktu mezi obviněným a poškozeným. U narovnání se také předpokládá rozšíření možností opatření k odčinění újmy poškozenému. Jde o snahu umožnění širšího využívání tohoto druhu odklonu v praxi, neboť se dlouhodobě nedaří tento způsob řešení trestní věci aplikovat.

---

¹⁰⁰ Syrový, I. Nárok na dohodu o vine a treste. *Justičná revue*. 2008, č. 8, s. 1713.

¹⁰¹ Filičko, M. Dohoda o vine a treste. *Justičná revu.*, 2006, č. 8–9, s. 1120.

V případě dohadvacího řízení a jeho zavedení i ve vztahu k mladistvým pachatelům, je možné polemizovat ohledně naplnění účelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže, zejména jeho ustanovení § 1 odst. 2, zejména pak výchovného vlivu dohadvacího řízení. Jak věcný záměr 2008, tak také 2010 uvádějí, že se předpokládá novelizace zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších změn a to v návaznosti na nový trestní řád. Věcný řád 2010 v souvislosti s novelizací zákona o soudnictví ve věcech mládeže poukazuje, že novelizace by měly směřovat ke zjednodušení řízení – např. současné složité a málo funkční úpravy místní příslušnosti a delegace, nezájem orgánu sociálně právní ochrany o účast v řízení po dosažení 18 roku věku mladistvého, zbytečné vyrozumívání Probační a mediační služby, pokud v řízení před soudem I. stupně zůstane zcela pasivní, široké vymezení nutné obhajoby.

Ačkoliv byla v roce 2010 vydána III. verze věcného záměru trestního řádu, tato nebyla nikdy schválena, ani nebyla rozeslána do připomínkového řízení, považovali jsme však za důležité poukázat také na toto znění.

PRAKTICKÁ ČÁST

1. CÍL A CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

Cílem kriminologického výzkumu bylo zjistit názor odborné veřejnosti na otázky věkové hranice trestní odpovědnosti, jakož i na další významné aspekty související s fenoménem kriminality mládeže. Získání poznatků od soudců a státních zástupců se považuje za mimořádně důležité, protože jedině takovým způsobem lze zohlednit potřeby a požadavky těch, kteří s danou problematikou přicházejí do každodenního přímého styku a na jejichž přístupu záleží koncová aplikace práva.

Technika sběru dat se zde zakládala na dotazování, konkrétně ve formě dotazníku. Písemná forma dotazníku byla zvolena proto, že respondentům umožňuje v klidu si pročíst položené otázky a důkladně promyslet jejich odpovědi. Při konstrukci dotazníku se postupovalo od obecných charakteristik ke konkrétnějším položkám. Dotazník zahrnoval otázky uzavřené, otevřené i polootevřené. Celkem bylo zformulováno 24 otázek, některé z nich se dále členily.

Tvorba dotazníku byla předem konzultována s experty působícími v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci v Praze, zvláštní poděkování patří PhDr. Kazimíru Večerkovi, CSc.

Na základě průvodního dopisu, jehož přílohu představoval uvedený dotazník, byli k účasti na výzkumu osloveni všichni předsedové okresních soudů a vedoucí státní zástupci okresních státních zastupitelství v České republice. K účasti na výzkumu bylo tedy vyzváno 187 subjektů. K rozeslání jednotlivých zásilek, jež se vypravily v polovině července 2010, byla využita služba České pošty.

Průvodní dopis obsahoval seznámení s podstatou výzkumu a žádost, aby dotazník vyplnil ten soudce či státní zástupce, který se v rámci své agendy zabývá soudnictvím ve věcech mládeže. Vyplněný dotazník měl být zaslán zpět na katedru trestního práva brněnské právnické fakulty, a to nejpozději do 1. září 2010. Za tímto účelem byla respondentům předložena obálka včetně poštovní známky, s vyplněnou adresou pro odeslání dotazníku.

Veškerým osobám zúčastněným na výzkumu byla zaručena anonymita. Respondenti byli vyrozuměni, že v žádném publikovaném výstupu nebudou spojovány poznatky získané prostřednictvím dotazníku s konkrétním soudem či státním zastupitelstvím nebo s konkrétní osobou respondenta. Pouze pro případ, že by sám respondent projevil vůli, aby bylo jeho jméno ve výstupních publikacích s jeho názory a připomínkami uvedeno, zpracovatelé tak učiní. Takový návrh nakonec nebyl vznesen. Zájem však byl projeven o seznámení se s výsledky výzkumu.

V dotazníku nechyběly technické pokyny pro jeho vyplnění. U každé otázky měl respondent zvolit odpověď, která nejvíce odpovídala jeho vlastnímu stanovisku. Vybranou odpověď označoval křížkem do čtverečku. U těch otázek, kde se předpokládala volná vyjádření, byla odpověď psána na řádky. Pokud nepostačoval stanovený počet řádků, šlo využít druhou stranu listu, přičemž k takové odpovědi bylo nutno připojit číslo otázky. Odůvodnění uváděná u jednotlivých otázek, byla převzata od respondentů bez výraznějších korektur, a to jak jazykových, tak co se týče odborné stránky.

V termínu určeném k doručení dotazníků se podařilo získat zpět 121 vyplněných dotazníků, které byly způsobilé k následnému vyhodnocení. 3 dotazníky byly zaslány až po uplynutí termínu, a proto k nim nebylo přihlédnuto. Návratnost dotazníků činila v souhrnu 65,6 %.

Základní charakteristika souboru respondentů byla zjišťována pomocí tří úvodních otázek, jimiž se sledovalo pohlaví respondentů, současná profese a celková délka praxe v profesi. Podrobnější složení zkoumaného souboru podle uvedených kritérií názorně ukazují následující tabulky.

Respondenti podle pohlaví a profese

ženy	75
muži	46
soudci (muži i ženy)	60

státní zástupci (muži i ženy)	61
ženy soudkyně	30
muži soudci	30
ženy státní zástupkyně	45
muži státní zástupci	16

Délka praxe respondentů – podrobné údaje

počet respondentů	ženy soudkyně	muži soudci	ženy státní zástupkyně	muži státní zástupci
1	36	21	16	23
2	27	28	11	20 měs.
3	9	34	20	6
4	18	39	30	3
5	1	8	26	2
6	18	7	14,5	5
7	24	5	3	4
8	8	9	7	7
9	21	10	5	27
10	14	17	27	3,5
11	21	35	25	8
12	35	25	8	6,5
13	13	17	21	14
14	12	6	1,5	3,5
15	7	7	14	39
16	17	11	20	2
17	7	25	20	
18	33	17	10	

19	14	7	17	
20	13	18	5	
21	30	12	27	
22	11	15	44	
23	10	12	16	
24	4	7 měs.	27	
25	8 měs.	25	8	
26	20	5	10	
27	16	30	20	
28	24	15	15	
29	33	6	24	
30	4 roky a 10 měs.	12	16	
31			2	
32			24	
33			30	
34			36	
35			15	
36			16	
37			11	
38			4	
39			6	
40			17	
41			30	
42			3	
43			20	
44			17	
45			neuveďla	

Délka praxe respondentů II. – dle zvoleného rozpětí délky praxe

délka praxe	ženy soudkyně	muži soudci	celkem soudci	ženy státní zá- stupkyně	muži státní zástupci	celkem státní zástupci
0-10 let	9	11	20	13	12	25
11-20 let	12	10	22	18	1	19
21-30 let	5	6	11	11	2	13
31-36 let	3	2	5	1	0	1
37-44 let	1	1	2	1	1	2
neuvědl/la	0	0	0	1	0	1
celkem	30	30	60	45	16	61

2. VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH OTÁZEK

Otázka č. 4

Seřad'te sedm uvedených faktorů ovlivňujících kriminalitu mládeže, a to podle toho, jakou mají podle Vašeho názoru relevanci.

Využijte číselnou řadu 1 až 7.

- alkohol a drogy
- rodina
- škola
- vrstevnické skupiny
- televize, počítačové hry a internet
- trávení volného času
- vrozené osobnostní dispozice

Rodina byla respondenty označena jako faktor, který nejvíce ovlivňuje kriminalitu mládeže, zatímco televize, počítačové hry a internet ji podle jejich názoru ovlivňují nejméně. Na druhém místě byly označeny vrstevnické skupiny, na třetím místě alkohol a drogy, na čtvrtém místě vrozené osobnostní dispozice, na pátém místě trávení volného času a na šestém místě škola.

Z pohledu hodnocení žen bylo pořadí faktorů ovlivňujících kriminalitu nepatrně jiné, než jaké platilo pro základní soubor respondentů. Třetí místo zaujaly vrozené osobnostní dispozice, čtvrté místo náleželo alkoholu a drogám. U mužů bylo pořadí prvních tří faktorů shodné s obecně zjištěným trendem, poté již následovalo: trávení volného času, vrozené osobnostní dispozice, televize, počítačové hry a internet a škola.

U soudců zůstalo shora uvedené pořadí faktorů ovlivňujících kriminalitu nezměněné, vyjma dvou posledních míst. Na předposlední pozici se umístila televize, počítačové hry a internet, jako poslední skončila škola. Co se týče státních zástupců, předmětné pořadí se dílem odlišovalo od základního souboru, a to u třetího až pátého místa, patřilo sem trávení volného času, vrozené osobnostní dispozice a alkohol a drogy.

Přehled pořadí faktorů ovlivňujících kriminalitu mládeže podle názorů respondentů, v kombinaci kritéria pohlaví a kritéria profese, podává tabulka:

pořadí	ženy soudkyně	muži soudci	ženy státní zástupkyně	muži státní zástupci
1.	rodina	rodina	rodina	rodina
2.	vrstevnické skupiny	vrstevnické skupiny	vrozené osobnostní dispozice	vrstevnické skupiny
3.	alkohol a drogy	alkohol a drogy	trávení volného času	vrozené osobnostní dispozice

4.	vrozené osobnostní dispozice	vrozené osobnostní dispozice	vrstevnické skupiny	trávení volného času
5.	trávení volného času	trávení volného času	škola	alkohol a drogy
6.	televize, počítačové hry a internet	škola	alkohol a drogy	škola
7.	škola	televize, počítačové hry a internet	televize, počítačové hry a internet	televize, počítačové hry a internet

Ze získaných odpovědí je zřejmé, že respondenti jsou si dobře vědomi důležitosti rodiny a vrstevnických skupin, neboť je vždy stavěli do popředí sledované relevance. Jsou to faktory proměnné, které nejsou u každého jedince předem vymezeny. Vrozené osobnostní dispozice – coby představitel objektivních činitelů – zde sice nezůstaly v pozadí pozornosti, nicméně nebyly ani považovány za určující. Trvale méně pozornosti přikládali respondenti škole, televizi, počítačovým hrám a internetu. Takové výsledky nevylučují přesvědčení respondentů o jejich negativním vlivu na kriminalitu mládeže, v tomto směru spíše vypovídají o menším významu, pokud převáží pozitivní faktory, které děti a mladistvé od kriminality odrazují.

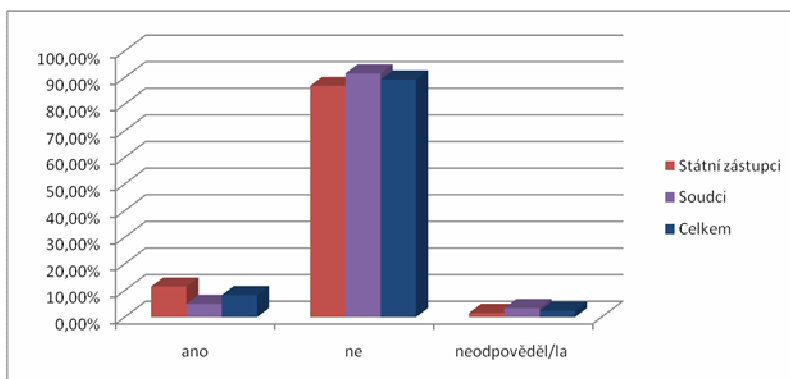
Otázka č. 5

Domníváte se, že by zákonodárce měl přistoupit k regulaci i dalších sociálně patologických jevů mládeže? Pokud souhlasíte, uveďte, o jaké sociálně patologické jevy se jedná.

Naprostá většina (91,5 %) respondentů, kteří se dané otázce vyjádřili, uvedla, že není zapotřebí, aby zákonodárce přistoupil k regulaci i dalších sociálně patologických jevů mládeže. Tentýž závěr byl zjištěn v dílčí kategorii soudců (55) a státních zástupců (53), resp. žen (69) a mužů (39), včetně kombinací uvedených kategorií. Na danou otázku odpověděla kladně

1 žena soudkyně (ovšem bez uvedení konkrétních návrhů), dále 2 muži soudci, 4 ženy státní zástupkyně a 3 muži státní zástupci. Z jejich vyjádření potom vyplynuly návrhy na regulaci: násilí, vandalismu a počítačového hráčství (muži soudci), gamblingu (muži soudci i ženy státní zástupkyně) alkoholismu, drog, kouření a šikany (ženy státní zástupkyně i muži státní zástupci). Tři respondenti se k uvedené otázce nevyjádřili; jednalo se o 1 ženu soudkyni, 1 muže soudce a 1 muže státního zástupce.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	3	4	11,5 %	2	1	5,0 %	10	8,3 %
ne	12	41	86,9 %	27	28	91,6 %	108	89,3 %
neodpověděl/la	1	0	1,6 %	1	1	3,4 %	3	2,4 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Z názorů respondentů jednoznačně vyplývá odmítavý přístup ke kriminalizaci dalších sociálně patologických jevů, jakkoli mohou být pro mládež ohrožující. Na druhou stranu předložené návrhy na regulaci některých zmínovaných jevů automaticky neznamenají nutnost sáhnout k prostředkům trestního práva. A tak návrhy respondentů lze chápat i tak, že platné právní předpisy předmětné jevy neupravují dostatečně, pak se jedná o nespokojení

nost se stávající reglementací. Vymezení sociálně patologických jevů, k jejichž regulaci by měl zákonodárce podle vyjádření dotazovaných osob přistoupil, se částečně překrývalo. Zároveň si lze povšimnout, že u některých sociálně patologických jevů mohou příslušníci mládeže stát také v postavení obětí, ovšem takové jevy spolupůsobí na rozvinutí jejich kriminální kariéry.

Otázka č. 6

Podle Vašeho názoru by dolní věková hranice trestní odpovědnosti měla být:

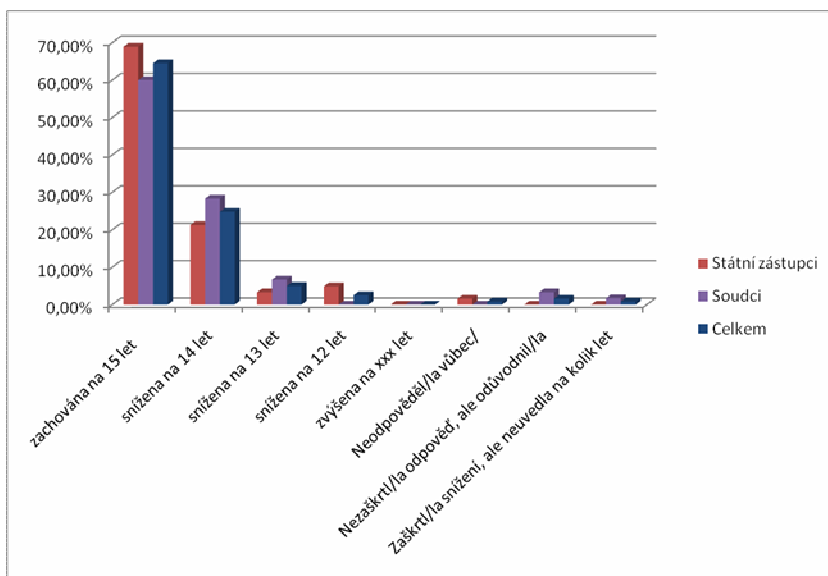
zachována na 15 letech snížena, a to na ... let zvýšena, a to na ... let

Uveďte, jaké argumenty Vás vedou k uvedenému závěru: .....

Nejvíce respondentů by zachovalo současnou dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti na 15 letech, a to 64,5 % – což představuje 42 státních zástupců (mužů i žen) a 36 soudců (mužů i žen). Žádný zástupce soudcovského povolání by dolní věkovou hranici nesnížil na hranici 12 let, na rozdíl od státních zástupců, kdy 2 státní zástupci a 1 státní zástupkyně by snížili dolní věkovou hranici na 12 let (tj. 2,5 %). 5 % dotázaných by dolní věkovou hranici snížilo na 13 let (3 soudkyně, 1 soudce, 1 státní zástupce a 1 státní zástupkyně). Pro snížení dolní věkové hranice na 14 let by bylo 24,8 % respondentů, což představuje 30 osob (5 státních zástupců, 8 státních zástupkyň, 12 soudců a 5 soudkyň). Z výsledků vyplývá, že radikálnější jsou spíše zástupci státního zastupitelství než soudů, kdy státní zástupci, a to jak muži, tak ženy volili odpověď se snížením dolní věkové hranice 12 i 13 let. Žádný z respondentů nezvolil variantu, že by dolní věková hranice trestní odpovědnosti měla být zvýšena.

Za každým odůvodněním u této otázky uvádíme délku praxe respondentů.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
zachována na 15 let	8	34	68,9 %	16	20	60 %	78	64,5 %
snížena na 14 let	5	8	21,3 %	12	5	28,3 %	30	24,8 %
snížena na 13 let	1	1	3,3 %	1	3	6,7 %	6	5 %
snížena na 12 let	2	1	4,9 %	0	0	0 %	3	2,5 %
zvýšena na xxx let	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
neodpověděl/la vůbec	0	1	1,6 %	0	0	0 %	1	0,8 %
nezaškrtl/la odpověď, ale odůvodnil/la	0	0	0 %	1	1	3,3 %	2	1,6 %
zaškrtl/la snížení, ale neuvedl/la na kolik let	0	0	0 %	0	1	1,7 %	1	0,8 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti by na 15 letech zachovalo 64,5 % respondentů:

8 státních zástupců – mužů, z toho 2 bez odůvodnění, zbývajících 6 uvedlo:

- historicky daná skutečnost, pro tzv. děti pod 15 let stačí opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, kriminalita mládeže klesá (20 měsíců praxe)
- hranice je určena konsenzem, může být změněna jen konsenzem. Neexistují žádné objektivní poznatky, které by mohly napomoci stanovení hranice trestní odpovědnosti. (7 let praxe)
- léty prověřená tradice, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a jeho hlava III. již řeší delikty dětí mladších 15-ti let, chce to jen novelu zákona stran možností jejich „sankcionování“ – myšleno ukládání adekvátních opatření (7 let praxe)
- dlouhodobě nastavená věková hranice je plně dostačující, zejména za situace, že i dětem mladším 15 let je možné ukládat opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (3,5 roku)

- ❑ dosavadní hranice odpovídá rozumovému a volnímu vývoji mládeže. Snížení o rok či dva nic neřeší, v tomto věku se ani neprojevuje zvýšení kriminality u nezletilých – páchají bez ohledu na věkovou hranici. Uvažovat o snížení je vhodné pouze u nejbrutálnějších činů mládeže, ale zde bude spíše na místě léčba než trestní postih (6,5 roku)
- ❑ odpovídá rozumové vyspělosti (39 let).

34 státních zástupců – žen, z toho v 11 případech státní zástupkyně neodůvodnily svoji odpověď, ze zbývajících 24 odůvodnění:

- ❑ poruchám chování u dětí mladších 15-ti let by mělo být spíše předcházeno, pokud nastanou, je lépe je řešit výchovnými prostředky, než tvrdou represí. Závažná kriminalita u dětí je stále výjimečná, pokud je projevem duševních poruch, pak jsem pro detenci a ochranné léčení (3 roky praxe)
- ❑ dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti na 15 let spojuji především s ukončením základní povinné školní docházky (16 let praxe)
- ❑ snížení věkové hranice nic neřeší a vedlo by to i ke snížení hranice sexuální odpovědnosti, což považuji za nežádoucí (30 let praxe)
- ❑ se snížením je nutné spojit novely v dalších zákonech, které musí být současně provedeny (např. „sexuální trestné činy“), činy dětí mladších 15ti let jsou v síti justice zachyceny již nyní – často je postup vůči dětem mladším 15ti let tvrdší a bez možnosti odklonu či alternativního řešení, než vůči mladistvým delikventům. Ti, jež se dopouští v dětském věku jednání, jež by zasluhovalo nepodmíněný trest se většinou nezmění ani díky vězení, ani díky ochranné výchově – bylo by na místě mít skutečně specializované zařízení pro výkon ochranné výchovy takto nezvladatelných jedinců. Snížení věkové hranice by tedy byl líbivý krok pro veřejnost, osobně proti němu nic nemám, ale muselo by být provázáno s celou řadou dalších změn. Mám za to, že výraznou generální prevencí rozhodně není. (8 let)
- ❑ snížení jen u nejzávažnějších zločinů, snížením by pouze došlo k „přelití“ z kategorie nezletilých do mladistvých (30 let praxe)

- ❑ příp. snížena na 13–14 let pouze u nejzávažnějších trestných činů (10 let)
- ❑ snížení hranice pouze posune problém, ale nevyřeší jej. Není řešeno, co s „dětskými vrahy“, kteří jsou potenciálně nebezpeční celý život. (14,5 let praxe)
- ❑ většinou je ukončen tělesný i duševní vývoj natolik, že je dosaženo rozumové i mravní vyspělosti a tím i odpovědnosti za protiprávní jednání (20 let praxe)
- ❑ zkušenosti z praxe (24 let praxe)
- ❑ s ohledem na ukládání opatření i dětem mladším 15 let (§ 93 ZSM) není důvod ke změně stávající právní úpravy (15 let praxe)
- ❑ rozumová vyspělost mládeže (delikventní) se snížila (36 let praxe)
- ❑ odpovídá tradici, její snížení neovlivní trestnou činnost (44 let praxe)
- ❑ stávající úprava se jeví jako optimální (20 let praxe)
- ❑ věkové rozpětí pachatelů je 12–15 let, mladší ojediněle, v této věkové skupině nepřevažují zástupci některého věku, je to v podstatě rovnoměrné, snížení věkové hranice by věc neřešilo (16 let)
- ❑ ustálená praxe (27 let praxe)
- ❑ odpovídající mravnímu vývoji dítěte (20 let praxe)
- ❑ tato věková hranice je dostatečná vzhledem k psychickému i duševnímu vývoji dětí (3 roky praxe)
- ❑ není třeba rozšiřovat trestní represi na nižší věkové skupiny, domnívám se, že hrozba trestní sankce mládež od páchaní trestné činnosti neodrazuje (5 let praxe)
- ❑ odpovídá určité zralosti osobnosti ve srovnání s populačním trendem (11 let praxe)
- ❑ o snížení lze uvažovat pouze u zvlášť závažných zločinů (5 let)
- ❑ hranice 15 let je praxí osvědčena, v tomto věku již většina lidí chápe a je schopna regulovat své jednání, nižší hranice by přinesla problematiku posuzování duševní vyspělosti v konkrétních případech mnohem častěji, než je nyní ve smyslu § 5 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže, využíváno (8 let praxe)

- tato hranice je ustálená, navazuje na další předpisy – např. základní školní docházku, závažné kriminální činy páchají i 13letí a 12letí a nelze hranici neustále snižovat (27 let).

16 soudců – mužů, z toho 9 bez bližšího rozvedení a 7 s odůvodněním by dolní věkovou hranici ponechali na 15 letech:

- ustálená praxe (27 let praxe)
- neboť dle mých zkušeností řízení ve věcech nezletilých plní svůj účel; vzhledem k tomu, že se tito nezletilí následně jako mladiství nedopouštějí trestné činnosti, a to ve většině případů (12 let praxe)
- stále jde pouze o děti (39 let praxe)
- rozumová a mravní vyspělost již umožňuje obecně rozpoznat protiprávnost, škodlivost a trestnost svého jednání. Úprava též odpovídá souvislostem celého právního systému (povinná školní docházka, způsobilost mít v procesně právních vztazích práva a povinnosti, apod.) (35 let praxe)
- dosavadní praxe postačuje (11 let praxe)
- dosavadní praxe (25 let praxe)
- dosavadní právní úprava nezpůsobuje v praxi žádné závažné problémy (5 let praxe)
- současná hranice je odpovídající, při snížení bychom soudili a trestali déle (15 let praxe).

20 soudců – žen, z toho 8 bez bližšího rozvedení a 12 s odůvodněním by dolní věkovou hranici ponechali na 15 letech:

- věk 15 let odpovídá rozumovým schopnostem, v tomto věku je nezletilý prokazatelně schopen rozpoznat „co může a co nemůže“ (4 roky praxe)
- rozumová vyspělost (24 let praxe)
- dosavadní zkušenosti (8 let praxe)
- odpovídá nejen fyzicky, ale i dostatečně mentálně již většina populace (13 let praxe)
- odpovídá dosažení dostatečného fyzického a psychického stupně zralosti jedince (21 let)

- délka základního vzdělávání, společenská akceptace (12 let praxe)
- 15 let odpovídá rozumové a mravní vyspělosti i společenským a právním poměrům (18 let praxe)
- mám za to, že zohledňuje jak vyspělost dětí (zejména rozumovou), tak možnost působení formou opatření (9 let praxe)
- smysl by neměl být v trestání dětí, ale v důsledné a účinné prevenci (7 let praxe)
- pokud snížení, tak pouze u nejzávažnějších trestných činů, ne paušálně (13 let praxe)
- ve snížení či zvýšení nevidím řešení. Záleží spíše na postihu, prevenci (13 let praxe)
- nesouhlasím se snížením trestní odpovědnosti vzhledem k tomu, že špatně funguje prevence s problematickými jedinci či rodinou, když v evropských zemích má přednost prevence a práce s jedincem i celou rodinou (14 let soudce)

Na 12 let by snížilo dolní věkovou hranici 2,5 % respondentů:

2 státní zástupci – muži

- vlastní zkušenost: mládež nepáchá složitou trestnou činnost, ale většinou jednoduchá provinění (krádeže v obchodech, sprejerství, výtržnictví), kdy si plně uvědomuje následky svého jednání a mnohdy (bohužel) i to, že není trestně odpovědná (3 roky)
- snížena na 12 let, a to pouze u taxativně vyjmenovaných provinění proti životu a zdraví (3,5 roku)

1 státní zástupce – žena

- psychologické výzkumy a zkušenosti ukazují, že děti od „pubertálního“ věku disponují dostatečnými rozumovými schopnostmi, chtějí a dokáží se samy rozhodovat, mají již dostatečné povědomí o normách chování (30 let)

Na 13 let by snížilo dolní věkovou hranici 5 % respondentů:

1 státní zástupce – muž

- pouze selektivně u typově nejzávažnějších provinění, ovšem s nutností zkoumat osobnost mladistvého z důvodu ochrany společnosti před takovýmto jedincem (4 roky)

1 státní zástupce – žena

- a to u vybrané, nejzávažnější trestné činnosti, obecně na 14 let s ohledem na psychickou i fyzickou vyspělost dnešní mládeže (21 let)

1 soudce – muž

- neodůvodnil svoji volbu (34 let)

3 soudci – ženy

- závažnost provinění (13 let)
- zvýšená kriminalita nezletilých, vědí, že případný postih je pro ně zanedbatelný (18 let)
- právě od přibližně takového věku děti zneužívají, že za prohřešky jimi záměrně a plánovitě provedené, mohou být postižitelní jen výchovnými opatřeními, která pro ně nejsou příliš citelným dopadem (18 let)

Na 14 let by snížilo dolní věkovou hranici 24,8 % respondentů:

5 státních zástupců – mužů:

- uvedená věková kategorie se podílí významně na páchání protiprávní činnosti, uvědomuje si svoji beztrestnost (6 let praxe)
- tato hranice více odpovídá rozumové a volní složce současných mladistvých (2 roky praxe)
- současná vyspělost mladistvých i přístup k informacím (27 let praxe)
- minimálně u některých provinění – zejména krádeží a násilných – již 14leté dítě uvědomuje, že jde o nesprávné jednání (8 let praxe)
- děti dospívají rychleji, jsou dnes v nižším věku lépe informované, s větším rozhledem (2 roky praxe).

- ❑ 8 státních zástupců – žen (1 odpověď bez odůvodnění):
- ❑ rychlejším dospíváním dětí, jejich sexuální aktivitou, větší informovaností (17 let praxe)
- ❑ děti jsou fyzicky, mentálně i sociálně vyspělejší než před půl stoletím, kdy byl koncipován zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, dokážou rozeznat protiprávnost jednání a nést za něj odpovědnost. U ojedinělých výjimek lze aplikovat ustanovení § 5 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (20 let praxe)
- ❑ vyspělost současné mládeže (6 let praxe)
- ❑ vyspělost mládeže, vyšší věkové hranice je zneužíváno – pachatelé vědí, že se jim prakticky nic nestane v případě odhalení (16 let praxe)
- ❑ fyzická i psychická vyspělost dětí (10 let praxe)
- ❑ vyspělost současné mládeže, a to rozumová i mravní (2 roky praxe)
- ❑ snižuje se věková hranice pachatelů, někteří jsou si vědomi své trestnosti s ohledem na věk. Snížení věkové hranice je pozitivem i s ohledem na nutnost generální prevence (20 let praxe).

12 soudců – mužů:

- ❑ vyspělost mládeže (21 let praxe)
- ❑ dostatečná schopnost vnímat závadovost jednání (28 let praxe)
- ❑ u zvláště závažných úmyslných provinění na 12 let s možností přezkumu trestní odpovědnosti vzhledem ke konkrétní nezralosti („pohyblivá hranice 12–14 let“) (8 let praxe)
- ❑ zvýšená kriminalita osob pod 15 let (5 let praxe)
- ❑ rozsah trestné činnosti páchaný dětmi do 15 let (10 let praxe)
- ❑ všeobecná vyspělost nezletilých – nemožnost diferencovat u nejzávažnější trestné činnosti - možné snížení i pod hranici 14 let (25 let praxe)
- ❑ dřívější vyzrállost (6 let praxe)
- ❑ nejvíce činů jinak trestných je pácháno dětmi mezi 14–15 rokem s tím, že si plně uvědomují, že nejsou trestně odpovědní, pokud by byly, snad by se chovaly zodpovědněji (alespoň zkušenost z mého senátu) (7 let praxe)

- zvyšující se agresivita mladistvých a v některých případech i zvýšená promyšlenost a připravenost provinění (18 let praxe)
- především vyšší vyspělost (zralost) mládeže (12 let praxe)
- děti jsou dnes fyzicky i mentálně vyspělejší (30 let praxe).

5 soudců – žen (2 odpovědi bez odůvodnění):

- u provinění, kterých se mladiství v drtivé většině dopouštějí, jsou s ohledem na jejich povahu schopni již ve 14 letech chápat jejich protiprávnost, závažnost, jakož uvědomit si i důsledky svého jednání (8 měsíců)
- domnívám se, že by bylo vhodné snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti na 12 let u provinění krádeže a 14 let u ostatních provinění (33 let praxe)
- dostatečná fyzická a psychická vyspělost ve věku 14 let, někteří vrstvy využívají osob mladších 15 let, ale starších 13-14letých nejvíce k trestné činnosti, aby se vyhnuli sami trestní odpovědnosti, což se však v praxi těžce dokazuje. (35 let praxe).

Nejvíce dotázaných (64,5 %) by zachovalo dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti na 15 letech. Napříč všemi kategoriemi zaznívalo, že tato dolní věková hranice trestní odpovědnosti je dána historickými souvislostmi, odpovídá tradici a ustálené praxi. Nastavená dolní věková hranice trestní odpovědnosti odpovídá rozumovému a mravnímu vývoji mládeže, přičemž není třeba rozšiřovat trestní represi na nižší věkové skupiny, a to za situace, kdy lze na činy jinak trestné dětí mladších 15 let reagovat dle zákona č. 218/2003 Sb., zákona o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů. Hrozba trestní sankce mládež od páchání trestné činnosti neodrazuje. Zaznělo však, a to opět v rámci všech kategorií respondentů, že pokud by mělo dojít ke snížení dolní věkové hranice, tak pouze u nejzávažnějších činů mládeže. Snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti by byl pouze líbivým krokem pro veřejnost, který by znamenal nutnost provázání s celou řadou dalších právních předpisů.

Téměř 25 % by se přiklánělo ke snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let. Mezi důvody se objevovalo, že tato věková kategorie se významně podílí na páchání protiprávní činnosti, v tomto věku si plně uvědomují, že nejsou trestně odpovědní. Dále zaznívalo, že mládež je fy-

zicky, mentálně i sociálně vyspělejší než před půl stoletím, kdy byl koncipován zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn, a že v tomto věku již dokáží rozeznat protiprávnost svého jednání a nést za něj odpovědnost. Pokud by nedošlo k plošnému snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti, tak pak by mělo dojít ke snížení alespoň u provinění krádeže a násilných provinění. U provinění krádeže bylo respondentkou z řad soudkyň navrhováno snížení dolní věkové hranice na 12.

5 % dotázaných zvolilo snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti na 13 let, přičemž státní zástupci – muž i žena, by tak učinili pouze u vybrané nejzávažnější trestné činnosti, radikálnější byly zástupkyně z řad soudkyň, které svoji odpověď odůvodnily tvrzením, že od tohoto věku děti zneužívají, že případný postih je pro ně ne příliš citelným.

Dolní věkovou hranici na 12 let by snížilo 2,5 % respondentů, přičemž takové snížení by volili pouze respondenti z řad státních zástupců. Žádný soudce ani soudkyně tuto variantu nezaškrtili. Jeden státní zástupce by dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti snížil na 12 let pouze u taxativně vyjmenovaných provinění proti životu a zdraví a ostatní, kteří zvolili toto radikální snížení jej odůvodňují zejména vlastní zkušeností, kdy mládež nepáchá složitou trestnou činnost jako jsou krádeže, výtržnictví, sprejerství a plně si uvědomuje následky svého jednání.

V rámci nabízených variant mohli respondenti zvolit variantu, zvýšení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti, čehož však žádný dotázaný nevyužil.

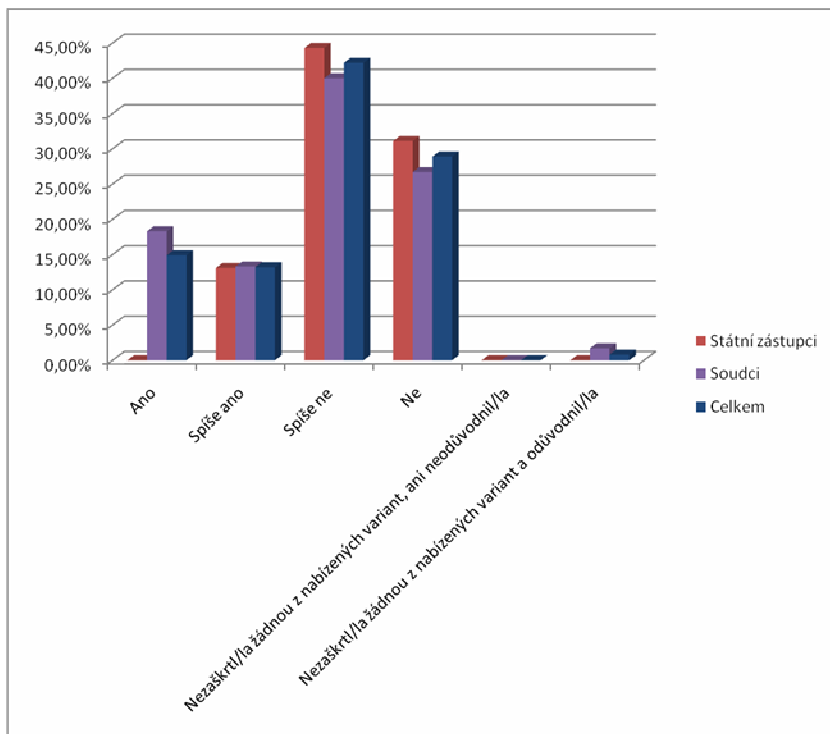
Otázka č. 7

Máte za to, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti by vedlo k pozitivním výsledkům ve smyslu generální prevence?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Celkem 42,2 % dotázaných má za to, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti by spíše nevedlo k pozitivním výsledkům ve smyslu generální prevence (v případě jednotlivých kategorií: státních zástupců – mužů a žen jde o 44,3 % a u soudců – mužů a žen jde o 40 %). Kategorické „ne“ zaškrtnulo 28,9 % respondentů. Téměř 15 % souhlasilo s tím, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti by mohlo vést k pozitivním výsledkům ve smyslu generální prevence a 13,2 % se klonilo k odpovědi „spíše ano“. Z celkového výsledku vyplývá, že obě skupiny zastoupených povolání mají negativní náhled na ovlivnění generální prevence díky snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti. 1 soudce – muž nezaškrtnl žádnou z nabízených variant a svoje rozhodnutí odůvodnil, že dolní věková hranice trestní odpovědnosti by měla být zrušena – rozhodující by měl být rozumový a mravní vývoj (17 let praxe).

	státní zástupci			soudci			Celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	2	5	11,5 %	6	5	18,3 %	18	14,9 %
spíše ano	3	5	13,1 %	6	2	13,3 %	16	13,2 %
spíše ne	6	21	44,3 %	12	12	40 %	51	42,2 %
ne	5	14	31,1 %	5	11	26,7 %	35	28,9 %
nezaškrtnl/la žádnou z nabízených variant, ani neodůvodnil/la	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
nezaškrtnl/la žádnou z nabízených variant a odůvodnil/la	0	0	0 %	1	0	1,7 %	1	0,8 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Otázka č. 8

Domníváte se, že by se snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti dosáhlo snížení dětské delikvence?

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

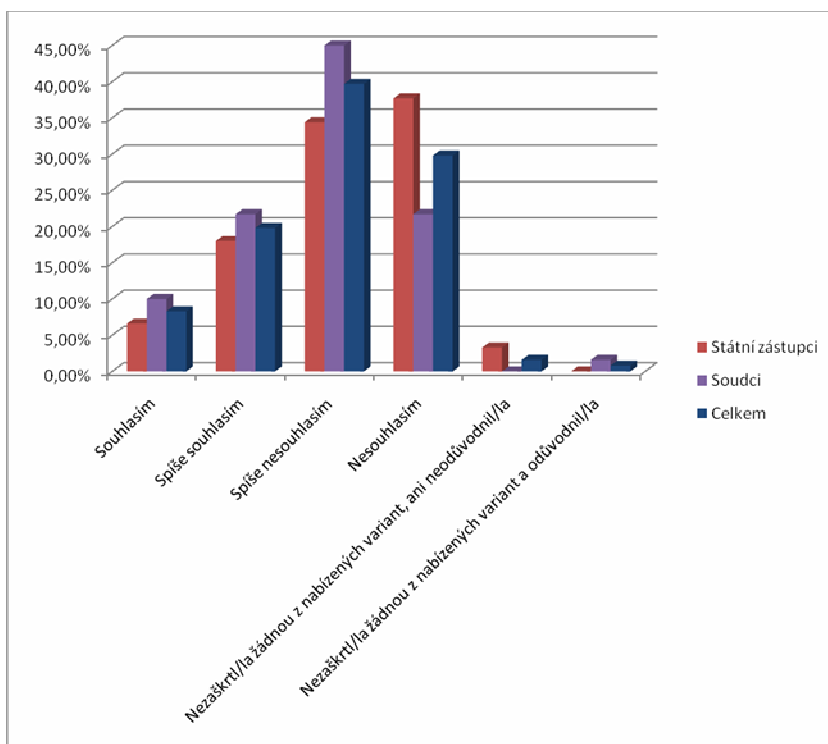

Téměř 40 % respondentů „spíše nesouhlasí“ s tvrzením, že by se snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti dosáhlo snížení dětské delikvence. Téměř 30 % zaškrtno radikálnější odpověď, a to „nesouhlasím“, že by se snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti dosáhlo snížení dětské delikvence. 19,8 % „spíše souhlasí“ a kategoricky „souhlasí“ 8,3 % dotázaných. 2 státní zástupkyně nezaškrtnly ani jednu z nabízených variant a ani toto své rozhodnutí neodůvodnily. 1 státní zástupce nezaškrtnl ani jednu z možných variant, své rozhodnutí však odůvodnil tím, že dle jeho názoru by měla být dolní věková hranice trestní odpovědnosti zrušena – rozhodující by měl být rozumový a mravní vývoj (17 let praxe).

Porovnáme-li tyto výsledky s otázkou č. 6, ve které jsme se tázali na názor, zda zachovat současnou dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti, snížit či ji dokonce zvýšit, pak celkem 32,3 % respondentů by se klonilo ke snížení dolní věkové hranice, žádný respondent by ji nezvyšoval a 64,5 % by ji zachovalo. V případě dotazu, zda by se snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti dosáhlo snížení dětské delikvence, pak 28,1 % by se klonilo ke „kladné variantě“ (odpovědi „souhlasím“ a „spíše souhlasím“) a 69,4 % k „záporné variantě“. Lze tedy vysledovat, ač ne rozhodující, jistý nesoulad.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
souhlasím	2	2	6,6 %	3	3	10 %	10	8,3 %
spíše souhlasím	3	8	18 %	10	3	21,7 %	24	19,8 %
spíše nesouhlasím	4	17	34,4 %	13	14	45 %	48	39,7 %
nesouhlasím	7	16	37,7 %	3	10	21,7 %	36	29,8 %

nezaškrtl/la žádnou z nabízených variant, ani neodůvodnil/l	0	2	3,3 %	0	0	0 %	2	1,6 %
nezaškrtl/la žádnou z nabízených variant a odůvodnil/la	0	0	0 %	1	0	1,6 %	1	0,8 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Otázka č. 9

Považujete, v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let, škálu opatření, kterou nabízí zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, za dostatečnou?

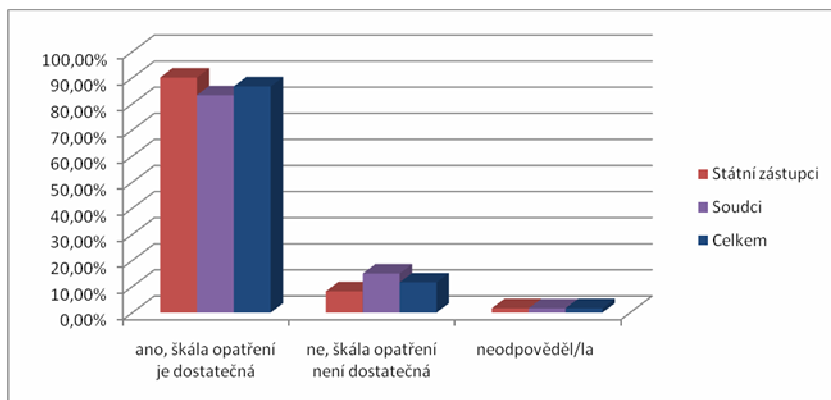
- ano, škála opatření by byla i v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let dostatečná
- ne, škála opatření by nebyla v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let dostatečná

Pokud škálu opatření, za předpokladu snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let, považujete za *nedostatečnou*, pak o jaká opatření byste ji rozšířili?

Téměř devět desetin (88,2 %) respondentů, kteří se k dané otázce vyjádřili, se domnívá, že škála opatření, kterou nabízí zákon č. 218/2003 Sb., by byla dostatečná i v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let. Uvedené hodnocení se prosadilo též u dílčích kategorií dotazovaných osob. Zjištěny byly tyto počty kladných odpovědí: soudci (50), státní zástupci (55), ženy (67), muži (38), ženy soudkyně (27), muži soudci (23), ženy státní zástupkyně (40) a muži státní zástupci (15). Nejvíce negativních odpovědí – i když celkově vzato to byl zanedbatelný počet – uvedli muži soudci (6). Na položenou otázku neodpověděl 1 muž soudce a 1 žena státní zástupkyně.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano, škála opatření je dostatečná	15	40	90,1 %	23	27	83,33 %	105	86,7 %
ne, škála opatření není dostatečná	1	4	8,2 %	6	3	15,0 %	14	11,6 %

neodpověděl/la	0	1	1,7 %	1	0	1,67 %	2	1,7 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Z předložených návrhů na rozšíření škály opatření za podmínky snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti vyplývá:

- rozšířit nabídku výchovných pracovišť ústavního typu, kde by se v různé intenzitě působilo na tam izolované jedince [žena soudkyně]
- rozšířit právní odpovědnost rodičů za protiprávní jednání jejich dětí [žena soudkyně]
- současná škála opatření je sice dostačující, ovšem nejdůležitější je rychlost řízení a správnost výběru konkrétního opatření, jakož i důsledné vymáhání jeho výkonu [žena soudkyně]
- při neplnění výchovných opatření učinit hrozbu přísnou sankcí, např. možnost dodatečného uložení trestního opatření [muž soudce]
- udělení výstrahy státního zástupce jako alternativa k zahájení trestního stíhání nebo k pokračování v trestním stíhání [muž soudce]

- podmíněné odstoupení od trestního stíhání, na něž by zákon stanovil trest odnětí svobody v délce nepřevyšující pět let [muž soudce]
- zavést nové opatření, které by zapojilo do spolupráce na převýchově dítěte i jeho zákonné zástupce, např. prosadit opatření podobné dohledu podle zákona o rodině; orgán sociálně-právní ochrany dětí má o nezletilém a jeho rodině ucelenější poznatky, než Probační a mediační služba [žena státní zástupkyně]
- zavést nové opatření výchovný pohovor jako obdobu dřívějšího prokurátorského pohovoru [žena státní zástupkyně]
- věnovat důraz prevenci, nikoli však jen v teoretické rovině, s cílem posílit vědomí odpovědnosti za jednání odporující zákonu [žena státní zástupkyně]
- na tvorbě opatření v legislativním procesu by se měli podílet dětští psychologové; v základní rovině mají být opatření pružná a rychlá [žena státní zástupkyně]
- posilovat vzájemnou spolupráci Probační a mediační služby, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, střediska výchovné péče a neziskových organizací, doporučuje se předjednat návrhy opatření v každém jednom případě [muž státní zástupce].

Z návrhů respondentů na rozšíření škály opatření za podmínky snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti lze vysledovat zájem zajistit efektivní výkon možných sankcí. Přestože snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti se představuje jako zásadní legislativní počín, o němž se živě diskutuje, zdá se, že ze strany respondentů nebyly vzneseny návrhy na progresivní změny v nabídce opatření, ačkoli by se daly – viděno stejnou optikou – očekávat.

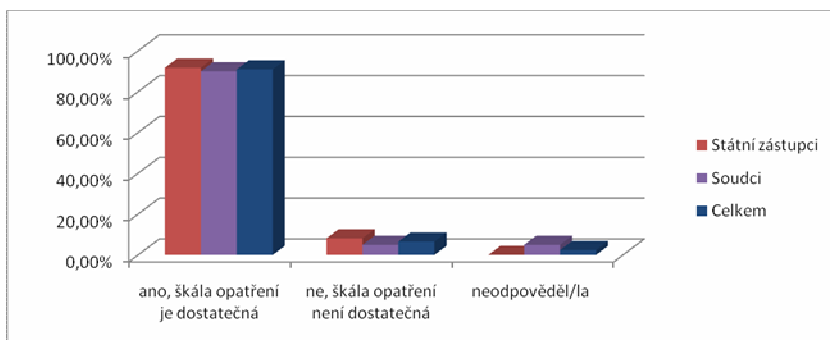
Otázka č. 10

Považujete škálu opatření, kterou nabízí platný zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za dostatečnou?

- ano, škála opatření je dostatečná ne, škála opatření není dostatečná

Škála opatření, kterou nabízí zákon č. 218/2003 Sb., je podle respondentů dostatečná. Takový názor zastává 110 dotazových osob, což představuje 93,2 % těch, kteří se k otázce vyjadřovali. Opačný názor sdílelo jen 8 dotázaných. 3 osoby na položenou otázku neodpověděly (1 žena soudkyně a 2 muži soudci). Pokud vztáhneme zjištění k dílčím kategoriím, dostaneme znovu kladně vyznívající závěry. Svědčí o nich počet osob, jež na položenou otázku odpověděly „ano“: soudci (54), státní zástupci (56), ženy (69), muži (41), ženy soudkyně (28), muži soudci (26), ženy státní zástupkyně (41) a muži státní zástupci (15). Tři respondenti (1 žena soudkyně a 2 muži soudci) na položenou otázku neodpověděli.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano, škála opatření je dostatečná	15	41	91,8 %	26	28	90,0 %	110	91,0 %
ne, škála opatření není dostatečná	1	4	8,2 %	2	1	5,0 %	8	6,6 %
neodpověděl/la	0	0	0 %	2	1	5,0 %	3	2,4 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

I respondenti, kteří se domnívali, že škála opatření, kterou nabízí zákon č. 218/2003 Sb., je dostatečná, se pokusili uvést opatření, jež považují za neefektivní. Na druhou stranu byl v naprosté většině případů podán jen výčet příslušných opatření, bez rozvedení bližších důvodů, proč zrovna tato opatření nejsou efektivní.

Ze srovnání „neefektivních“ a „nejvíce efektivních“ opatření (viz níže) vyplývá rozdílné hodnocení jednotlivých opatření. Jedna a tatáž opatření se objevují v obou kvalitativních skupinách. Uvedený poznatek byl nejvýraznější u výchovných omezení, dále také u ochranné výchovy. Rovněž bylo příznačné ambivalentní hodnocení probačního programu a dohledu probačního úředníka. Ve vztahu k praktické realizaci těchto opatření zazněla kritika, ovšem vlastní povaha opatření namítána nebyla. Co se týče trestních opatření, byla respondenty hodnocena vesměs kladně. Výjimkou je peněžitě opatření, u něhož byla kritizována malá využitelnost a nízká efektivita. Evidentně negativně – jen ojediněle se tu objevilo i kladné hodnocení – bylo respondenty označeno napomenutí s výstrahou. Naopak značně pozitivní vyjádření bylo možné zaznamenat u opatření, jejichž podstata spočívá ve výkonu určité pracovní činnosti: jednak u obecně prospěšných prací, jednak u výchovné povinnosti vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu.

Pokud současnou škálu opatření považujete za nedostatečnou, pak o jaká opatření byste ji rozšířili?

Respondenti, kteří považovali škálu opatření, kterou nabízí platný zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za nedostatečnou, měli možnost navrhnout její rozšíření. Z předložených komentářů uveďme:

- hlavní problém spočívá v ukládání a výkonu opatření, nikoli v jejich nedostatečné nabídce [žena soudkyně]
- v trestním řízení nelze řešit věci, jimiž se zabývá orgán sociálně-právní ochrany dětí či neziskové organizace [žena soudkyně]
- důležité je důraznější zapojení zákonných zástupců do výkonu opatření uložených jejich dětem [žena soudkyně, žena státní zástupkyně]
- namítána byla nízká využitelnost některých opatření, zvláště probačního programu z důvodu omezených možností jeho faktického pro-

- vádění v praxi [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- rozhodující je vhodnost a přiměřenost použití opatření v konkrétním případě [muž soudce]
  - povinnost uvést věc poškozenou trestným činem do původního stavu [žena soudkyně]
  - zdržovat se po stanovenou dobu v místě bydliště [žena soudkyně]
  - kritika systému sociálních služeb, který by měl navazovat na opatření podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, není řešen koncepčně, takže v každém okrese i městě je situace jiná [žena státní zástupkyně].

Která výchovná, trestní a ochranná opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, považujete za „neefektivní“? Případně uveďte z jakých důvodů.

Všem dotazovaným osobám – i těm, které považovaly škálu opatření, kterou nabízí platný zákon č. 218/2003 Sb. za dostatečnou – byla poskytnuta příležitost upozornit na „neefektivní“ opatření výchovná, trestní a ochranná. Vyjmenována byla níže uvedená opatření, opět jen výjimečně s odůvodněním takového hodnocení:

- napomenutí s výstrahou [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- výchovné povinnosti obecně (kritika nemožnosti jejich kontroly, jakmile jsou pachatelům ukládány samostatně) [žena soudkyně, muž státní zástupce, žena státní zástupkyně]
- výchovná omezení obecně (pachatelé buď studují, nebo jsou evidováni na úřadech práce) [žena soudkyně, opakovaně žena státní zástupkyně]
- peněžité opatření (příliš nevyužívané opatření vzhledem k špatným majetkovým poměrům mladých pachatelů, pokud je uloženo, stanovenou peněžitou částku uhradí rodiče pachatele) [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- propadnutí věci [opakovaně žena soudkyně]

- probační program (kritika nedostatečné nabídky těchto programů)
[opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- probační dohled [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce]
- ochranná výchova (námitka neplnění očekávaného účelu opatření)
[opakovaně žena soudkyně, žena státní zástupkyně]
- ochranné léčení [žena soudkyně]
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče [muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
- peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu [muž soudce]
- obecně prospěšné práce [muž soudce]
- domácí vězení [opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovné omezení nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí [muž soudce]
- výchovné omezení nestýkat se s určitými osobami [muž soudce, žena státní zástupkyně]
- zákaz činnosti [opakovaně muž soudce, muž státní zástupce]
- vyhoštění [muž soudce]
- výchovná povinnost bydlet s rodičem nebo s jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu [opakovaně muž státní zástupce]
- výchovná povinnost jednorázově nebo ve splátkách zaplatit přiměřenou peněžitou částku, kterou soud určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona [muž státní zástupce]
- výchovné omezení nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí [opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- výchovná povinnost neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu [muž státní zástupce]

- výchovné omezení nezdržovat se na určitém místě [opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovné omezení neužívat návykové látky [žena státní zástupkyně]
- výchovná povinnost bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu [žena státní zástupkyně].

Která výchovná, trestní a ochranná opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, považujete za „nejvíce efektivní“? Případně uveďte z jakých důvodů.

Respondenti dále vypočítávali opatření podle zákona č. 218/2003 Sb., která jsou podle jejich názoru „nejvíce efektivní“. Byla jimi zformulována následující opatření, i zde se odůvodnění jejich výběru vyskytovalo pouze sporadicky:

- probační program (poskytuje pachatelům profesionální pomoc, uvedeny byly pozitivní zkušenosti s programem „Právo pro každý den“) [opakovaně žena soudkyně, opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- probační dohled [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- výchovné povinnosti obecně [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovná omezení obecně [žena soudkyně, muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovné omezení nestýkat se s určitými osobami [muž soudce]
- ochranná výchova [opakovaně žena soudkyně, muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- odnětí svobody podmíněně odložené s dohledem [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- odnětí svobody nepodmíněně [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]

- obecně prospěšné práce [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- všechna trestní opatření [žena soudkyně, muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- trestní opatření s výjimkou peněžitého opatření [žena soudkyně]
- kombinace více opatření [žena soudkyně]
- zákaz činnosti [opakovaně žena soudkyně, muž soudce]
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce [muž soudce]
- ochranné léčení a zabezpečovací detence [muž soudce, žena státní zástupkyně muž státní zástupce]
- propadnutí věci [opakovaně muž soudce]
- výchovná povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku [muž státní zástupce]
- výchovná povinnost podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem [muž soudce, muž státní zástupce]
- odstoupení od trestního stíhání [muž státní zástupce]
- výchovná povinnost vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu (umožňuje, aby si pachatel osvojil pracovní návyky a naučil se odpovědnosti k plnění svěřených úkolů) [žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- výchovné omezení neužívat návykové látky [žena státní zástupkyně]
- napomenutí s výstrahou [opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovné omezení nezdržovat se na určitém místě [žena státní zástupkyně]

- výchovné omezení neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu [žena státní zástupkyně].

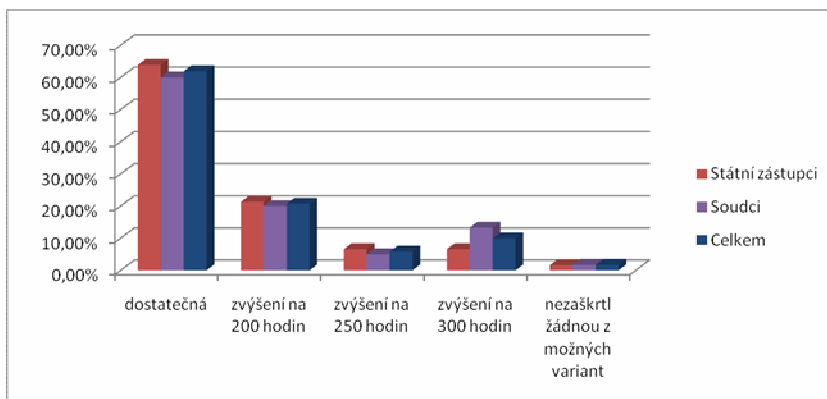
Otázka č. 11

Maximální hranici výměry trestního opatření obecně prospěšných prací ve výši 150 hodin u mladistvých pachatelů vnímáte jako:

- dostatečnou
 souhlasil/la bych s jejím navýšením např. na ..... hodin
 souhlasil/la bych s jejím navýšením např. na ..... hodin

Odůvodněte, prosím, svůj názor: .....

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
dostatečná	11	28	63,9 %	18	18	60 %	75	61,9 %
zvýšení na 200 hodin	3	10	21,3%	8	4	20 %	25	20,7 %
zvýšení na 250 hodin	1	3	6,6 %	2	1	5 %	7	5,8 %
zvýšení na 300 hodin	1	3	6,6 %	1	7	13,3 %	12	9,9 %
nezaškrtl žádnou z možných variant	0	1	1,6 %	1	0	1,7 %	2	1,7 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

61,9 % dotázaných považuje maximální hranici výměry trestního opatření obecně prospěšných prací ve výši 150 hodin za dostačující. 20,7 % by tuto hranici zvýšilo na 200 hodin, 5,8 % na 250 hodin a na 300 hodin 9,9 % respondentů. Nevyjádřilo se 1,7 % dotázaných. Názory v jednotlivých kategoriích respondentů byly vyvážené, nelze konstatovat velké rozdílové postoje.

Za dostatečnou považovali současnou výměru trestního opatření obecně prospěšných prací ve výši 150 hodin 61,9 % respondentů:

11 státních zástupců – mužů, z toho 5 bez odůvodnění, zbývajících 6 k položené otázce uvedlo:

- 150 hod. je naprosto dostačující, aby si mladistvý uvědomil, že jde o trest. Pokud tomu tak není, nepomůže ani 500 hodin.
- efektu se nedocílí délkou, ale obsahem
- obecně považují ukládání obecně prospěšných prací za problematické, což platí obzvláště u mladistvých, ovšem potrestání obecně prospěšnými pracemi pocítí mladistvý velmi citelně, a proto postačí ve shora označeném rozsahu
- jde o polovinu sazby pro dospělé, adekvátní i v otázce případné přeměny 1:1
- možnosti fyzické, psychické i započtení není lehké

- ❑ v případě méně závažné trestné činnosti plně dostačuje, v případě závažnější trestné činnosti je již patrně na místě ukládání přísnějšího trestního opatření.

28 státních zástupců – žen, z toho 11 bez odůvodnění, 17 v odůvodnění uvedlo:

- ❑ mladistvý je vykovává ve svém volnu, maximální výměra 150 hodin je hodně
- ❑ příliš dlouhý výkon trestu u mladistvého může postrádat potřebný výchovný efekt, může být naopak demotivující
- ❑ trestní opatření obecně prospěšných prací se většinou ukládá hlavně prvotrestaným a jako prevence je tato maximální hranice dostatečná
- ❑ 150 hodin je dostatečná výměra
- ❑ se změnou způsobu výpočtu přeměny je tato hranice dostatečná
- ❑ většina mladistvých navštěvuje školu, trestní opatření obecně prospěšných prací nemůže kolidovat s přípravou do školy
- ❑ lze vycházet z ustanovení § 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. (snížení trestní sazby na polovinu)
- ❑ zvýšení nemá smysl, soud zohlední v praxi, ukládat převážně v rozmezí od 50–150 hodin, více i s ohledem na příp. studium mladistvých by bylo kontraproduktivní
- ❑ při srovnání s počtem obecně prospěšných prací u dospělého pachatele se jeví jako dostatečná
- ❑ vzhledem k přípravě na budoucí povolání a vzhledem k výměře tohoto trestu u dospělých pachatelů
- ❑ prioritou je škola a příprava do školy
- ❑ je to v souladu s celou trestní politikou
- ❑ navazuje na úpravu trestních sazeb pro mladistvé
- ❑ výměra je dostatečná. Mladistvý pachatel musí mít dostatečný prostor pro jiné aktivity – např. příprava na budoucí povolání
- ❑ pokud trest má být výchovný a efektivní, neměl by tak hranici překračovat, uložení trestu v přiměřené době je pozitivní motivací
- ❑ postačuje jako alternativní druh trestního opatření

- ❑ s ohledem na § 65 odst. 2 trestního zákoníku v případě nevykonání hrozí 150 dní odnětí svobody, což je poměrně výrazná hrozba, přiměřená hrozbám obsaženým v jiných trestních opatřeních pro mladistvé.

18 soudců – mužů, z toho 12 neodůvodnilo svoje rozhodnutí, 6 soudců uvedlo:

- ❑ vzhledem k tomu, že maximální hranice výměry u zletilého pachatele je 300 hodin a většinou se jedná o studující; kdy je třeba dbát na to, aby měli dostatek času na studium a školní výuku V případě mladistvých, kteří nestudují a jsou nezaměstnaní by mělo být možné ukládat toto trestní opatření i ve vyšší výměře.
- ❑ zejména s ohledem na nový způsob přeměny nevykonaných obecně prospěšných prací dle § 65 odst. 2 trestního zákoníku
- ❑ 150 hodin je polovina maximální výměry, jde o jednoměsíční pracovní náplň v pracovním poměru
- ❑ preferuji studium - učňovství, s maturitou
- ❑ většinou jde o žáky školských zařízení
- ❑ maximální hranice je přiměřená věku.

18 soudců – žen, z toho 8 bez odůvodnění, zbývajících 10 odůvodnilo následovně:

- ❑ při přeměně trestu jedné hodiny za 1 den „výkonu trestu“
- ❑ v případě navýšení by pro mladistvého pachatele nastala situace, kterou by z časových důvodů nemohl plnit (ostatní povinnosti zůstávají u mladistvého zachovány), čímž by se výchovná složka opatření snižovala
- ❑ zkušenosti a srovnání s dospělými pachateli
- ❑ vyšší výměra by mohla narušit přípravu na povolání
- ❑ vyšší výměra může být demotivující a překážkou v přípravě na povolání nebo v zaměstnání
- ❑ odpovídá i další právní úpravě ohledně výměry ukládaných trestních opatření mladistvým v porovnání s dospělými

- ❑ mám za to, že postačí s přihlédnutím ke studiu mladistvých. Navíc mnoho mladistvých není zvyklých plnit pravidelně nějakou povinnost.
- ❑ navýšení by neznamenal a nepřineslo posílení výchovného efektu tohoto trestního opatření
- ❑ mladistvý je veden ke studiu a přípravě na budoucí povolání, složité pro dojíždění nebo pokud je mladistvý na internátě
- ❑ vzhledem k ustanovení § 63 odst. 1 trestního zákoníku.

S navýšením na 200 hodin by souhlasilo celkem 27,7 % respondentů:

3 státní zástupci

- ❑ především při recidivě mladistvého u provinění, jež spáchal ve zkušební době podmíněného odsouzení, je nutné obecně prospěšné práce ukládat v horní 1/2, kdy s ohledem na provinění se sazbou do 5 let je hranice 150 hodin malá.
- ❑ umožňuje větší variabilitu trestání v případech, kdy nejsou ještě odpracovány obecně prospěšné práce předešlé a tresty odnětí svobody a podmíněné odnětí svobody jsou zjevně nepřiměřené. Ale tak markantní rozdíl to není, může přistoupit i společensky prospěšné činnosti v přípravném řízení, a tak lze možnosti reakce na provinění rozšířit.
- ❑ rozdíl mezi dospělými pachateli a mladistvými je nyní neúměrně velký, zejména u mladistvých blížících se 18 let. Náctiletí běžně chodí na brigády, není důvodu, aby toto jinak účinné trestní opatření bylo tak krátké.

7 státních zástupkyň

- ❑ je to málo přes měsíc, trest musí být i citelný
- ❑ případná přeměna by pro mladistvého byla citelnější
- ❑ toto trestní opatření považují za maximálně výchovné
- ❑ tam, kde by byla na místě úvaha o uložení trestního opatření odnětí svobody
- ❑ uložení povinnosti práce, když zejména u mladistvých pachatelů jde o páchaní trestné činnosti v důsledku nestrukturovaného trávení volného času

- s ohledem na zkušenosti s předchozí právní úpravou
- v případě závažnější trestné činnosti by mohlo být trestní opatření obecně prospěšných prací použito jako alternativa trestního opatření odnětí svobody
- trestní opatření obecně prospěšných prací považují za nejvíce efektivní z trestních opatření
- práce nikomu neškodí
- většina mladistvých pachatelů nepracují, ani nenavštěvují střední odborná učiliště, takže mají čas vykonat obecně prospěšné práce, alespoň smysluplně využijí dobu a „snad“ získají pracovní návyky, které nemají z rodiny (např. rodiče nepracují – jsou na podpoře).

8 soudců, z toho 2 bez bližšího odůvodnění, zbývajících 6 soudci uvedli:

- nízká sazba
- širší použitelnost
- odpovídá typové trestní sazbě odnětí svobody kolem 6 měsíců
- 150 hodin se mnohdy jeví jako málo a je proto voleno opatření odnětí svobody
- je to málo, jde o efektivní trestní opatření
- dřívější výměra byla vyhovující.

4 soudkyně, z toho 1 svoji volbu neodůvodnila a zbývajících 3 soudkyně uvedly:

- výkon tohoto trestního opatření má výchovný vliv. Mladistvý je veden k odpovědnosti, splnění úkolu v termínu.
- 150 hodin je horní hranice, pohybujeme se tedy ve škále 50-150, na výkon tohoto trestního opatření má odsouzený rok, tedy dost času. Myslím si, že by se hranice měla zvýšit.
- týká se zejména těch, kteří se potřebují naučit pracovním návykům.

S navýšením na 250 hodin by souhlasilo celkem 5,8 % dotázaných:

1 státní zástupce, bez odůvodnění. 3 státní zástupkyně, jedna své rozhodnutí neodůvodnila

- jeli trestní opatření obecně prospěšných prací v dané věci vhodné, pak je „velice“ vhodné z hlediska nové zkušenosti mladistvého,

nového kolektivu atd., i z dlouhodobého působení ne změnu a motivaci chování

- souhlasila bych s prodloužením doby, po kterou musí trestní opatření vykonat. Bude-li vyšší výměra, je možno obecně prospěšné práce nahradit přísnějším trestním opatřením.

2 soudci uvedli

- mnohdy nízká výměra nepostihne mladistvého dostatečně za protiprávní jednání
- práce šlechtí.

1 soudkyně uvedla

- trestní opatření OPP řadím k nejvíce efektivním opatřením, tak jako společensky prospěšné činnosti dle § 18 odst. 1 písm. c) zákona č. 218/2003 Sb.

S navýšením na 300 hodin by souhlasilo celkem 1,7 % dotázaných:

1 státní zástupce

- u tohoto druhu trestu by se neměl dělat rozdíl mezi mladistvým a dospělým.

3 státní zástupkyně, z toho jedna neuvádla odůvodnění:

- dlouhodobé působení na změnu chování mladistvého
- souhlasila bych s prodloužením doby, po kterou musí trestní opatření vykonat.

1 soudce své rozhodnutí odůvodnil

- v podstatě nevidím důvod snižovat horní hranici trestní sazby u mladistvých.

7 soudkyň uvedlo:

- práce je dobrý výchovný prostředek
- 150 hodin u OPP je nízká výměra trestního opatření
- toto trestní opatření je uloženo většinou mladistvým, kteří jsou vedeni na úradech práce, popř. svůj volný čas (místo studia) tráví pácháním trestné činnosti

- využití volného času
- dosavadní výše 150 hodin je relativně nízká, trestní opatření OPP je vedle odnětí svobody druhým nejčastěji ukládaným trestním opatřením, proto by bylo na místě jeho navýšení
- posílení pracovních návyků, pozitivní kontakt s okolím
- stávající právní úpravu považují za zbytečně mírnou.

1 soudce – muž a 1 státní zástupkyně nezaškrtlo žádnou z možných variant.

Na úvod k této otázce je třeba podotknout, že respondentům jsme u této otázky dali možnost vyjádřit svůj názor ohledně výše maximální hranice výměry trestního opatření obecně prospěšných prací. Žádali jsme respondenty, ať vyjádří svůj názor ohledně maximální výměry, aniž bychom jim předkládali možné maximální hranice. Zvolili jsme možnou odpověď, zda maximální hranici 150 hodin považují za dostatečnou či by „souhlasili s jejím navýšením na určitou výši hodin“ a v třetí variantě se nám bohužel stala písařská chyba, kdy jsme místo „souhlasil/la bych s jejím snížením např. na určitou výši hodin“ uvedli opět „souhlasil/la bych s jejím navýšením např. na určitou výši hodin“. Domníváme se však, s ohledem na výsledky a možnost volných odpovědí, že respondenti měli možnost vyjádřit se i k případnému snížení maximální výměry u trestního opatření obecně prospěšných prací.

Respondenti, kteří považují současnou maximální výměru trestního opatření obecně prospěšných prací za dostatečnou, v odůvodněních uváděli, že potrestání trestním opatřením obecně prospěšných prací pocítí mladiství velmi citelně, a proto postačí současná maximální výměra. Několikrátě zaznělo, že prioritou je škola a příprava do školy. Příliš dlouhý výkon trestního opatření u mladistvého může postrádat potřebný výchovný efekt a může být naopak demotivující. Současná maximální hranice odpovídá další právní úpravě ohledně ukládání trestních opatření (§ 31 odst. 1 zákona o soudnictví mládeže). Zazněly také názory, že v důsledku změny způsobu výpočtu přeměny v případě nevykonání tohoto trestního opatření, považují nastavenou maximální výměru za dostatečnou, neboť jde o poměrně výraznou hrozbu, která mladistvé může motivovat k vykonání uložené výměry tohoto trestního opatření.

Respondenti, kteří navrhovali navýšení maximální hranice na 200 hodin, svá rozhodnutí odůvodnili zejména tím, že trestní opatření by mělo být pro pachatele citelné, že výkon tohoto trestního opatření má velký výchovný vliv na mladistvé, neboť jsou tak vedeni k odpovědnosti splnění úkolu v termínu, což má vliv na případné osvojení si pracovních návyků. Maximální hranice 200 hodin by dle jejich názoru umožnila větší variabilitu trestání.

V odůvodněních, kde bylo navrhováno navýšení na 250 hodin, zaznívalo, že mnohdy nízká výměra mladistvého pachatele nepostihne dostatečně. Pokud by došlo k navýšení, pak by bylo vhodné prodloužit dobu, po kterou se musí trestní opatření vykonat. Prodloužení doby výkonu obecně prospěšných prací zaznívalo také v případech návrhů na zvýšení maximální hranice na 300 hodin. Tito dotázaní by nečinili rozdíl v trestních sazbách mezi mladistvými a dospělými pachateli, stávající právní úpravu považují za zbytečně mírnou.

Otázka č. 12

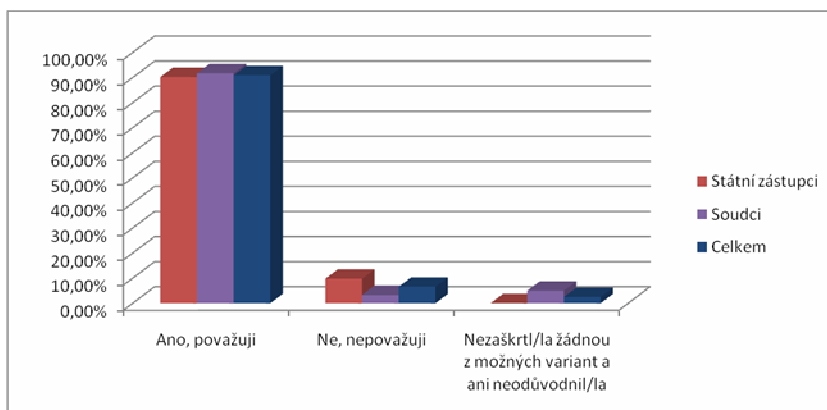
Považujete horní hranici sazby ve výši pěti let u trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce za přiměřenou?

ano, považuji ne, nepovažuji

Odůvodněte, prosím, svůj názor: .....

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano, považuji	15	40	90,2 %	26	29	91,7 %	110	90,9 %
ne, nepovažuji	1	5	9,8 %	2	0	3,3 %	8	6,6 %

nezaškrtl/la žádnou z možných variant a ani neodůvodnil/la	0	0	0 %	2	1	5 %	3	2,5 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

- Většina respondentů (90,9 %) považuje horní hranici sazby ve výši pěti let u trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce za přiměřenou. Jednoznačně vplynuly výsledky v případě soudců – žen, které nastavenou horní hranici sazby u zmiňovaného trestního opatření považují za přiměřenou. Soudci – ženy kladně odpověděly v 96,7 %, tj. v absolutních číslech 29 soudkyň. Obdobně tomu bylo i v případě kategorie státních zástupců – mužů, kteří kladně odpověděli v 93,75 %, tj. v absolutních číslech 15 státních zástupců – mužů. Pouze 6,6 % dotázaných na položenou otázku odpovědělo negativně. Žádnou odpověď nezaškrtno a ani neodůvodnilo 2,5 %.

Odpověď „ano“ zaznačilo celkem 90,9 % respondentů, z toho: 15 státních zástupců, z nichž 4 neodůvodnili svoje rozhodnutí, zbylých 11 uvedlo:

- v rámci vývoje mladistvého je doba 5 let více nežli dostatečná, aby dospěl a uvědomil si následky provinění
- vyšší trestní sazby nic neřeší, pouze zhoršují možnost resocializace mladého člověka
- mám za to, že postačí velmi krátká doba výkonu (1–2 roky)
- během určité doby se může u mladistvého změnit hodnotový systém a nadále nebude jeho cílem být začleněn mezi např. hooligans, v opačném případě může být postižen následně buď nepodmíněným trestním opatřením nebo jako dospělý pachatel
- věk, mladiství rozhodně nejsou těmi „agresory“ na stadionech. Spíše se nechávají strhnout staršími.
- každý se vyvíjí a náhled na trestnou činnost se mění
- plně dostačující
- za 5 let by měl vyzrát
- mladistvý může za 5 let zastávat zcela jiné postoje, vyvíjí se
- je přiměřená
- v tomto věku se člověk rychle vyvíjí, není důvodu, aby byla delší.

40 státních zástupkyň, z nichž 16 neodůvodnilo odpověď, 24 odůvodnilo následovně:

- příliš dlouhý výkon trestu u mladistvého může postrádat patřičný výchovný efekt, může být naopak demotivující
- je to polovina výměry, která je stanovena u dospělých pachatelů a je pro mladistvé přiměřená
- domníváme se, že je nutno přihlédnout k rozumovému vývoji mladistvého, ovlivnitelnosti okolím i postupnou změnou názorů, což je u mladistvých nejmarkantnější
- v praxi se téměř neukládá
- u mladistvých je 5 let „celý život“. Navíc opatření u mladých pachatelů musí následovat okamžitě a delší trvání by nemělo valného významu.

- rozpětí trestní sazby je dostatečné pro uložení trestního opatření v konkrétním případě; lze očekávat, že po výkonu uloženého trestního opatření v tomto rozmezí mladistvému bude již psychicky a morálně vyspělejší vzhledem k dosaženému věku
- předpokládám, že na horní hranici nebude ukládáno za provinění méně závažné
- vyšší stanovení horní hranice by bylo v rozporu s obecnou zásadou uplatňovanou při stanovení trestní sazby u odnětí svobody (§ 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb.)
- delší by se u mladistvých míjelo účinkem, osobnost mladistvého se teprve vyvíjí
- mladistvý dospívá, do budoucna by to mohlo omezovat jeho případné aktivity
- při srovnání se sazbou pro dospělého pachatele se jeví jako dostatečující
- záleží na povaze věci
- je to dostatečně dlouhá doba, aby člověk získal náhled na své jednání
- navazuje na úpravu trestních sazeb pro mladistvé
- jedná se o pachatele mladistvé
- s ohledem na vývoj osobnosti mladistvého a úpravy jeho stupnice hodnot
- domníváme se, že je to dostatečná doba na to, aby mladistvý dospěl, přehodnotil své chování a měl možnost poté opětovně navštěvovat tyto akce
- tato hranice je dostatečná
- v případě potřeby pokrývá trestní opatření celé období dospívání
- trestní opatření za provinění má být citelné ihned
- postačuje, když vzato v úvahu, že se jedná o 1/2 výměry, kterou jsou postihováni zletilí pachatelé (koresponduje se snížením trestní sazby u trestu odnětí svobody)
- u mladistvého se předpokládá rozumové vyzrávání, co mu jako teenagerovi přijde normální, už mu za 5 let může připadat dětinské.

Navíc s ohledem na to, že trestní zákoník již neobsahuje ustanovení podobné § 36 trestního zákona, lze trestní opatření uložit i vícekrát.

- někteří pachatelé snad mravně vyspějí a změní chování

26 soudců, bez odůvodnění 19 respondentů, 7 s následujícím odůvodněním:

- pět let je dostatečně dlouhá doba v případě mladistvých, kteří mění prostředí, kamarády, zájmy
- snaha o co nejvyšší trest nevede vždy k cíli
- byl bych pro zvýšení, pokud by se zvýšila hranice tohoto trestu i u dospělých pachatelů stejně jako např. u zákazu činnosti
- předpoklad rozumové a mravní vyspělosti, změny trávení volného času a změny společenských a rodinných vztahů
- toto opatření je stejně neefektivní
- odpovídá všem kritériím.
- opatření se v praxi dosud nevžilo, netřeba je měnit.

29 soudkyň, z toho 14 bez odůvodnění a 15 s následujícím odůvodněním:

- je třeba uvažovat tak, že mladistvý se během doby 5 let mění, vyspívá, tato hranice je dostačující (je dost přísná)
- jedná se o dosti dlouhou dobu, aby si v důsledku vyzrávání uvědomili následky protiprávního jednání
- ukládá se za závažné jednání a je nutno výrazně postihnout
- vyšší hranice by méně motivovala
- během takové doby už by měl uvedený jedinec „dostat rozum“
- trestní opatření v této výměře je schopno splnit svůj účel
- odpovídá i další právní úpravě ohledně výměry ukládaných trestních opatření mladistvým v porovnání s dospělými
- mladistvé roky jsou tvárné, mladiství rychle dospívají a mění se
- pokud se této trestné činnosti dopustí mladistvý pachatel, lze očekávat, že se jeho osobnost s dosažením zletilosti může změnit (ukončení studia, nástup do zaměstnání, rodina, noví přátelé atd.), takže trestní opatření v trvání 5 let lze považovat za dostatečné
- zatím s tímto trestním opatřením nemám zkušenost, takže se přikláním k souhlasnému stanovisku

- nemám praxí prověřený opak
- delší omezení by bylo nepřiměřené, příliš omezující
- vzhledem k věku, v němž je toto trestní opatření mladistvému ukládáno, a vzhledem k jeho předpokládanému dalšímu osobnostnímu vývoji považují hranici 5 let za dostačující
- věk mladistvého – postupně mravně vyspívá
- vzhledem k ustanovení § 76 odst. 1 trestního zákoníku.

Odpověď „ne, nepovažuji“ zvolilo celkem 6,6 % dotázaných, z toho:

1 státní zástupce

- evidentně nepřiměřeně přísná. Pokud je namístě ukládání tak přísného opatření, zřejmě supluje trestní opatření jiné. Postačí 2–3letá horní hranice sazby. 5 let překračuje o dost i „věkové rozpětí“ mladistvých.

5 státních zástupkyň

- neefektivní, jde o moc dlouhou dobu, v praxi je problémem po tak dlouhou dobu sledovat
- zbytečně vysoká, s aplikací jsem se ještě nesetkala
- zdá se mi nepřiměřeně vysoká
- 10 let je přiměřených, nutno rozlišit chování na takových akcích a nejcitlivější je zákaz účasti
- pokud má být trest výchovný a efektivní, neměl by tuto hranici překračovat, uložení trestu v přiměřené době je pozitivní motivací.

2 soudci – muži

- v podstatě nevidím důvod snižovat horní hranici trestní sazby u mladistvých
- s ohledem na generální prevenci lze uvažovat o navýšení (např. max. 10 let)
- Žádnou z nabízených variant nezvolilo 2,5 % respondentů (2 soudci a 1 soudkyně), přičemž tyto respondenti ani neuvodli jakékoliv odůvodnění.

Odpovědi respondentů na tuto otázku vyzněly jednoznačně (90,9 %) souhlasně. Ve volných odpovědích převažovalo, že doba pěti let je zcela dostatečná, mladiství se v tomto věku rychle vyvíjí, mění kamarády, školu, zájmy, dochází ke změnám ve způsobu trávení volného času a změnám společenských a rodinných vztahů. Výše stanovené trestní sazby odpovídá právní úpravě ohledně výměry ukládaných trestních opatření mladistvým pachatelům v porovnání s dospělými pachateli. Zaznělo také, že takto stanovená hranice pokrývá část období dospívání, neboť lze předpokládat, že během této doby mladistvý vyspěje a změní se jeho hodnotový žebříček. U položené otázky „Považujete horní hranici sazby ve výši pěti let u trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce za přiměřenou?“ měli respondenti na výběr k zaškrtnutí odpovědi „ano, považují“, „ne, nepovažují“. V případě vyhodnocení volných odpovědí u respondentů, kteří odpověděli kladně, je možno vysledovat, že na některé dotázané působila otázka tak, jako bychom se je dotazovali, zda tuto hranici nezvýšit. Zaznívalo např., že vyšší trestní sazby nic neřeší, pouze zhoršují možnost resocializace mladého člověka, vyšší trestní sazba by se u mladistvých mýjela účinkem, vyšší hranice by méně motivovala. V menší míře zaznívalo, že by postačila velmi krátká doba výkonu tohoto trestního opatření (1–2 roky), hranice pěti let je dost přísná, doba pěti let je mladistvého „celý život“. Někteří respondenti uvedli, že považují toto trestní opatření za neefektivní, že agresory na stadionech jsou především starší účastníci a mladiství se nechávají pouze strhnout staršími. Taktéž zaznívalo, že zatím nemají s ukládáním tohoto trestního opatření zkušenosti. Ojedinele také se také objevil názor ve prospěch zvýšení horní hranice trestní sazby u tohoto trestního opatření, za předpokladu, že by se zvýšila hranice i u dospělých pachatelů.

Zajímavě vyzněly také odpovědi v případě respondentů, kteří na zvolenou otázku odpověděli „ne, nepovažují“. Tyto respondenty jde rozdělit do dvou skupin, jedna skupina považuje výši horní hranice u trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce za nepřiměřeně přísnou a neefektivní, navrhovali by její snížení na 2–3 roky. Odůvodnění těchto názorů lze shrnout, že pokud má být trestní opatření výchovné, mělo by být také přiměřené tak, aby nebylo demotivující. Druhá skupina respondentů uváděla, že stanovenou pětiletou hranici považují za nízkou,

navrhovali by její navýšení, např. na 10 let. Zazněl také názor, že není důvodu snižovat horní hranici trestní sazby u mladistvých pachatelů.

Otázka č. 13

Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnoťte níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit mladistvému, který se dopustil provinění. Oznámkujte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

dohled probačního úředníka 1 2 3 4 5

napomenutí s výstrahou 1 2 3 4 5

ochranná výchova 1 2 3 4 5

obecně prospěšné práce 1 2 3 4 5

**zákaz vstupu na sportovní,
kulturní a jiné společenské akce** 1 2 3 4 5

peněžitě opatření 1 2 3 4 5

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

Dohled probačního úředníka dosáhl průměrné známky 2,06. Medián určoval známku 1. Pro ženy bylo příznačné spíše pozitivní hodnocení (průměrná známka 2,04), muži byly v hodnocení dohledu probačního úředníka skeptičtější. Soudci uvedli kladnější hodnocení než státní zástupci (průměrná známka 1,98). Vůbec nejkritičtěji se k dohledu probačního úředníka vyjadřovali muži státní zástupci (průměrná známka 2,31).

Opatření napomenutí s výstrahou získalo nepříznivé hodnocení. Jeho průměrná známka činila 3,84, medián dokonce 5. Ženy byly v hodnocení mírně příkřejší než muži (průměrná známka 3,90). Soudci se k napomenutí s výstrahou stavěli lehce pozitivněji než státní zástupci (průměrná známka 3,82). Nejvíce negativně se k opatření napomenutí s výstrahou vyjadřovali muži státní zástupci (průměrná známka 3,97).

Ochranná výchova získala v hodnocení respondentů průměrnou známku 2,25. Medián byl u ochranné výchovy stanoven na známku 2. Ženy hodnotily ochrannou výchovu pozitivněji než muži (průměrná známka 2,22). Soudci hodnotili předmětné ochranné opatření lépe než státní zástupci (průměrná známka 2,19). Nejkritičtěji se k ochranné výchově vyjádřily ženy státní zástupkyně (průměrná známka 2,44).

Z hlediska všech sledovaných opatření bylo opatření obecně prospěšných prací hodnoceno nejlépe. Dosáhlo průměrné známky 1,92, medián ukázal známku 1. Hodnocení žen soudkyň a mužů státních zástupců bylo prakticky zuřováno, ani v jednom případě neužili známku 4 a 5. Kladné hodnocení obecně prospěšných prací bylo charakteristické zvláště pro skupinu soudců (průměrná známka 1,72). Ženy vyjádřily pozitivnější hodnocení než muži (průměrná známka 1,89).

Zákaz vstupu na kulturní a jiné společenské akce získal průměrnou známku 2,48. Medián ukázal na známku 3. Značný počet odpovědí respondentů se pohyboval v první polovině hodnotové škály, což nakonec vyústilo v dosažení nižší průměrné známky. Muži hodnotili uvedené opatření kritičtěji než ženy (průměrná známka 2,56). Nebyly zjištěny relevantní rozdíly mezi hodnocením soudců a státních zástupců (ve vztahu k těm druhým klesla průměrná známka nepatrně, a to na hodnotu 2,49)

Nepříznivé hodnocení se objevilo u peněžitého opatření. Průměrná známka činila 3,58. Medián byl sice reprezentován známkou 3, ovšem velká část odpovědí respondentů se pohybovala v druhé polovině hodnotící škály, a proto byla dosažena horší průměrná známka. Ženy uváděly nepatrně lepší hodnocení než muži (průměrná známka 3,5). Soudci byli v hodnocení kritičtěji než státní zástupci (průměrná známka 3,69). Muži soudci se k uvedenému opatření stavěli nejvíce negativně (průměrná známka 3,92). U peněžitého opatření byl zaznamenán nejvyšší počet respondentů, kteří neudávali žádné hodnocení (2 ženy soudkyně a 1 muž

státní zástupce, 2 muži soudci se nevyjádřili ani k jednomu ze shora uváděných opatření).

Ve vztahu k vypočteným opatřením lze souhrně poznamenat, že ženy udávaly pozitivnější hodnocení než muži, soudci byli méně kritičtí než státní zástupci.

Menšina respondentů se pokusila zformulovat návrhy na změnu právní úpravy:

- vypustit institut probační a mediační služby, který se jeví být neefektivní pro působení v trestní agendě [žena soudkyně]
- u trestního opatření obecně prospěšných prací zvýšit sazbu o dvě třetiny [žena soudkyně]
- vázat splnění podmínek účinné lítosti dle § 7 zákona č. 218/2003 Sb. jen na dobu do zahájení trestního stíhání, poté je taková lítost projevována jen účelově jako součást obhajoby pachatele [žena soudkyně]
- zavést právní postih za neplnění dohledu a výchovných povinností a omezení [žena soudkyně, opakovaně muž soudce]
- snížit dolní sazbu trestního opatření obecně prospěšných prací na 20, příp. 25 hodin [muž soudce]
- obsolentnost peněžitého opatření, nevyvolává žádoucí změnu v chování pachatele [muž soudce]
- intenzivněji využívat jiná než v zákoně výslovně uvedená výchovná omezení [žena státní zástupkyně]
- u výchovných opatření zakotvit možnost odvolat souhlas s jejich výkonem v přípravném řízení až po uplynutí určité minimální doby [žena státní zástupkyně]
- častěji ukládat výchovné omezení „nedopouštět se neomluvených absencí“ [žena státní zástupkyně]
- zavést trestní opatření odnětí svobody podmíněně ukládané s ukázkou výkonu trestu ve věznici, odsouzení by tak získali bezprostřední zkušenost s podmínkami výkonu trestu ve věznici, čímž by se zvýšila jejich motivace vést řádný život v rámci zkušební doby [muž státní zástupce].

Předložené návrhy upozorňují na praktickou stránku výkonu uložených opatření, nikoli na jejich samotnou povahu. Proti podstatě opatření nebyly vzneseny zásadnější námitky. Z obdržných podnětů zase vyplývá snaha o zajištění efektivity ukládaných opatření.

Otázka č. 14

Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnoťte níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit mladistvému, který se dopustil činu jinak trestného. Označte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

	1	2	3	4	5
zařazení do terapeutického,	☐	☐	☐	☐	☐

psychologického nebo jiného
vhodného výchovného programu
ve středisku výchovné péče

	1	2	3	4	5
dohled probačního úředníka	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
ochranná výchova	☐	☐	☐	☐	☐

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

Hodnocení opatření zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče vynívá kladně. Průměrná známka činila 2,23 a medián dosahoval známky 2. Ženy posuzovaly předmětné opatření pozitivněji než muži. Soudci zvolili vyrovnané hodnocení, ve vztahu k této kategorii osob nebyly zjištěny větší rozdíly mezi ženami a muži. Jejich hodnocení korespondovalo s trendem, který určoval základní soubor respondentů. Naopak jisté rozdíly bylo možné vysledovat mezi ženami a muži z kategorie státních zástupců. Ženy státní zástupkyně vyjadřovaly spíše pozitivnější hodnocení, a to s tendencí

ke známce 1. Naopak muži státní zástupci posuzovali zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče negativněji, jejich hodnocení se zase blížilo známce 3 (přůmerná známka 2,75).

Vcelku pozitivní hodnocení respondentů bylo zaznamenáno u dohledu probačního úředníka. Předmětné opatření získalo průměrnou známku 2,21, medián ukázal na známku 2. Příznivější hodnocení bylo zjištěno u soudců než u státních zástupců. Vůbec nejlépe se k danému opatření vyjádřili muži soudci (průměrná známka 1,96). Muži státní zástupci opět vyjadřovali kritičtější hodnocení (průměrná známka 3,06). Ženy udávaly pozitivnější hodnocení než muži.

Ochranná výchova dopadla v hodnocení dotazovaných osob o poznání hůře než předešlá dvě opatření. Ačkoli tu byl medián 1, průměrná známka nakonec dosahovala hodnoty 2,26. Důvodem byl vysoký podíl známek 2 a 3 v celkovém hodnocení respondentů. Rovněž u tohoto opatření bylo hodnocení žen benevolentnější (průměrná známka 2,12). Nejvíce negativně se k ochranné výchově vyjádřili muži soudci (průměrná známka 2,57). Jen nepatrně negativněji hodnotili ochrannou výchovu soudci, než státní zástupci (průměrná známka 2,27).

Z doporučených změn zákonné úpravy se podává:

- vypustit institut probační a mediační služby, který se jeví být neefektivní pro působení v trestní agendě [žena soudkyně]
- přehodnotit podmínky výkonu ochranné výchovy, zavést v ní účinnější kontrolní mechanismy (zařízení pro výkon ochranné výchovy považují chovanci za „hotel“, který lze neomezeně opouštět a znovu se do něj vracet) [žena soudkyně]
- garantovat výchovné a terapeutické programy v obvodu sídla každého okresního soudu; v současnosti nejsou takové programy k dispozici, mladiství musí dojíždět jinam, což je časově i finančně náročné [žena soudkyně, žena státní zástupkyně]
- výchovný program důrazněji zaměřit na získávání pracovních návyků [muž soudce]

- ❑ podle hlavy III. zákona č. 218/2003 Sb. projednávat a upravovat řízení i ve věcech dětí mladších patnácti let, nikoli však starších dvanácti, příp. deseti let [muž soudce]
- ❑ zpřísnit režim výkonu ochranné výchovy, kromě kriminalizace útěku není podstatný rozdíl mezi výkonem ústavní a ochranné výchovy [žena státní zástupkyně]
- ❑ ze zákonného vymezení opatření zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu vypustit slova „ve středisku výchovné péče“, čímž by se rozšířila možnost uskutečňovat takové programy i u jiných organizací, které se věnují dětem a mladistvým [žena státní zástupkyně]
- ❑ nahradit ochrannou výchovu institutem profesní rodiny, resp. uskutečňovat takovou výchovu v rodinném prostředí [žena státní zástupkyně]
- ❑ některé příčiny protiprávního jednání řešit jiným způsobem, než za využití stávajících opatření, např. prostřednictvím medicínské léčby [muž státní zástupce]
- ❑ zvýšit vynutitelnost a tím i efektivnost opatření zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče a opatření dohledu probačního úředníka [muž státní zástupce]
- ❑ minimalizovat umístění delikventů do ochranné výchovy, působí jako kriminogenní faktor [muž státní zástupce].

Stejně jako u předcházející otázky byly předkládány návrhy upozorňující na praktickou stránku výkonu ukládaných opatření. Rovněž lze konstatovat, že ženy udávaly pozitivnější hodnocení než muži, soudci byly v tomto směru pozitivnější než státní zástupci. Zdá se, že se nečinil zásadní rozdíl, zda je opatření ukládáno trestně odpovědnému mladistvému, nebo mladistvému, který spáchal čin jinak trestný. Jinak je tomu u návrhů na změnu právní úpravy, ve vztahu k poslední kategorii pachatelů byl kladen důraz na nápravu výkonu ochranné výchovy.

Otázka č. 15

Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnot'te níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného. Označte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

	1	2	3	4	5
zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
dohled probačního úředníka	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
ochranná výchova	☐	☐	☐	☐	☐

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

Opatření zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče bylo respondenty hodnoceno velmi dobře, získalo průměrnou známku 2,1 a medián 2. Pro ženy bylo charakteristické pozitivnější hodnocení, než pro muže (průměrná známka 1,9). Nepatrně horší hodnocení dostalo toto opatření od státních zástupců (průměrná známka 2,2). Předmětné opatření nejlépe hodnotily ženy soudkyně (průměrná známka 1,7), nejhůře muži státní zástupci (průměrná známka 2,5).

Dohled probačního úředníka byl také hodnocen velmi dobře. Vykazoval průměrnou známku 2,1 a medián 2. Pozitivní hodnocení bylo přiléhavé pro soudce, nikoli pro státní zástupce (průměrná známka 1,9). Muži byli k dohledu probačního úředníka mírně kritičtější (průměrná známka 2,1). Nejlépe se k dohledu probačního úředníka stavěli muži soudci (průměrná

známka 1,8), nejkritičtější vyjádření bylo zaznamenáno u mužů státních zástupců (průměrná známka 2,5).

Ochranná výchova vyzněla nepatrně méně pozitivně než předešlá dvě opatření. Průměrná známka byla 2,3 a medián dosahoval známky 2. Hodnocení soudců a státních zástupců bylo v podstatě vyrovnané. Totéž platilo mezi ženami a muži. Negativní hodnocení bylo nejsilnější u mužů soudců (průměrná známka 2,4). Nejpozitivněji přistoupily k předmětnému opatření ženy soudkyně (průměrná známka 2,1).

Někteří respondenti se pokusili zformulovat návrhy na změnu právní úpravy:

- ne u každého soudu lze dítě mladší patnácti let zařadit do takového programu, programy buď neexistují, nebo jejich nabídka je příliš vzdálená [opakovaně žena soudkyně]
- nejsou zákonné možnosti donutit dítě mladší patnácti let k účasti na výchovném programu a dohledu probačního úředníka [opakovaně žena soudkyně, muž soudce, muž státní zástupce]
- nutnost finančního zajištění výkonu opatření [žena soudkyně, žena státní zástupkyně]
- kladné hodnocení rozšíření nabídky opatření s účinností od 1. 1. 2010 [opakovaně žena soudkyně, opakovaně muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
- výchovný program by měl být více zaměřen na získávání pracovních návyků [muž soudce]
- špatná kontrola výkonu ochranné výchovy [muž soudce]
- zpřísnění režimu výkonu ochranné výchovy [žena státní zástupkyně]
- ukládat ochranné léčení i dětem, pakliže se činu dopustily v souvislosti se zneužíváním omamných a psychotropních látek [žena státní zástupkyně]
- zakotvení možnosti uložit opatření propadnutí věci a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce [žena státní zástupkyně].

Tři shora vyjmenovaná opatření, která lze uložit dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného, byla respondenty hodno-

cena velmi podobně. Navíc takové hodnocení se pohybovalo přibližně ve stejné škále, jako tomu bylo u otázky mladistvého, který se dopustil činu jinak trestného. Pozitivně byl vnímán legislativní počin, jímž od 1. 1. 2010 došlo k rozšíření nabídky opatření ve smyslu § 93 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., kdy nově lze uložit také výchovné omezení, výchovnou povinnost nebo napomenutí s výstrahou.

Otázka č. 16

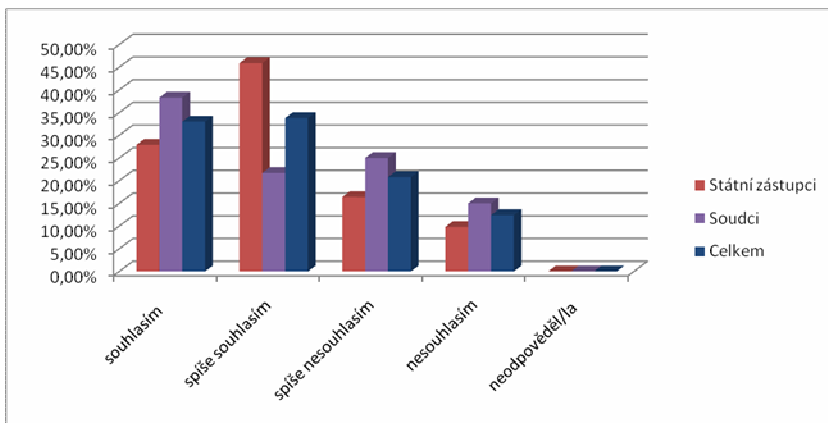
Se zákazem zveřejňování informací z řízení vedeném proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného:

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

K zákazu zveřejňování informací z řízení vedeného proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného se respondenti vyjadřovali pozitivně, nikoli však v mezní poloze. Nejvíce dotazovaných osob zvolilo odpověď „spíše souhlasím“ (41), následovala odpověď „souhlasím“ (40), „spíše nesouhlasím“ (25) a „nesouhlasím“ (15). Zákaz zveřejňování informací z řízení vedeného proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného tedy získal 66,8 % pozitivních variant odpovědí. Zatímco stejné pořadí odpovědí vykazovala také dílčí kategorie státních zástupců, jinak tomu bylo u soudců, u nichž se na prvním místě umístila odpověď „souhlasím“, poté „spíše nesouhlasím“, další pořadí odpovědí již zůstalo nezměněné. Co se týče hodnocení odpovědí podle pohlaví respondentů, ženy vyjadřovaly pozitivnější hodnocení než muži. Kladné posouzení zákazu zveřejňování informací z řízení vedeného proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného bylo příznačné spíše pro státní zástupce, než pro soudce.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
souhlasím	2	15	27,9 %	12	11	38,3 %	40	33,0 %
spíše souhlasím	7	21	45,9 %	7	6	21,7 %	41	33,8 %
spíše nesouhlasím	4	6	16,4 %	6	9	25,0 %	25	20,8 %
nesouhlasím	3	3	9,8 %	5	4	15,0 %	15	12,4 %
neodpověděl/la	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Respondenti představili tyto návrhy na změnu zákonné úpravy:

- posilovat veřejnou prezentaci projednávaných věcí a působit tak výchovně na širokou veřejnost [žena soudkyně]
- v zájmu ochrany společnosti zavést možnost zveřejnění informací u nejzávažnějších deliktů, a to bez jakéhokoli omezení [opakovaně žena soudkyně, muž soudce, muž státní zástupce]
- odlišit režim zveřejňování informací podle toho, zda se řízení vede proti prvopachateli či recidivistovi [žena soudkyně]
- zveřejňování informací z řízení pojímat jako součást postihu pachatele [žena soudkyně, muž státní zástupce]
- ponechat konečné rozhodnutí o poskytnutí informací na uvážení soudce [muž soudce]
- řízení proti dítěti konat za účasti veřejnosti, o opačném režimu by rozhodoval soudce [muž soudce]
- bez dalšího zrušit zákaz zveřejňování informací [žena soudkyně]
- zavést veřejnost řízení, stejně jako je tomu v řízení vedeném proti dospělému pachateli [opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]
- zákaz zveřejňování informací vztáhnout výlučně na řízení, v němž se projednávají nedbalostní trestné činy, popř. méně závažné úmyslné činy; jinak se ochrana pachatele prosazuje na úkor generální prevence [opakovaně žena státní zástupkyně]
- trvat na zákazu zveřejňování informací, neboť dítě – zde pachatel činu jinak trestného se teprve citově a rozumově vyvíjí [žena státní zástupkyně].

Zhruba dvě třetiny respondentů souhlasí se stávajícím zákazem zveřejňování informací z řízení vedeného proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného. Proti takovému zákazu se vyslovila jedna třetina dotazovaných osob, což není zanedbatelný počet, pokud vezmeme v úvahu, že již od samého počátku účinnosti zákona č. 218/2003 Sb. je v důvodných případech připuštěna možnost uveřejnění výsledků řízení o uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného (§ 94, ji-

nak u mladistvých pachatelů – viz níže). Tato právní úprava kontrastovala s ochranou obětí, tu v zesílené podobě prosadil až zákon č. 52/2009 Sb., a to s cílem odstranit nepříznivé dopady zvýšeného zájmu veřejnosti a nastoupení sekundární viktimizace u dětí. Pokud respondenti brojili proti zá- kazu zveřejňování informací z řízení vedeném proti dítěti jako pachateli činu jinak trestného, byla jejich argumentace podpořena zejména požadav- kem výchovného účinku řízení.

Otázka č. 17

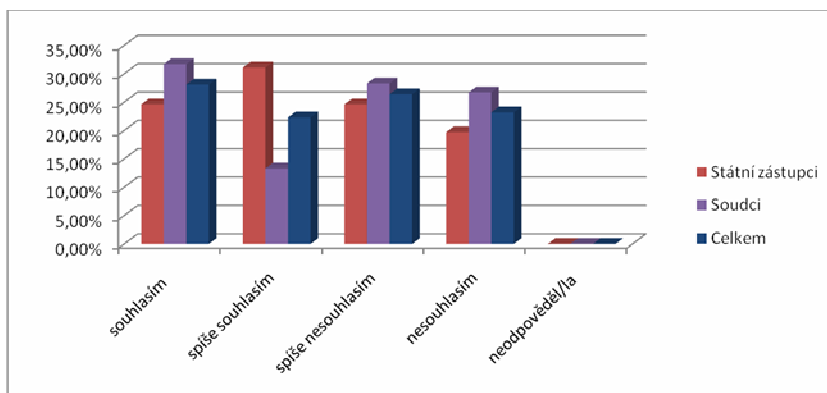
Se zákazem zveřejňování informací z řízení vedeném proti mladist- věmu jako pachateli trestného činu:

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

U zákazu zveřejňování informací z řízení vedeném proti mladistvému jako pachateli trestného činu se v souhrnném porovnání zjistilo vyrovnané zastoupení kladných (50,4 %) a záporných (49,6 %) variant odpovědí. Ovšem nejčastější odpověď respondentů přece jen zněla „souhlasím“ (34), nebylo tomu tak u všech kategorií respondentů. Vyrovnané zastoupení po- zitivních a negativních variant odpovědí vykazovala i kategorie mužů soud- ců, negativní hodnocení zase převážilo u kategorie žen soudkyň. V katego- rii státních zástupců je zřetelné pozitivnější hodnocení zákazu zveřejňování informací z řízení vedeném proti mladistvému jako pachateli trestného činu. Ženy se k uvedenému zákazu stavěly jen nepatrně kritičtěji než muži.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
souhlasím	2	13	24,6 %	9	10	31,7 %	34	28,1 %
spíše souhlasím	7	12	31,1 %	6	2	13,3 %	27	22,3 %
spíše nesouhlasím	2	13	24,6 %	7	10	28,3 %	32	26,4 %
nesouhlasím	5	7	19,7 %	8	8	26,7 %	28	23,2 %
neodpověděl/la	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Z doporučených návrhů na přijetí zákonné úpravy, jak se o ně pokusili respondenti, lze zmínit:

- ❑ odstranit rozdíly v postupu při zveřejňování informací u dospělých a mladistvých pachatelů [opakovaně žena soudkyně, muž státní zástupce, žena státní zástupkyně]
- ❑ odlišit režim zveřejňování informací podle toho, zda je řízení vedeno proti prvopachateli či recidivistovi [opakovaně žena soudkyně]
- ❑ zveřejňování informací z řízení pojímat jako součást postihu pachatele [žena soudkyně, muž státní zástupce]
- ❑ ponechat konečné rozhodnutí o poskytnutí informací na uvážení soudce [muž soudce]
- ❑ zavést veřejnost řízení, stejně jako je tomu v řízení vedeném proti dospělému pachateli [opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně]
- ❑ nesouhlas se zásadou neveřejnosti řízení, brání výchovnému účinku na vrstevníky, kteří nemohou sledovat soudní proces [muž soudce, žena státní zástupkyně]
- ❑ informace z řízení poskytovat až po právní moci odsuzujícího rozsudku, nikoli ve stádiu přípravného řízení [opakovaně muž státní zástupce]
- ❑ odstranit zákaz zveřejňování informací, protože se jedná o pachatele trestných činů [opakovaně muž státní zástupce]
- ❑ zákaz zveřejňování informací vztáhnout výlučně na řízení, v němž se projednávají nedbalostní trestné činy, popř. méně závažné úmyslné činy; jinak se ochrana pachatele prosazuje na úkor generální prevence [opakovaně žena státní zástupkyně]
- ❑ rozšířit možnost informovat veřejnost o dalších proviněních mladistvých pachatelů [žena státní zástupkyně]
- ❑ § 54 odst. 1 poslední věta zákona č. 218/2003 Sb. upravit, místo „na návrh ...“ stanovit „se souhlasem ...“; v první větě § 54 odst. 1 cit. zákona ještě doplnit okruh osob o orgán činný v trestním řízení, který vedl přípravné řízení proti mladistvému [žena státní zástupkyně].

Taktéž zavedením zákazu zveřejňování informací z řízení vedeném proti mladistvému jako pachateli trestného činu sledoval zákonodárce ochranu před nešetrou medializací. Zákaz zveřejňování informací z řízení ve vztahu k mladistvým pachatelům byl dokonce zpřísněn zákonem č. 253/2006 Sb., kdy předseda senátu může s přihlédnutím k osobě mladistvého a povaze a charakteru provinění rozhodnout o uveřejnění pravomocného odsuzujícího rozsudku s uvedením jména, popřípadě jmen, a příjmení mladistvého, jakož i o uveřejnění jeho dalších osobních údajů, jde-li o zvláště závažné provinění a takové uveřejnění je potřebné z hlediska ochrany společnosti [§ 54 odst. 4 písm. b) zákona č. 218/2003 Sb.]. Přesto z vyjádření respondentů vyplývá určitá nespokojenost s takovým stavem, jelikož téměř polovina z nich s uvedeným zákazem nesouhlasí. V jimi předložených návrzích je znát zájem o změkčení zásady neveřejnosti řízení vedeném proti mladistvému pachateli, tedy nejen dílčí výseče zveřejňování informací z řízení. Argumenty podporující takový závěr se zdají být podobné těm, jež zaznívaly u předcházející otázky. V tomto směru se překvapivě nečiní výraznější rozdíl, zda jde o trestně odpovědnou osobu, či nikoliv.

Otázka č. 18

Považujete z hlediska individuální prevence za vhodné využívání tzv. dohod o vině a trestu (plea bargaining) u mladistvých pachatelů?

ano   ne

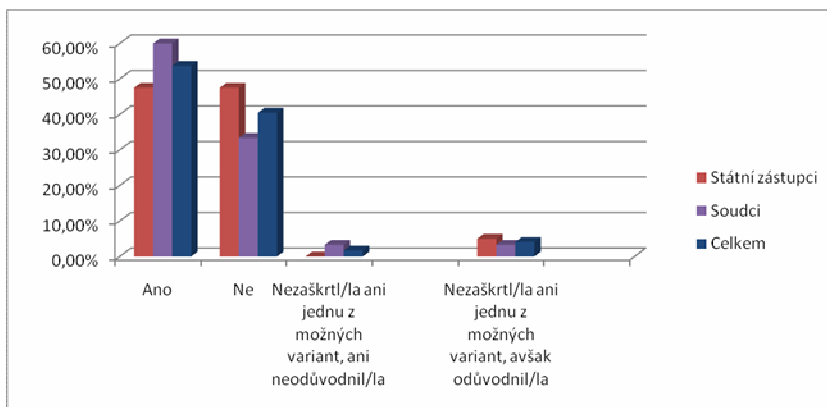
Odůvodněte, prosím, svůj názor: .....

Ano zaškrtnlo 53,7 % respondentů (29 státních zástupců – žen i mužů a 36 soudců – žen i mužů), ne odpovědělo 40,5 % (29 státních zástupců – žen i mužů a 20 soudců – žen i mužů), ani jednu z možných variant nezaškrtnlo a ani neodůvodnilo 1,7 % respondentů (což představoval 1 respondent – žena soudkyně), zbývajících 4,1 % respondentů nezaškrtnlo ani jednu z možných variant a odůvodnilo (3 ženy státní zástupkyně a 2 soudci – muži). V kategorii soudců vplynuly výsledky jednoznačněji než u kategorie státních zástupců. V případě kategorie soudců by považovalo 60 % respondentů z hlediska individuální prevence za vhodné využívání dohod

o vině a trestu i u mladistvých pachatelů, kdežto v kategorii státních zástupců výsledky až tak jednoznačně nevyznívají (47,5 % odpovědělo ano, 47,5 % ne, 5 % se nevyjádřilo ani nevedlo odůvodnění).

Při této otázce nás také zajímala délka praxe jednotlivých respondentů, a to s ohledem na otevřenost jednotlivých povolání k zavádění nových možností, zejména, zda-li respondenti s delší dobou praxe jsou otevření k novým změnám. Z tohoto důvodu taktéž uvádíme délku praxe jednotlivých respondentů, kteří svoje rozhodnutí odůvodnili.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	10	19	47,5 %	18	18	60 %	65	53,7 %
ne	6	23	47,5 %	9	11	33,4 %	49	40,5 %
nezaškrtl/a ani jednu z možných variant, ani neodůvodnil/a	0	0	0 %	1	1	3,3 %	2	1,7 %
nezaškrtl/a ani jednu z možných variant, avšak odůvodnil/a	0	3	5 %	2	0	3,3 %	5	4,1 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Zaškrtnuté odpovědi „ano“:

Státní zástupci – muži se v 10 případech (7 odůvodnilo svoji kladnou odpověď a 3 státní zástupci – muži zaškrtili pouze ano, aniž by dále svoje rozhodnutí odůvodnili) vyjádřili kladně k výše položené otázce. V odůvodněních zaznělo:

- urychlí to řízení; čím je rychleji trest uložen, tím je efektivnější; pachatel je jedno, jakým způsobem mu trest bude uložen (8 let praxe)
- jde o osoby nezralé, ve většině případů odklon pomáhá; zbytečně nekriminalizujeme (27 let)
- rozhodně dohoda o vině a trestu ušetří čas a náklady řízení; ostatně v současnosti již funguje obdoba, tj. nabídka Probační a mediační služby na odpracování SPČ (po předešlé dohodě se státním zástupcem) mladistvému za současné náhrady škody při benevolentnějším postupu státního zástupce (i soudu) (6,5 let praxe)
- doznání je uvědoměním si svého provinění, bude ji možno uzavřít pouze za stanovených podmínek (2 roky praxe)
- odrazil-li se v postoji mladistvého náhled na jeho jednání, není dohoda o vině a trestu z pohledu jeho dalšího vývoje nevhodná; nota bene i při postupu dle § 307 tř může být doznání pouze účelové, aniž by odráželo pravý stav psychiky pachatele (4 roky praxe)

- ❑ považují to za přínosné (39 let praxe a 7 let praxe).

Délka praxe u respondentů, kteří pouze zaškrtili odpověď ano, ale neodůvodnili, se pohybovala 23 let, 14 let a 3,5 let.

Státní zástupce – ženy odpověděly kladně na položenou otázku v 19 případech (5 zaškrtilo bez odůvodnění a 14 odůvodnilo svoji zvolenou odpověď). Z odůvodnění:

- ❑ v případě mladistvých pachatelů je vždy důležitá prevence, nikoli jen samotné potrestání (17 let praxe)
- ❑ čím je možné s mladistvým probrat, zjistit jeho postoj k věci, snahu po nápravě škody, apod., což může vést ke zvolení nejvhodnějšího opatření (6 let praxe)
- ❑ bude to znamenat přenesení i jakési větší odpovědnosti na straně mladistvého, za dodržení i jím vyjednaných „podmínek“ trestního opatření (4 roky praxe)
- ❑ rychlost a hospodárnost řízení, lze tak předejít mnohdy zdlouhavému projednávání věci soudem (26 let praxe)
- ❑ za podmínky aktivní účasti přímo mladistvého (30 let)
- ❑ může to působit výchovněji (10 let)
- ❑ velmi záleží na konkrétním mladistvém a postoji jeho rodiny (14,5 roku)
- ❑ nutno zvažovat i charakter trestné činnosti a osobu pachatele, kdy by bylo možno těchto dohod využít (20 let)
- ❑ nevidím důvod, proč by měli být mladiství vyňati z využívání dohod o vině a trestu (15 let)
- ❑ pouze ve výjimečných případech (44 let)
- ❑ ale pouze u méně závažné trestné činnosti (7 let)
- ❑ efektivnější působení na mladistvého pachatele bezprostředně po spáchání, což je účelem jeho nápravy, než až po čase projednání (11 let)
- ❑ v případech, v nichž nelze z nějakého důvodu užít odklonu, mladistvý vinu pocítuje a je ochoten přijmout trest, by dohoda urychlila trestní řízení. To, že je stíhán právě mladistvý, není překážkou, pokud bude chápat, oč jde (8 let)

- ❑ výchovný účinek (36 let).

Délka praxe u státních zástupkyň, které pouze zaškrtyly odpověď „ano“, ale neodůvodnily se pohybovala 16 let, 16 let, 27 let, 3 roky a 25 let.

Soudci – muži celkem v 18 případech odpověděli „ano“ (9 jich odpověď neodůvodnilo, 9 rozvedlo zvolenou variantu v odůvodnění). Z odůvodnění:

- ❑ záleží na konkrétních okolnostech provinění a osobě mladistvého (8 let)
- ❑ v mnoha případech může být dokazování v hlavním líčení značně psychicky zatěžující, urychlí to řízení (17 let)
- ❑ mladistvý uzná nezákonnost a škodlivost svého provinění a ztotožní se s trestním proviněním a s trestním, či jiným opatřením, jakožto právním následkem a aktivně se zapojuje do odstranění účinků či následku provinění (35 let)
- ❑ pokud převáží výchovný efekt, ne snaha o co nejrychlejší řízení, pak ano (39 let)
- ❑ lze očekávat: rychlost, hospodárnost, efektivitu (mladiství si uvědomí jednání se všemi důsledky) (6 let)
- ❑ zavinění je popíráno pouze v důsledku obav z trestu (nesprávná představa o jeho výši) (18 let)
- ❑ konsenzus je přínosem pro všechny (15 let)
- ❑ rychlost řízení, ekonomická stránka (12 let, 28 let).

Délka praxe u státních zástupkyň, které pouze zaškrtyly odpověď „ano“, ale neodůvodnily, se pohybovala 6 let, 2x 7 let, 5 let, 10 let, 12 let, 17 let, 2x 25 let.

Soudce – ženy zaškrtyly odpověď „ano“ v 18 případech (5 neodůvodnilo, 13 odůvodnilo):

- ❑ mladiství pachatelé jsou osoby, které ještě lze nějakým způsobem pozitivně „ovlivnit“, zde by to dle mého názoru fungovalo (4 roky a 10 měs.)
- ❑ převzetí „vlastní“ odpovědnosti (33 let)
- ❑ souhlasím s tím, že by byla uskutečněna dohoda i se zákonnými zástupci a sociálním kurátorem (za jejich přítomnosti) (36 let)

- s využitím spolupráce s Probační a mediační službou, orgánem sociálně-právní ochrany dítěte a stanovením postihu pro případ porušení dohody (18 let)
- urychlilo by to řízení (21 let)
- pokud se mladistvý sám svým názorem – návrhem podílí na trestu snadněji ho přijme, i když slyší rozdílné – odlišné názory (20 let)
- především u prvotrestaných s odpovídajícím rodinným zázemím (12 let)
- jsem pro i u prvotrestaných, u recidivistů nikoliv (35 let)
- i samotné trestní řízení, včetně přípravného má ve většině případů výchovný i preventivní účinek (27 let)
- jakákoliv dohoda předpokládá úspěšnější realizaci výkonu (7 let)
- soud by schvaloval pouze takové dohody, které jsou výchovně vhodné a odpovídající typu a závažnosti provinění a osobě mladistvého a pokud by tato kritéria nebyla splněna, dohodu by neschválil, přitom by došlo k urychlení vyřízení věci (13 let)
- některý mladistvý má již náhled na trestnou činnost, je schopen přijmout trestní opatření a mám za to, že i navrhnout výši, pokud ne vždy reálnou a odpovídající provinění, je zastoupen obhájcem, mohlo by to přispět k efektivnosti opatření, prevenci u konkrétního mladistvého (9 let)
- vzhledem k tomu, že jde o mladistvého pachatele, lze ještě v mnoha případech dosáhnout prevence, aby se v budoucnu trestné činnosti nedopouštěl, což lze dosáhnout i dohodami o vině a trestu (12 let).

Délka praxe u státních zástupkyň, které pouze zaškrtnly odpověď „ano“, ale neodůvodnily, se pohybovala 8 měsíců, 11 let, 14 let, 16 let a 33 let.

Zaškrtnuté odpovědi „ne“:

6 státních zástupců – mužů odpovědělo na položenou otázku „ne“, všichni svoji volbu odůvodnili:

- pokud by tím mělo být publikované „pouhé“ vybalancování „ztrát a zisků“

v případě složité důkazní situace, „především směrem k účelovým doznáním“ (20 měsíců)

- „dohoda“ již existuje v rámci odklonu v přípravném řízení (6 let)
- od toho je Probační a mediační služba, vyžádání souhlasu s výchovnými opatřeními a jejich uložení, zejména v praxi s podmíněným zastavením trestního stíhání (§ 307 tř) (3 roky)
- lze např. tzv. „centencing circle“, ovšem klasická plea bargain neumožní dostatečné projednání věci (5 let praxe)
- protože by se tak dělo pouze prostřednictvím obhájců (s ohledem na nutnou obhajobu), postrádalo by to jakýkoli výchovný efekt (3,5 roku)
- obecně dohodu o vině a trestu nepovažují za vhodnou ani u dospělých pachatelů. Působení soudu v soudní budově v rámci trestního procesu považují z pohledu individuální prevence za vhodnější nežli debatu se státním zástupcem v jeho kanceláři, která ostatně není k něčemu takovému uzpůsobena. (2 roky).

23 státních zástupců – žen se klonilo k záporné odpovědi, přičemž bez odůvodnění bylo 5 odpovědí, zbývajících 18 bylo rozvedeno následovně:

- obdobné „licitování“ považují u mladistvých za nevhodné, mladistvý by měl plně pocítit důsledky individuální odpovědnosti za vlastní skutky, což je pro dospělý život velmi podstatné (3 roky)
- mám za to, že tento institut nemůže mít na prevenci významný vliv (17 let)
- předpokládá doznání a v tom případě lze řešit jinými fungujícími způsoby (30 let)
- není to výchovné (15 let)
- plea bargaining úplně nezapadá do našeho právního systému a učit mladistvé delikventy „obchodovat“ s přiznáním mi nepřipadá jako možné preventivní opatření (8 let)
- mladistvý by neměl mít pocit, že vše je otázkou dohody (30 let)
- s tímto institutem nesouhlasím ani u dospělých pachatelů (24 let)
- zcela zřejmě by mohlo docházet k formálnímu uznání viny (20 let)
- nevhodné (10 let)

- považují vliv soudního jednání na další případnou trestnou činnost mladistvých za stěžejní (24 let)
- u mladistvých pachatelů by měl převládat výchovný aspekt, v tomto případě je téměř nulový (16 let)
- pokud v rámci přípravného řízení nedojde u vhodných věcí k odklonu, je namístě, aby proběhl řádný soudní proces (2 roky)
- z výchovného hlediska považují za vhodné projednání věci před soudem (1,5 roku)
- nevýchovné (20 let)
- jako vhodnější považují spolupráci mladistvého s Probační a mediální službou za účelem odklonu, pokud není odklon vhodný, z výchovného hlediska je vhodné postavit mladistvého před soud (5 let)
- výchovné působení řízení před soudem má svou váhu (27 let)
- z výchovného důvodu (20 let)
- mladistvý pachatel musí nést následky svého jednání, nepovažují za preventivně výchovné uzavírání dohod, zpravidla by šlo o snahu a motivaci rodičů či obhájců, nikoliv samotného mladistvého, upřednostňují užití odklonu dle § 307 odst. 1 tř. (5 let).

Délka praxe u státních zástupkyň, které pouze zaškrtny odpověď ne, ale neodůvodnily, byla následující 11 let, 16 let, 17 let, 20 let a 1 státní zástupkyně délku praxe neuvedla.

9 soudců – mužů zvolilo odpověď „ne“ (5 neodůvodnilo, 4 odpověď odůvodnili):

- oslabení výchovné role soudu (9 let)
- z důvodu ekonomie řízení (11 let)
- u mladistvého to vhodné není, u dospělého ano (15 let, 25 let).

Délka praxe u soudců – mužů, kteří pouze zaškrtnli odpověď „ne“ a neodůvodnili, byla následující: 5 let, 7 let, 21 let, 34 let, 17 let.

11 soudců – žen se nekloní k využívání dohod o vině a trestu (3 neodůvodnily a 8 odůvodnilo):

- ne v každém případě je vhodná. Je třeba posoudit individuálně s ohledem na rozumovou vyspělost jednotlivce (4 roky)

- nesetkala jsem se s tím (13 let)
- z hlediska generální prevence a možnosti zásahu jiných vlivů, by měl rozhodovat soud (24 let)
- společnost není dosud zralá (8 let)
- již tak je velké procento mladistvých nekritických ke svému jednání, není to výchovné (13 let)
- je to nevhodné (18 let)
- mantinely by měly být jasně nastaveny při vyvozování trestní odpovědnosti, měla by být dána plně autorita příslušných orgánů (7 let)
- spíše ne – stávající právní úprava a autoritativní přístup se jeví jako vhodnější. (17 let).

Délka praxe u soudců - žen, které pouze zaškrtny odpověď „ne“ a neodůvodnily, byla následující: 10 let, 24 let, 14 let.

1 soudkyně nezaškrtnla ani jednu z možných variant a ani neuvedla jakékoliv odůvodnění.

5 respondentů sice nezaškrtno ani jednu z možných variant, avšak své rozhodnutí odůvodnili:

Státní zástupce – žena:

- nemám zcela jasný názor, jedná se o velmi konkrétní otázku (14 let)
- je to otázka důležitá nejenom pro mladistvé, nicméně vzhledem k absenci této úpravy v našem právním řádu se zatím nemohou vyjádřit; s ohledem na individuální prevenci však spíše ne (21 let)
- nevím, nutno posuzovat případ od případu (27 let).

Soudce muž:

- patrně ano, ale o této možnosti mi není nic známo, nevím, jak by mělo fungovat či jaký je záměr, taktéž se nemohu vyjádřit jednoznačně (12 let)
- nevím – v praxi dosud nelze použít (30 let).

Celkové výsledky po zhodnocení této otázky vyznívají ve prospěch využívání dohod o vině a trestu, neboť 53,7 % respondentů by považovalo u mladistvých pachatelů z hlediska individuální prevence za vhodné využívání dohod o vině a trestu. V případě respondentů, kteří se vyjádřili kladně,

zaznívalo mezi odůvodněními, že dohody o vině a trestu by přenesly větší odpovědnost na straně mladistvého pachatele, a to za dodržení „jím vyjednaných podmínek“. Pokud se dohoda o vině a trestu odrazí v postoji mladistvého v náhledu na jeho jednání, pak je možné považovat dohod o vině a trestu za vhodnou. Bylo by však nutno vždy zvažovat charakter trestné činnosti a osobu pachatele. Dohodu o vině a trestu by dle názorů bylo možné využívat pouze u méně závažné trestné činnosti.

V mnoha odůvodněních zaznělo, že dohoda o vině a trestu by urychlila trestní řízení. V některých případech byl odkaz na rychlost řízení jediným. Mezi soudci - muži však zaznělo důležité upozornění, že pokud u dohody o vině a trestu převáží výchovný efekt, ne snaha o co nejrychlejší řízení, pak je z hlediska individuální prevence využívání dohod o vině a trestu vhodné i u mladistvých pachatelů. Někteří respondenti z řad státních zastupkyň uváděli, že je ve sjednávání dohody o vině a trestu možno spatřovat výchovný účinek. V případě soudkyň zaznělo, že dohody o vině a trestu by měly být uzavírány pouze v případě prvotrestaných pachatelů, nikoliv u recidivistů. Napříč kategoriemi lze vysledovat názory, že pokud se mladistvý pachatel podílí na trestním opatření, přijme ho snadněji a může to do budoucna znamenat úspěšnější realizaci jeho výkonu.

Respondenti, kteří nepovažují z hlediska individuální prevence za vhodné využívání dohod o vině a trestu uvedli ve většině případů, že u tohoto institutu postrádají výchovný efekt. Dotázaní, kteří nezaškrtli některou z nabízených variant zpravidla odůvodnili tuto volbu zpravidla z důvodu nedostatečných informací ohledně dohodovacího řízení.

Otázka č. 19

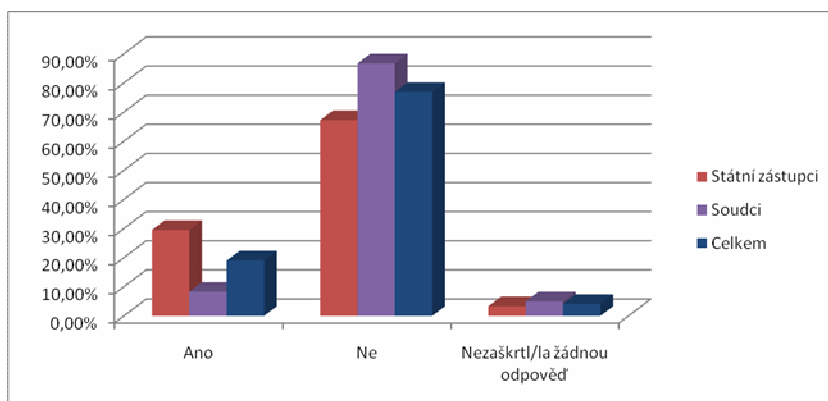
Domníváte se, že kontrola uloženého trestního opatření domácího vězení mladistvému pachateli může být efektivní pouze prostřednictvím namátkových kontrol probačních pracovníků, aniž by byl zaveden elektronický monitoring mladistvých pachatelů?

ano   ne

Odůvodněte, prosím, svůj názor: .....

Nejvíce respondentů (76,9 %) se klonilo k názoru, že kontrola uloženého trestního opatření domácího vězení mladistvému pachateli nemůže být efektivní pouze prostřednictvím namátkových kontrol. Přičemž nejednoznačněji se k negativní odpovědi klonily soudkyně s 90 %, poté s 83,3 % soudci, státní zástupkyně s 68,9 % a s 62,5 % státní zástupci. Státní zástupci – muži považují kontrolu trestního opatření domácího vězení pouze prostřednictvím namátkových kontrol probačními pracovníky ve 31,25 %, státní zástupkyně ve 28,9 % a muži soudci v 10 % a soudkyně v 6,7 % za nedostatečnou. Zbývající respondenti nezaškrtili žádnou odpověď, zpravidla však svoje rozhodnutí i odůvodnili.

	státní zástupci			soudci			Celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	5	13	29,5 %	3	2	8,3 %	23	19 %
ne	10	31	67,2 %	25	27	86,7 %	93	76,9 %
nezaškrtil/a žádnou odpověď	1	1	3,3 %	2	1	5 %	5	4,1 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Odpověď „ano“ zvolilo:

5 státních zástupců – mužů a svoje rozhodnutí odůvodnilo:

- pouze při malém počtu odsouzených a zvýšené kontrole, u zdejšího okresního soudu trest dosud neuložen (6 let)
- může, ale ne jako technické zařízení. Ovšem obava z vězení může působit dostatečně preventivně i při kontrole. (5 let)
- u mladistvých je větší obava z návštěv Probační a mediační služby než u dospělého, proto bude opatření respektovat (7 let)
- mladiství jsou osoby nezralé a ve většině případů odklon pomáhá, zbytečná kriminalizace (27 let)
- většina mladistvých pachatelů přece jen není tolik „pokřivená“ jako dospělí pachatelé, u mladistvých by tak dané opatření mohlo mít výchovný vliv, což technika v podstatě znemožňuje; u těch více „pokřivených“ přichází opět spíše v úvahu přísnější trestní opatření (3,5 roku).

13 státních zástupců – žen, z toho 1 bez odůvodnění:

- za určitých podmínek a ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a Policie ČR, popř. rodiči (3 roky)
- ano, spolupráce s konkrétním probačním pracovníkem je pro mladistvého velice prospěšná, nikoli jen pro výkon kontrol (17 let)
- pokud bude probační úředník komunikovat i se zákonnými zástupci mladistvého, příp. výchovným ústavem, pak by to přechodnou dobu mohlo postačovat. Avšak dojde-li k masivnějšímu ukládání tohoto trestního opatření, pak bude nezbytný elektronický monitoring. (4 roky)
- ve většině případů lze předpokládat i poznatky Policie ČR, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, dalších zařízení či institucí v místě pobytu, působení zákonných zástupců aj. (30 let)
- záleží na počtu kontrol, tedy počtu úředníků Probační a mediační služby a jejich mobilnosti (14,5 roku)
- finanční náklady na elektroniku jsou zbytečné (36 let)
- v případě ochoty pachatele k nápravě (20 let)

- toto trestní opatření u mladistvého nepovažuji za účelné; vzhledem k počtu uložených trestních opatření domácího vězení mladistvému v naší působnosti, tj. 0, dovozuji z uložených trestů dospělým – tam zatím kontrola Probační a mediační služby postačuje (16 let)
- velmi bude záležet na osobnostních vlastnostech a rodinných poměrech mladistvého pachatele, na spolupráci rodičů, školy, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, probačních úředníků, opět nutné individuální posouzení, nelze to zobecnit (7 let)
- záleží na konkrétním postoji mladistvého pachatele a jeho rodinném zázemí, které by ho mělo motivovat k dodržování trestu a pomáhat pracovníkům Probační a mediační služby (11 let)
- ano, pokud to bude v personálních a materiálních možnostech Probační a mediační služby (8 let)
- pokud budou kontroly časté (27 let)

3 soudci – muži, přičemž ani jeden z nich svoje rozhodnutí neodůvodnil.

2 soudci – ženy, jedna svoje rozhodnutí odůvodnila:

- s ohledem na omezený (nízký) počet ukládaného trestního opatření domácího vězení, který vyplývá z právní úpravy a „vhodných“ případů (27 let).

Odpověď „ne“ zaškrtno:

10 soudců – mužů, 3 bez odůvodnění, ostatních 7 uvedlo:

- personální a materiální nedostatečnost Probační a mediační služby (20 měsíců)
- ucelený monitoring (2 roky)
- pouze namátkově nelze uhlídat dodržování výkonu, navíc mladiství si tolik nepřipustí riziko a budou pokoušet osud (4 roky)
- pachatel se bude moci zpětně na něco vymluvit a sehnat si nějakou omluvenku (8 let)
- toto trestní opatření je navíc pro mladistvého nevhodné a bylo by spojeno s takovou publicitou v neprospěch mladistvého (kontroly v bydlišti, náramek např. ve škole), že by převážil negativní vliv, mladiství bude vlastně trestán v několika rovinách. Musela by být

zabezpečena dostatečná kontrola anonymity mladistvých pachatelů.
(6,5 roku)

- není kapacita Probační a mediační služby (39 let)
- obecně nepovažují monitoring domácího vězení pouze cestou Probační a mediační služby za dostačující Trest, resp. trestní opatření domácího vězení musí být neustále pod kontrolou, jinak nemá smysl. Případné spoléhání na rodiče u většiny narušených rodin též není dostatečné. (2 roky)

31 státních zástupců – žen, bez odůvodnění 6, zbývajících 25 odůvodnilo svoji volbu:

- pokud jsou na okrese 3 pracovníci Probační a mediační služby a nemají k dispozici ani vlastní automobil, tak si nedovedu představit jak k namátkovým kontrolám bude přistupováno (17 let)
- s ohledem na možnosti Probační a mediační služby se jeví namátkové kontroly jako málo časté a tudíž i málo účinné (16 let)
- namátková kontrola je zcela neefektivní, navíc pracovníci Probační a mediační služby z kapacitních důvodů nejsou schopni konat ani namátkovou kontrolu, zejména pak v podmínkách rozlehlého okresu s velkými dojezdovými vzdálenostmi (20 let)
- bez efektu, pokud není důsledná kontrola (30 let)
- nedostatek pracovníků Probační a mediační služby, nemožnost faktické kontroly 24 hodin denně
- mám za to, že pouhá kontrola probačního úředníka neodradí mladistvého od porušování trestního opatření domácího vězení (15 let)
- v případě více takových trestních opatření, by nebylo v silách Probační a mediační služby kontrolovat výchovu tohoto trestního opatření (26 let)
- spíše ne, závisí na rodinném zázemí (10 let)
- namátkové kontroly nic neřeší, i při zjištění porušení podmínek tohoto trestního opatření lze nalézt snadnou výmluvu (spal jsem, byl jsem na WC, neslyšel jsem zvonek) (30 let)
- předpokládám, že elektronický monitoring bude zaveden (14 let)

- ❑ namátkové kontroly za současného personálního obsazení Probační a mediační služby jsou pro pracovníky Probační a mediační služby velmi zatěžující a nemohou obsáhnout „pohyb“ pachatele, elektronický monitoring zaznamená přesněji pochybení pachatele při nedodržování podmínek uloženého trestního opatření domácího vězení Probační a mediační služby by mělo být zaměřeno na jinou činnost než na kontrolu tohoto trestního opatření (20 let)
- ❑ kontrola probačních pracovníků je nedostatečná (24 let)
- ❑ není ale nyní reálné elektronický monitoring zavést (15 let)
- ❑ mladistvý pachatel bývá neukázněný, namátkové kontroly by nepřispěly k jeho převýchově (44 let)
- ❑ obecně trest domácího vězení nepokládám za šťastný ani u dospělých pachatelů (10 let)
- ❑ při kontrole Probační a mediační služby jde pouze o zjištění zda se daná osoba zdržuje doma pouze v době kontroly a nikoliv o zjištění zda plní podmínky domácího vězení. Skutečnost, že mladistvý, pokud není přistižen, může porušovat podmínky domácího vězení, působí nevýchovně (24 let)
- ❑ personální obsazenost Probační a mediační služby – jako garanta řádného výkonu je nízká, rovněž nemají dostatečné ekonomické prostředky pro kontrolu výkonu trestního opatření (2 roky)
- ❑ považuji za nedostatečné s ohledem na personální zabezpečení Probační a mediační služby a možnost osobních kontrol (20 let)
- ❑ stejné podmínky pro všechny, navíc mladiství jsou v nedodržování jakýchkoli pravidel velmi vynalézaví (21 let)
- ❑ velice omezené možnosti častých kontrol ze strany Probační a mediační služby, což vede k tendenci nedodržování tohoto opatření (17 let)
- ❑ absolutně nemohou stačit namátkové kontroly. Bylo by to nedostatečné. (3 roky)
- ❑ bez vědomí toho, že je pod stálou kontrolou, bude mladistvý zkoušet, jestli se na porušení trestu dojde. A projde-li to jednou, přestane trest dodržovat úplně. (5 let)
- ❑ neukázněnost mladistvých pachatelů (27 let)

- ❑ namátkové kontroly jsou nedostatečné s ohledem na nízkou četnost, častější kontroly patrně nelze realizovat s ohledem na personální situaci (20 let)
- ❑ zkušenosti ze zahraničí jednoznačně ukazují, že nejhodnější a nejúčelnější je elektronický monitoring, Probační a mediační služba nemá dostatečné kapacity, přičemž zatím jsou tresty domácího vězení (u dospělých) v ČR spíše výjimečné právě z důvodu problematické kontroly (5 let)

25 soudců – mužů, z toho 13 bez odůvodnění a 12 ke svému rozhodnutí uvedlo:

- ❑ nechť se jedná pouze o kontroly namátkové, dle mého názoru musí být mladistvý pachatel monitorován nepřetržitě. Doposud však nemám žádné informace o tom, jak přesně a jakým způsobem by měl elektronický monitoring probíhat. Ideální by bylo, kdyby šlo v jakýkoliv okamžik zjistit, kde se mladistvý pachatel nachází nebo alespoň, že opustil vyhrazený prostor. (12 let praxe)
- ❑ někdy nemusí být vstup umožněn technickou poruchou – zvonek, vypnutá elektřina a další. Jinak celé rodiny budou svědčit, že se v bytě nacházel. (28 let praxe)
- ❑ pouze důsledné technické sledování přinese efekt. Při ukládání většího počtu těchto trestních opatření by musela mít Probační a mediační služba „x násobně“ vyšší počet pracovníků a také by si to vyžádalo intenzivní nasazení Policie ČR.
- ❑ Probační a mediační služby není schopna provádět namátkové kontroly častěji či mimo sídlení města – nemá vozidla; na druhé straně bych považoval za efektivnější místo navýšení financí Probační a mediační služby věnovat tyto finance na administrativu (zapisovatelky, vyšší soudní úředníky, asistenty) (8 let praxe)
- ❑ kontrola musí být stálá a ne namátková, mohou nastat potíže se vstupem do bytu apod. (17 let praxe)
- ❑ vědomí přímé neustálé kontroly a neodvratitelnosti trestního opatření včetně případného výkonu náhradního trestního opatření odnětí svobody nepodmíněně (35 let praxe)

- namátkový systém nemůže být efektivní bez ohledu věku (25 let praxe)
- z logiky věci (nejsou výjimkou domácnosti bez zvonku, dům obehnaný plotem, volně pobíhající psi na pozemku apod.) (6 let praxe)
- nedostatečné personální obsazení Probační a mediační služby (11 let praxe)
- pouze namátková kontrola nemusí odradit mladistvého od porušení režimu trestního opatření (18 let)
- mohou ho kontrolovat minimálně, Probační a mediační služba u nás nemá ani auto, když to uložím mimo okresní město, kontrola bude nulová (15 let)
- kontrola probačních pracovníků nemůže být dokonalá a přináší sporné momenty (15 let)

27 soudců – žen, 5 bez odůvodnění, 22 soudkyň uvedlo:

- dle místních zkušeností nejsou střediska Probační a mediační služby natolik technicky vybavena (např. chybí osobní vozidla), aby mohla být kontrola Probační a mediační služby prováděna soustavně (4 roky praxe)
- není to efektivní, odsouzeného to svádí k porušování trestu (8 měsíců)
- pracovník střediska Probační a mediační služby nemůže obsáhnout všechny porušené kontroly z časových důvodů (13 let)
- mladiství si neuvědomují závažnost trestné činnosti, odsuzující rozsudek, pokud není důsledně dodržován, pro ně nemá potřebnou vážnost, v případě podmíněného odsouzení si při dalším kontaktu se soudem většinou nevzpomenou, za co byli souzeni a co jim vlastně soud uložil (4 roky a 10 měsíců)
- je nutná (dle mého názoru) důsledná, pravidelná kontrola, která by namátkovými kontrolami nebyla zjištěna (33 let)
- vzhledem k počtu pracovníků Probační a mediační služby je kontrola nereálná (24 let)
- namátková kontrola je nedostačující (36 let)
- je nutno působit kontrolou kontinuálně (8 let)

- namátkové kontroly považují za nedostatečné vzhledem k přístupu většiny mladistvých pachatelů k trestnímu řízení (18 let)
- elektronický monitoring by byl spolehlivější a více respektovanější (18 let), (13 let)
- nebude zajištěna dostatečná kontrola plnění trestního opatření, nebude plněn jeho účel (21 let)
- nedostatečné personální obsazení Probační a mediační služby by mohlo způsobit malou četnost kontrol (12 let)
- namátkové kontroly by byly málo časté a tím i neúčinné. Trestní opatření by se tak minulo účinkem, bylo by obcházeno. (35 let)
- namátkové kontroly by byly efektivní pouze v případě, že by odsouzený byl kontrolován několikrát týdně, popř. denně, což však není v silách Probační a mediační služby, proto tyto kontroly nemusí odrážet faktický stav (12 let)
- nemám s tímto opatřením zatím zkušenost, ale stejně jako u dospělých by měl být i elektronický monitoring, neboť namátkové kontroly nemohou být tak četné (9 let)
- plyne z povahy problematiky (7 let)
- hrozí obstrukce při kontrolách, výmluvy na nefungující zvonky, tvrdé spaní apod., které bude nutno vyvracet (13 let)
- namátkové kontroly jsou naprosto nedostatečné, tento způsob kontroly může vést jedině k maření výkonu trestního opatření (17 let)
- minimální zabezpečení četnosti kontrol Probační a mediační služby (33 let)
- není v silách probačních pracovníků být všude, tuto jejich funkci plní dohled probačního úředníka (7 let, z toho 4 trestní)
- nutný elektronický monitoring, kontrola Probační a mediační služby je nefunkční, směšná, formální, nízká frekvence kontrol, značná vzdálenost (14 let soudce)

Celkem 5 respondentů nezaškrtno ani jednu z možných variant:

1 státní zástupce

- nedokážu odpovědět, nemám zkušenosti. Pochopitelně elektronický monitoring je průhlednější a efektivnější (3 roky)

1 státní zástupkyně

- ❑ pokud bude ukládáno pouze prvopachatelům u nichž šlo spíše o ojedinělý exces, pak nepochybně ano (platí i pro dospělé). Pokud bude pokračovat trend ukládat alternativní tresty (jakékoli) i recidivistům, pak možná nepomohou ani náramky... (8 let)

2 soudci, přičemž jeden z nich uvedl:

- ❑ nikdy jsem zatím toto opatření neuložil, stejně tak kolegové u zletilých pachatelů (30let)

1 soudkyně

- ❑ efektivní mohou být obě metody – záleží na lidech a kvalitě techniky. Selhávat může obojí. (20 let praxe)

U respondentů, kteří se přiklonili ke kladné variantě, tj., že kontrola uloženého trestního opatření domácího vězení může být efektivní i pouze prostřednictvím namátkových kontrol probačních pracovníků, aniž by byl zaveden elektronický monitoring, v odůvodněních zaznívalo, že namátkové kontroly bez elektronického monitoringu mohou být efektivní pokud by kontroly byly časté a personální a materiální možnosti Probační a mediační služby to umožní. Zaznívalo, že záležet bude také samozřejmě na konkrétním postoji mladistvého pachatele, jeho rodinném zázemí, které by jej mělo podporovat a motivovat k dodržování trestního opatření, bude záležet také na spolupráci rodičů, školy, orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Kontrolu prostřednictvím namátkových kontrol probačními pracovníky, bez zavedení elektronického systému by akceptovali spíše státní zástupci (31,25 % státních zástupců – mužů a 28,9 % státních zástupců – žen), soudci by tuto variantu kontroly trestního opatření akceptovali pouze v 8,3 % (z toho soudci muži v 10 % a soudci – ženy v 6,7 %). V rámci kategorie státních zástupců zaznělo, že u mladistvých pachatelů je větší obava z návštěv probačního pracovníka než u dospělého pachatele, proto budou opatření více respektovat. Obava z výkonu náhradního trestního opatření odnětí svobody nepodmíněně může na mladistvého působit dostatečně preventivně i při tomto druhu trestního opatření. Trestní opatření domácího vězení jakožto další alternativu k trestnímu opatření odnětí svobody státní zástupci – muži vítají, neboť v případě mladistvých nevedou ke zbytečné kriminalizaci. Trestní opatření domácího vězení by dle státních zástupců – mužů i žen

mohlo mít výchovný efekt na mladistvé pachatele. Jak vyplývá z posouzení odpovědí, volba kladné varianty byla některými repondenty zvolena z tohoto důvodu, že toto opatření je minimálně ukládáno, a proto kontrola pracovníky Probační a mediační služby může být dostatečná. Mezi názory bylo dokonce uvedeno, že finanční náklady na elektronický monitoring je zbytečné vynakládat.

Většina dotázaných (z celkového počtu šlo o 90 %) se klonila k negativní variantě. Namátkové kontroly prováděné pouze prostřednictvím probačních pracovníků, aniž by byl zaveden elektronický monitoring nepovažují převážně zástupci soudcovského povolání za efektivní. Důvody, které uváděli se vztahovaly především k personální a materiální nedostatečnosti Probační a mediační služby – velmi nízký počet pracovníků, nevybavenost vozovým parkem, velké dojezdové vzdálenosti v rámci okresu ... S ohledem na možnosti Probační a mediační služby by četnost namátkových kontrol byla nízká a tudíž neúčinná. V jiných případech zaznívalo, že namátkové kontroly považují respondenti za zcela neefektivní. Pokud mladistvý není přistižen při porušování podmínek tohoto trestního opatření, působí to na něj nevýchovně. Elektronický náramek signalizuje okamžitě porušení stanovených podmínek. Zástupci obou kategorií povolání uváděli potřebu neustálého monitoringu mladistvého pachatele, tzv. kontinuální kontrolu. Taktéž v každé kategorii respondentů bylo poukázáno na možné potíže se vstupem do obydlí, kdy při zjištění porušení podmínek tohoto trestního opatření lze nalézt snadnou výmluvu např. na tvrdé spaní, nefungující zvonek, apod. Pouze důsledné sledování technickými prostředky by dle státních zástupců i soudců bylo efektivní. Někteří respondenti nepovažují domácí vězení za vhodný trest ani u dospělých pachatelů. Mezi argumenty, které zapříčiňují nevhodnost tohoto opatření pro mladistvé, byla uváděna zejména publicita, kterou s sebou přináší uložení tohoto trestního opatření – kontroly v bydlíšti, nošení elektronického náramku. Převážil by negativní efekt, kdy mladistvý by byl trestán v několika rovinách.

Otázka č. 20

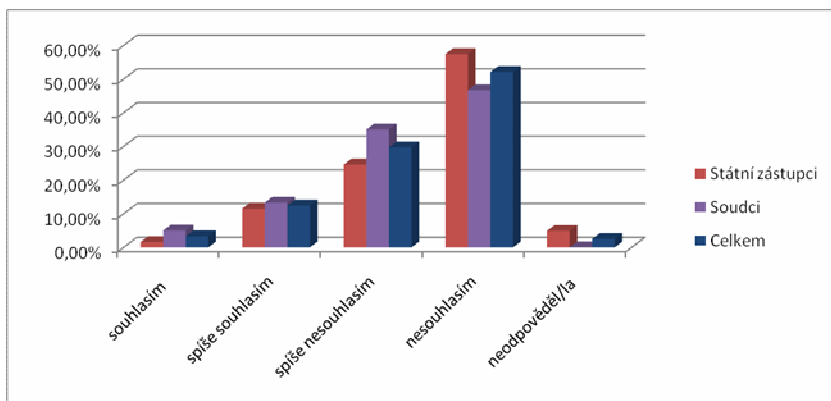
V laické i odborné diskusi ohledně snižování dolní věkové hranice trestní odpovědnosti se objevil názor, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti uspíší zájem mladistvých o sexuální život. Domníváte se, že existuje souvislost mezi snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života?

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

Převážná část respondentů (83,9 %), kteří se k dané otázce vyjádřili, není přesvědčena o tom, že existuje souvislost mezi snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života. S existencí uvedené souvislosti jednoznačně souhlasily pouze 4 dotazované osoby (tedy 3,4 %). Nebyli mezi nimi žádní muži soudci a žádní muži státní zástupci. Souvislost mezi snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života připustila ani ne šestina dotazovaných osob (jde o výběr varianty „souhlasím“ a varianty „spíše souhlasím“). 3 respondenti se k dané otázce nevyjádřili (1 žena státní zástupkyně, 2 muži státní zástupci).

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
souhlasím	0	1	1,6 %	3	0	5,0 %	4	3,3 %
spíše souhlasím	1	6	11,5 %	1	7	13,3 %	15	12,4 %
spíše nesouhlasím	2	13	24,6 %	11	10	35,0 %	36	29,7 %

nesouhlasím	11	24	57,4 %	15	13	46,7 %	63	52,1 %
neodpověděl/la	2	1	4,9 %	0	0	0 %	3	2,5 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Ti respondenti, kteří měli za to, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti uspíší zájem mladistvých o sexuální život, zásadně nepředkládali podrobnější argumentaci pro takový závěr. Někteří respondenti s opačným stanoviskem měli potřebu zmínit důvody podporující jejich tvrzení. Byly poskytnuty následující komentáře:

- souvislost mezi dolní věkovou hranicí trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života lze nejvýše vysledovat u pohlavního zneužívání dětí [žena soudkyně]
- uspíšení sexuálního života mládeže se spíše odvíjí od brzké fyzické vyspělosti mládeže [žena soudkyně]
- dolní věková hranice trestní odpovědnosti a počátek sexuálního života jsou dvě zcela rozdílné kategorie [muž soudce]

- ❑ bude-li snížena dolní věková hranice trestní odpovědnosti, neznamená to, že mladiství budou dříve sexuální vyspělí [muž státní zástupce]
- ❑ určení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti nesnižuje zájem dětí o sexuální život, může však ovlivňovat jeho faktické provádění [muž státní zástupce]
- ❑ na existenci souvislosti mezi dolní věkovou hranicí trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života je možné usuzovat výhradně u sexuálních trestných činů páchaných na dětech [muž státní zástupce]
- ❑ kdo má skutečný zájem o sexuální život, toho snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti nemůže v jeho zájmu výrazně ovlivnit [žena státní zástupkyně]
- ❑ počátek sexuálního života je u každého jedince individuální, a proto z něj nelze vyvozovat zobecňující závěry [opakovaně žena státní zástupkyně]
- ❑ existuje jistá souvislost mezi celospolečenskou morálkou a počátkem sexuálního života [žena státní zástupkyně]
- ❑ právní vědomí mládeže stran snižování dolní věkové hranice trestní odpovědnosti je nízké, na uvedenou souvislost tak nelze usuzovat [žena státní zástupkyně]
- ❑ není potřebné sjednocovat dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti a hranici pro počátek sexuálního života, děti totiž nespojují trestní odpovědnost se svým sexuálním chováním [žena státní zástupkyně]
- ❑ i při stávající dolní věkové hranice trestní odpovědnosti zahajuje většina dětí svůj sexuální život před dovršením patnácti let, pokud nevzniká škodlivý následek, dospělí se o jejich jednání nedozví [žena státní zástupkyně]
- ❑ uváděná souvislost je velmi zjednodušující, zejména se nepřihlíží k současné morálce, stupni vědomosti nezletilých, jejich fyzické vyspělosti apod. [žena státní zástupkyně].

Z předložených vyjádření vyplývají výhrady k prokazování jednoznačné souvislosti mezi snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti

a počátkem sexuálního života. Nebyl však výslovně zmíněn závěr, zda lze v právním řádu připustit rozchod dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a hranice počátku sexuálního života. Naproti tomu byly vymezeny faktory, které mohou mít podpurný vliv na uspíšení zájmu mladistvých o sexuální život.

Otázka č. 21

Znáte z Vaší praxe, že by pachatele z řad mládeže výrazně ovlivnila tzv. virtuální realita (televize, počítačové hry, internet)?

ano ne

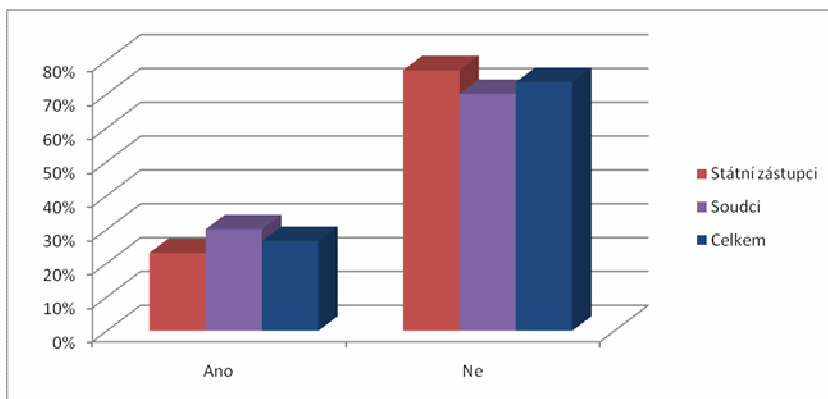
Pokud ano, pak popište v jakém směru a o jaký případ se jednalo, příp. odkažte na sp. zn.: .....

Nejvíce respondentů zvolilo negativní odpověď, tj. 73,5 %, což činilo celkem 89 dotázaných (47 státních zástupců – mužů i žen, 42 soudců – mužů i žen). 26,5 % dotázaných odpovědělo kladně, tj. celkem 32 osob, z toho 14 státních zástupců – mužů i žen a 18 soudců – mužů i žen.

V tomto případě považujeme také z důvodu objektivity za vhodné uvádět u jednotlivých odpovědí délku praxe jednotlivých respondentů.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	4	10	23 %	7	11	30 %	32	26,5 %
ne	12	35	77 %	23	19	70 %	89	73,5 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Odůvodnění respondentů, kteří zvolili odpověď „ano“:

Celkem 4 státní zástupci – muži zvolili odpověď „ano“, přičemž všichni svoji odpověď odůvodnili:

- sprejerství – z výpovědí vyplývá, že jde o módní záležitost, náměty pachatelé získávají na diskusních fórech na internetu (3 roky)
- sprejerství – vlna zájmu, páchání ze strany nezletilých žáků ZŠ, příp. mladistvých na SŠ, po zhlédnutí filmu GYPML, jednalo se o cca 5 případů před řádově 2-3 roky (4 roky)
- nejčastěji využívání emailu (27 let)
- jeden případ – velmi malý chlapec, kolem 6 let věku byl ovlivněn televizním seriálem a přepadl vrstevníka s nožem. (8 let)

Státní zástupci – ženy zaškrtnly kladnou odpověď v 10 případech, z toho ve 3 neodůvodnily, ve zbývajících 7 případech popis ovlivnění mladistvých pachatelů tzv. virtuální realitou byl následující:

- skupina jednoho mladistvého a několika nezletilců se inspirovala filmem „GYMPL“ – chtěli si vyzkoušet sprejování (17 let)
- v případech postříkání a pomalování různých objektů barvou jsem se opakovaně setkala v řízeních ve věcech dětí mladších 15 let i v ří-

zeních proti mladistvým s jejich vyjádřením, že byli inspirováni filmem GYMPL (15 let)

- spáchání loupeže na poště nejméně ve 2 případech (30 let)
- zvyšuje se počet nezletilých (i velmi mladých), kteří zkoušejí sexuální praktiky, které musejí znát z internetu ev. DVD, např. orální sex. praktiky na 1. stupni ZŠ (14,5 let)
- ale ojediněle – způsob loupežného přepadení (10 let)
- použití násilí vůči vrstevníkům (16 let)
- vydírání a fyzické napadání dalšího nezletilce podle počítačové hry – se zbraní (nožem) – (20 let).

Délka praxe státních zástupkyň u neodůvodněných otázek byla 25 let, 27 a 30 let.

Celkem 7 soudců – mužů uvedlo, že se za dobu své praxe setkalo s případy, kdy pachatelé z řad mládeže byli ovlivněni tzv. virtuální realitou a popsali tyto případy:

- šlo o trestný čin dle § 257b odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, kdy mladiství pachatelé shodně uvedli, že je ke spáchání motivovalo shlédnutí filmu GYMPL (12 let praxe)
- šlo o provedení loupeže – motivace televizním pořadem (již starší věc) (28 let praxe)
- určitě takový případ byl (8 let praxe)
- film GYMPL – sprejování (7 let praxe)
- počítačové hry – vražda (11 let praxe)
- opakované případy sprejování po shlédnutí filmu GYMPL (18 let praxe)
- agresivní počítačové hry („střílečky“) ovlivňují jednání mladistvých, ztrácejí zábrany (15 let praxe).

11 soudců – žen kladně odpovědělo na zadanou otázku, přičemž pouze 1 soudkyně svoji odpověď neodůvodnila (14 let praxe):

- film GYMPL – několik případů sprejování (16 let)

- ❑ dnešní mládež je počítačovými hrami a televizí i internetem „fasci- nována“, možná tady vede cesta pro přípravu účinné prevence trest- ní činnosti. Prevenci bych pojala podobně jako projekt v dopravě, tzn. naznačení možných následků trestné činnosti s ukázáním toho, jak konkrétní jednání mladistvého může dopadnout (4 roky a 10 mě- síců praxe)
- ❑ jedná se o více případů spojených s ublížením na zdraví. Většinou násilná trestná činnost. (24 let)
- ❑ zejména u násilných deliktů si mladí pachatelé počínají výrazně brutálněji než v minulosti, kdy tyto vlivy nebyly. Mají dojem, že vše bude bez následků, jak to vidí v televizi, počítačových hrách a na internetu (18 let praxe)
- ❑ poškozování cizí věci – film GYMPL (12 let praxe)
- ❑ v rámci obhajoby mladistvý obžalovaný několikrát uvedl, že zájem zkusit drogu u něj vzbudila relace v televizi. Na internetu byl i popis jak rostlinu konopí pěstovat, jak příjemné může mít účinky apod. V násilné trestné činnosti se mládež inspiruje filmy, kopírují násil- nosti a diví se, za jakých podmínek mohou být odsouzeni pro pokus těžké újmy na zdraví nebo i dokonaný čin. (35 let praxe)
- ❑ film GYMPL motivoval ke spáchání činu jinak trestného dle § 257b odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. (13 let praxe)
- ❑ návody na výrobu opiátů, podněcování k rasově motivované trestné činnosti – stránky nacionalistických skupin (33 let praxe)
- ❑ jde o utlumení citů jedince, neschopnost empatie ve vztahu k ostat- ním, menší rozlišovací schopnost mezi skutečností a realitou a tím související neadekvátní reakce na nežádoucí jednání, motivace z her, TV či PC k protiprávnímu jednání – viz. návod na výrobu drog, touha zkusit to (4 roky praxe)
- ❑ navázání známosti s dívkami za účelem focení – přes internet (soud- ce 14 let).

Odpověď „ne“ zaškrtno:

12 státních zástupců – mužů (20 měs., 2x 2 roky, 2x 3,5 let, 5 let, 6 let, 6,5 let, 7 let, 14 let, 23 let, 39 let.).

35 státních zástupců – žen (1,5 let, 2 roky, 2x 3 roky, 4 roky, 2x 5 let, 6 let, 7 let, 2x 8 let, 10 let, 2x 11 let, 14 let, 15 let, 4x 16 let, 2x 17 let, 4x 20 let, 21 let, 2x 24 let, 26 let, 2x 27 let, 30 let, 36 let, 44 let, 1 státní zástupkyně neuvedla délku své praxe

23 soudců – mužů (7 měsíců, 2x 5 let, 2x 6 let, 2x 7 let, 9 let, 10 let, 2x 12 let, 15 let, 2x 17 let, 21 let, 3x 25 let, 30 let, 34 let, 35 let, 39 let, 17 let)

19 soudců – žen – z toho 17 zaškrtilo odpověď bez odůvodnění (8 měsíců, 4 roky, 8 let, 9 let, 10 let, 11 let, 12 let, 13 let, 16 let, 17 let, 18 let, 24 let, 27 let, 30 let, 33 let, 36 let, 21 let) a 2 státní zástupkyně odůvodnily svoji zvolenou odpověď následně:

- nikdo zatím konkrétně neřekl, že páchá podle televize, psychologové by možná nějaké vzory vystopovali (20 let)
- ale vliv je nesporný (7 let praxe).

Tam, kde dotázaní odpověděli kladně, pak se v každé skupině respondentů, tedy jak soudců, tak státních zástupců, objevily případy, kdy inspirací provinění (či činu jinak trestnému) dle § 257b odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, byl film GYMPL, tj. jde o pachatele sprejery. Celkem odkazovali respondenti na film Gympl ve 28 %, což odpovídá 9 případům z kladných odpovědí. Pokud respondenti odkazovali na film Gympl, tak zpravidla odkazovali na vícero případů v jejich praxi, které byly ovlivněny tímto filmem.

Mezi další případy, kdy mládež ovlivnila virtuální realita, byly uváděny počítačové hry, dle nichž byla provedena násilná provinění jako vražda, fyzické napadení a vydírání. Dotázaní však v těchto případech pouze obecně konstatovali ovlivnění počítačovými hrami, neodkazovali na podrobnější kazuistiky.

Televize byla inspirací ke spáchání loupežných přepadení.

Opakovaně bylo uváděno, že v násilné trestné činnosti se mládež nechává ovlivnit filmy či počítačovými hrami, kdy násilné jednání opakují po hrdinech z filmu a mají dojem, že jejich jednání bude bez následků, tak jako když hrají počítačovou hru. V realu je překvapí, že mohou být odsouzení za pokus těžké újmy na zdraví či dokonany čin.

Pokud byl zmiňován internet, pak jakožto zdroj inspirací pro výrobu omamných a psychotropních látek, příp. k podněcování rasově motivované trestné činnosti. Opět šlo o odkaz pouze v obecné rovině.

Zaznělo také (soudkyně) doporučení, že vzhledem k tomu, že dnešní mládež je počítačovými hrami, televizí a internetem velmi ovlivňována, využít tyto informační zdroje k prevenci trestné činnosti, zejména seznámit mládež s možnými trestněprávními následky protiprávního jednání. Respondentka v této souvislosti odkazovala pojmout tato preventivní opatření či řekněme „šot“ obdobně jako „projekt v dopravě“, který běžel v televizi a rozhlase.

Otázka č. 22

Považujete zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za kvalitně zpracovaný právní předpis?

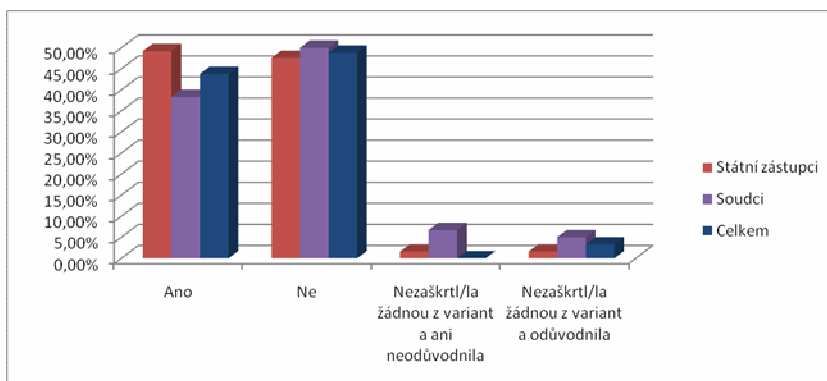
ano   ne

Odůvodněte, prosím, svůj názor: .....

48,8 % respondentů se přiklonilo k odpovědi „ne“, odpověď „ano“ zvolilo 43,8 % dotázaných. Zajímavě dopadlo vyhodnocení této otázky u státních zástupců – mužů, kdy polovina (tj. 8 státních zástupců) zhodnotilo zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, jako kvalitně zpracovaný právní předpis, avšak druhá polovina (tj. 8 státních zástupců) se přiklonila k variantě, že posuzovaný zákon nelze považovat za kvalitní právní normu. Obdobně hodnotily zákon o soudnictví ve věcech mládeže státní zástupci – ženy, které se v rámci této kategorie ve 48,9 % klonily k odpovědi „ano“, ve 46,7 % k odpovědi „ne“, ve 2,2 % nezaškrtnly ani jednu z možných variant a ani neodůvodnily a ve 2,2 %, tj. jedna státní zástupkyně nezaškrtnla žádnou z navržených variant a své rozhodnutí odůvodnila tím, že se nelze jednoznačně vyjádřit zda je předpis kvalitně zpracován či nikoli, neboť některé části jsou kvalitní a některé nikoli (např. část týkající se řízení ve věcech mladších 15ti let). Zástupci soudcovského povolání se klonili k negativní odpovědi, kdy 50 % soudců a 50 % soudkyň (vždy v rámci své kategorie – muž, žena) zaškrtnli variantu „ne“. 43,4 % soudců

a 33,3 % žen považuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže za kvalitní právní normu. Ani jednu z variant nezaškrtno a ani neodůvodnilo 4,1 % ze všech respondentů, 3,3 % ze všech dotázaných sice nezaškrtno některou z navržených variant, avšak svoji odpověď odůvodnilo. V závorkách u odpovědí, které byly odůvodněny uvádíme délku praxe respondentů.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
ano	8	22	49,2 %	13	10	38,3 %	53	43,8 %
ne	8	21	47,6 %	15	15	50 %	59	48,8 %
nezaškrtnl/la žádnou z variant a ani neodůvodnila	0	1	1,6 %	1	3	6,7 %	5	4,1 %
nezaškrtnl/la žádnou z variant a odůvodnila	0	1	1,6 %	1	2	5 %	4	3,3 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Odpověď „ano“ zvolilo:

8 státních zástupců – mužů, z toho 2 svoji odpověď neodůvodnili, zbývajících 6 uvedlo:

- ale nutno provést drobné dílčí změny (6 let)
- ano, nicméně s výhradami (3 roky)
- dostatečná škála opatření, které lze uložit mladistvým i dětem mladším 15 let (zde až od 1. 1. 2010) a stejně tak odlišných postupů v řízení (např. výchovná opatření, § 70 zákona č. 218/2003 Sb., ochrana soukromí mladistvých pachatelů) § 14 zákona č. 218/2003 Sb. (3,5 roku)
- má drobné nedostatky, ale jako celek vcelku jde (8 let)
- zpočátku jsem byl skeptický, ukazuje se však, že se jedná o vcelku odpovídající předpis (39 let)
- nepřináší výrazné aplikační problémy. Změnit by však potřebovala povinnost státního zástupce podat návrh dle § 90 ZSM vždy, když je zjištěn čin jinak trestný. Podání takového návrhu by mělo být na jisté úvaze státního zástupce. (2 roky)

13 státních zástupců – žen, z toho 13 bez odůvodnění, 9 odůvodnilo následovně:

- ne na vše je zcela pamatováno, ale je vždy třeba právní předpis aplikovat i ve spojení s dosud uznávanou praxí soudů v obdobných trestních věcech (17 let)
- za současného stavu se domnívám, že je dostačující; jednotnějšímu výkladu v mezních případech by pomohly judikáty (16 let)
- ale trvalo delší dobu, než jsem k tomu dospěla (14,5 let)
- původní obavy praxe nepotvrdíte (36 let)
- spíše ano, s menšími výhradami – úprava vazby (21 let)
- je třeba ještě zpracovat část zákona, týkající se nezletilých. Není zde možnost takového pachatele řešit v přípravném řízení, což v případech bagatelní trestné činnosti není vhodné. (5 let)
- v celku ano, praxe jednotlivých krajů se liší, řízení ve věcech nezletilých je zvláštním typem řízení, probíhá dle občanského soudního řádu, ale vychází z přípravného řízení trestního, v praxi to komplikuje dokazování (7let)
- prošel už řadou úprav a novelizací – zejména § 93 ZSM (11 let)
- počáteční „nedůvěra“ v kvalitu zákona byla překonána, předpis se v praxi osvědčil (5 let).

13 soudců – mužů, z toho 5 bez odůvodnění a 8 s následujícím odůvodněním:

- dosud jsem se nesetkal s nějakým problémem, který by nebylo možné vyřešit (mám na mysli nějaký zásadní problém) (12 let praxe)
- kvalitní ano, leč poměrně složitý (39 let praxe)
- některá ustanovení jsou převzata z jiných evropských úprav, ovšem nejsou dobře aplikovatelná na naše podmínky – napomenutí s výstrahou, odstoupení od stíhání; bylo by vhodné prodloužit dobu vazby u všech mladistvých na 6 měsíců a zjednodušit vazební princip – nadbytečné převedení rozhodování o prodloužení na nadřízené soudy, což zapříčiňuje neustálé přeposílání spisu. Existuje přece možnost opravného prostředku. (7 let praxe)

- spíše ano – s výjimkou nesnížení dolní hranice trestního opatření obecně prospěšných prací na polovinu a projednávání věcí nelzeťilých ve věku např. 5 let za činy jinak trestné, zavedení a realizace restorativní justice se spolupodílí na snížení kriminality (35 let praxe)
- s výhradami – úprava vazby, snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na 14 let (25 let praxe)
- jde v podstatě o seznam výjimek z obecné právní úpravy (5 let)
- v dosavadní praxi nezpůsobila jeho aplikace žádný závažný problém (5 let praxe)
- funguje uspokojivě, není zbytečně obsáhlý (30 let)

10 soudců – žen, z toho polovina bez odůvodnění a polovina odůvodnila následovně:

- částečně – až čas ukáže (+ praxe) klady a zápory zákona (13 let)
- praxe ukáže (8 let)
- po provedené novelizaci § 93 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže již ano (13 let)
- vystihuje specifika této oblasti (13 let)
- spíše ano, navazuje na zákon z 1. republiky, nedostatky se najdou vždy, ale hodnotím-li zákon jako celek, pak jde o poměrně kvalitní zákon. (7 let)

Odpověď „ne“ zvolilo:

8 státních zástupců – mužů, z toho 2 bez odůvodnění a 6 s následujícím odůvodněním:

- neměl být vůbec, postačila úprava v trestního řádu (23 let)
- příliš široká obhajoba v přípravném řízení před zahájením stíhání, kolize § 172 odst. 2c trestního řádu s § 70 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (5 let)
- několik nedostatků – § 35 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže – mladistvý, který už bude postižen přímým výkonem trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody, bude po vykonání např. 2 měsíců v postavení osoby netrestané, zatímco u mladistvého,

na kterého stačilo působit pouze podmínkou, hrozí např. kvalifikace dle § 205 odst. 2 trestního zákoníku; prodlužování vazby v přípravném řízení je příliš formální; nutná účast mladistvého u hlavního líčení, je-li recidivistou, také není již z výchovného hlediska nutná; zbytečně rozšířená nutná obhajoba i na část přípravného řízení před zahájením vyšetřování (4 roky)

- ❑ stále chybí v III. hlavě zákona o soudnictví ve věcech mládeže možnost okresnímu státnímu zastupitelství podat či nepodat návrh dle § 330 odst. 1 trestního řádu (rozhodnutí o osvědčení); pokud by věc předjednal orgán sociálně-právní ochrany dětí příp. za součinnosti s Probační a mediační službou ještě ve fázi řízení před policejním orgánem a zjistil stav věci – mohlo by okresní státní zastupitelství v bagatelních kauzách učinit záznam, že podání návrhu a postavení nezletilce před soud je neúčelné (7 let)
- ❑ zejména vůči osobám mladším 15 let, zbytečně stavíme děti před soud a státní zástupce odklání; nevyřešeno zabránění věci, stačilo by projednání před státním zástupcem až velmi závažné věci by se měly dostat před soud (27 let)
- ❑ nikoli, jde o nedostatečný právní předpis, šitý horkou jehlou s tím, že až „praxe a judikatura ukáže“, což je ostatně bolest celé naší legislativy, že nejdříve se vytvoří zákon a pak teprve následuje vše, co tomu mělo předcházet. Trochu více anglosaského pohledu na právo by neškodilo. Přitom se nabízelo dost osvědčených vzorů i z okolních vyspělých demokracií a náš prvorepublikový zákon, které šly převzít bez větších úprav. (6,5 roku)

21 státních zástupců – žen, z toho 5 bez odůvodnění a 16 s následujícím odůvodněním:

- ❑ zákon nepočítá s řídkou, ale existující eventualitou nebezpečných mladistvých pachatelů, výchovně neovlivnitelných, před nimiž je potřeba ochránit společnost, úzkostlivě se soustředí na ochranu pachatelů (3 roky)
- ❑ ohledně dětí pod 15 let, kdy by měly mít opatrovníky z řad advokátů již u přípravného řízení a nikoli až u soudu (17 let)

- ❑ není soulad zákona ve věcech mládeže s trestním řádem, např. v úpravě vazby, úprava v zákoně ve věcech mládeže je paradoxně vůči mladistvým nepříznivější, když u dospělých je nutno o prodloužení vazby rozhodnout nejpozději po 3 měsících bez ohledu na právní kvalifikaci, u mladistvých je u závažných provinění základní doba vazby 6 měsíců, poté se případně prodlužuje o dalších 6 měsíců.

Pokud jde o nezletilé pachatele, není vůbec upravena otázka souhlasu osob blízkých, jako poškozených s dalším řízením, což v praxi vede k tomu, že pokud se např. dva sourozenci – 14letý a 15letý, společně dopustí krádeže vůči své babičce, proti mladistvému je věc vzhledem k neudělení souhlasu s trestním stíháním odložena, vůči nezletilému dál probíhá prověřování a je podán soudu návrh na uložení opatření podle § 90 a násl. zákona ve věcech mládeže.

Nesouhlasím s obligatorností návrhu státního zástupce na uložení opatření dle § 90 odst. 1 zákona ve věcech mládeže. Je to neúčelné, nákladné, zdlouhavé. Většina nezletilých, kteří se poprvé dopustí protiprávního jednání, si vezme poučení již z policejního šetření a z projednání věci s orgánem sociálně právní ochrany dětí. V řadě těchto případů jsou podávány návrhy soudu již s vědomím, že od uložení opatření bude upuštěno. Mám za to, že návrhy na opatření soudu by měly být podávány jen v případech závažných činů jinak trestných nebo v případech, kdy se nezletilá osoba dopouští činů jinak trestných opakovaně. (20 let)

- ❑ nedostatky musela napravit praxe (30 let)
- ❑ neztotožňuji se s tím, že čin spáchaný mladistvým se nazývá proviněním, což z jazykového hlediska nevyjadřuje závažnost tohoto skutku (6 let praxe)
- ❑ předpis na počátku přinášel aplikační obtíže, které byly postupně novelami a rozhodovací praxí soudů odstraňovány. V případě řízení ve věcech dětí mladších 15 let, pak tento předpis byl rozsahem opatření de facto nedostatečný. (4 roky)
- ❑ postup vůči dětem mladším 15 let je podstatně tvrdší a bez možnosti řešení věci státním zástupcem, než u mladistvých. Místní příslušnost působí značné komplikace, v podstatě znemožňuje zkrácené řízení (obhájce od zahájení úkonů, nutná zpráva orgánu sociálně-právní

ochrany dětí před předáním soudu...), přičemž právě rychlá reakce na prohřešek je u mladistvých nejdůležitější. „Přenášení“ místní příslušnosti také řízení protahuje. (8 let)

- ❑ není dobře propojen s trestním řádem, některé zavaděné instituty nebylo možné řadu let po jeho účinnosti vůbec použít, úprava vazby mladistvých je mnohem horší než u dospělého atd. (10 let)
- ❑ neprovázanost s trestním řádem, zejména při úpravě vazebního řízení; při rozhodování o zrušení opatření uložených dle § 93 odst. 1 není státní zastupitelství účastníkem řízení (30 let)
- ❑ zejména v oblasti řízení u nezletilých osob, resp. osob mladších 15 let, kdy se prolínají různá řízení (trestní řád, občanský soudní řád) (20 let)
- ❑ obsahuje celou řadu problematických ustanovení (místní příslušnost, nutná obhajoba, společné řízení, úprava v hlavě III. nedostatečná – např. přeměna ochranné výchovy na ústavní výchovu; umístění mimo ústav (15 let)
- ❑ obsahuje neurčité pojmy (např. umístění mladistvého místo vazby do péče důvěryhodné osoby), dále odkazy na jiné zákony, řada problémů řešena praxí (44 let)
- ❑ jeho aplikaci brání finanční a personální nedostatečnost orgánů a organizací zajišťujících realizaci a kontrolu (10 let)
- ❑ dítě mladší 15 let má méně práv než mladistvý pachatel v rámci prověřování jeho trestné činnosti (není obligatorní účast obhájce při jeho výslechu jako podezřelého) má advokáta až v řízení dle § 90 a násl. zákona o soudnictví ve věcech mládeže (24 let)
- ❑ přes problémy – neřešeno ani další zákonnou úpravou. Zejména problémy ohledně místní působnosti – speciální úprava u nezletilých je nadbytečná a neefektivní (20 let)
- ❑ pokud byla potřeba samostatného kodexu, měl být zpracován tak, aby nebyl pouze částečnou úpravou, zejména co do procesních ustanovení, která musela být posléze řešena pro nejasnost výkladu judikaturou (8 let).

15 soudců – mužů, z toho 9 bez odůvodnění a 6 s následujícím odůvodněním:

- ❑ zejména po přijetí a účinnosti trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.) (8 let praxe)
- ❑ nedostatečnou považují celou hlavu III, úpravu vazby, délky trestních sankcí (atd.) (17 let praxe)
- ❑ má spoustu mezer a je „bezzubý“ v některých ustanoveních (11 let praxe)
- ❑ v otázkách prodlužování vazby zcela nelogicky jiná úprava nežli v trestním řádu. Maximální doba vazby je krátká. (12 let praxe)
- ❑ zbytečně rozsáhlý, úprava by měla být součástí trestního zákoníku a řádu (15 let praxe)
- ❑ vazební řízení (12 let praxe).

15 soudců – žen, z toho 4 neodůvodnily svoji odpověď a 11 státních zástupkyň uvedlo:

- ❑ zejména s ohledem na nejasnosti vyplývající ze subsidiarity občanského soudního řádu, ale i trestního řádu v daných řízeních (8 měsíců)
- ❑ úmysl dobrý – praxe dodnes není schopna realizovat záměry zákonodárce (nedostatečná kapacita a možnosti Probační a mediační služby, absence středisek výchovné péče v okresech, ...) (16 let)
- ❑ jsou zde mezery, např.: Proč nelze použít institut dle § 307 (1) trestního řádu a § 14 zákona o soudnictví ve věcech mládeže u některých případů trestné činnosti podle § 242 trestního zákona, nyní § 187 trestního zákoníku? (4 roky 10 měs.)
- ❑ předcházející právní úprava zakomponovaná do trestního zákona byla přehlednější, zřejmě i účinnější (24 let)
- ❑ určité výchovné vlivy se přecenily (navrhuje vypustit přebytný institut probační a mediační služby, která se jeví jako neefektivní pro uvedené působení v trestní agendě všech skupin pachatelů) (18 let)

- ❑ především chybí zvláštní způsob řešení pro rozhodování o dětech mladších 15 let podle tohoto zákona, když řízení podle občanského soudního řádu je neadekvátní a nevyhovující (27 let)
- ❑ toho by bylo hodně, ale konkrétně alespoň u nezletilých osob – není vhodný odkaz na občanský soudní řád, občanský proces se v mnohém nehodí – u mladistvých i nezletilých osob by měl být součástí zákona i celý, zvláštní proces. Zvláště úprava vazebního řízení u mladistvého je nedostatečná jednak pro orgány činné v trestním řízení, ale i pro samotné obviněné, které např. nelze ve stejné věci propustit z vazby a znovu vzít, pokud nedodrží podmínky. 2 měsíční sazba je zcela nereálná, nelze stíhat při trestné činnosti řádné provedení přípravného řízení ani dokazování před soudem. Měla by být prodloužena na 4 měsíce. Vazební řízení by mělo být zcela nově, podrobně upraveno v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže bez odkazů na trestní zákoník. (35 let)
- ❑ domnívám se, že by soudnictví ve věcech mládeže mělo být zakomponováno v trestním zákoníku, resp. zákonu o rodině, jak tomu bylo dříve. V případě trestních věcí dochází k situacím, kdy se jedná podle obou předpisů, neboť zákon č. 218/2003 Sb., některé instituty neupravuje (12 let)
- ❑ úprava vazby – trvání vazby – u bagatelních provinění při větší četnosti je nereálné dodržení lhůty 2 měsíců (např. krádeže na útěku); prodlužování vazby – složitá, dlouhá procedura
  - § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. – povinnost státního zástupce podávat obligatorně návrh
  - § 93 – problematické vymáhání plnění uložených opatření a možnost některá opatření v praxi uložit – (např. ne u každého soudu lze zařadit do vlastního výchovného programu, či terapeutického centra, neboť tyto instituty vůbec neexistují, nebo jsou vzdálené natolik, že to pro rodinu mladistvého (nezletilého dítěte) je ekonomicky nereálné (13 let)
- ❑ z hlediska své struktury a provázanosti s trestním zákoníkem, trestním řádem a občanským soudním řádem (17 let)

- úprava je zbytečně složitá, mladiství pachatelé nejsou schopni se orientovat. (33 let)

5 dotázaných nezaškrtlo žádnou z navržených variant, ani neodůvodnilo:

1 státní zástupkyně, 1 soudce a 3 soudkyně

4 respondenti nezaškrtli žádnou z možných variant, přičemž uvedli následující odůvodnění:

1 státní zástupkyně:

- nelze jednoznačně vyjádřit, zda je předpis kvalitně zpracován či nikoli, některé části jsou kvalitní, některé (např. část týkající se řízení ve věcech dětí ml. 15 ti let) nikoli (24 let).

1 soudce

- nejsem si jistý zda např. institut opatrovníka (§ 91 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb.) byl přínosem. Situaci v rodině nezná, na rozdíl od přítomného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. (28 let)

2 soudkyně

- nedá se vyslovit jednoznačné stanovisko. Spíše se domnívám, že postačovala speciální úprava v rámci trestního zákoníku a trestního řádu. (12 let)
- ve většině ano, avšak některá ustanovení přinášejí v praxi problémy (i když některé již s ohledem na účinnost judikatura vyřešila) (9 let)

U respondentů, a to u všech kategorií, kteří odpověděli kladně (43,8 %) na otázku „Považujete zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za kvalitně zpracovaný právní předpis“, zaznívalo, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže lze jako celek považovat, přes počáteční obavy při jeho zavedení, za kvalitní právní předpis. V odůvodněních však velmi často bylo kategorické „ano“ či „ne“, uvedené v položené otázce, tlumeno do „spíše ano, s jistými výhradami“. Bylo poukazováno na nutnost dopracování ustanovení týkajících se nezletilých pachatelů, a to i přes provedené novelizace např. § 93 zákona č. 218/2003 Sb., nesnížení dolní hranice trestního opatření obecně prospěšných prací na polovinu.

V případě vazebního řízení bylo navrhováno prodloužení doby vazby u všech mladistvých na 6 měsíců a celkové zjednodušení vazebního řízení, kdy jako za nadbytečné se jeví převedení rozhodování o prodloužení vazby na nadřízené soudy. V případě napomenutí s výstrahou a odstoupením od stíhání bylo konstatováno, že tyto instituty jsou převzaty z jiných evropských právních úprav a jsou velmi těžce aplikovatelné na naše právní podmínky. Překvapující byla odůvodnění, která poukazovala ještě v dnešní době, tj. cca. 7 let od přijetí zákona, že čas ukáže klady a zápory zákona. Zákon o soudnictví nepřináší dle 43,8 % respondentů zásadnější aplikační problémy. Zejména v kategorii soudců mužů několikrát zaznělo, že se v dosavadní praxi nesetkali se závažnějším problémem, který by nebylo možné vyřešit. Zákon o soudnictví mládeže je dostačujícím právním předpisem, kdy k jeho jednoduššímu výkladu je třeba dospět za pomoci judikatury.

Téměř 49 % respondentů však podrobilo zákon o soudnictví ve věcech mládeže kritice. Za problematickou je považována hlava III. Řízení podle občanského soudního řádu je považováno jako nevyhovující, kdy řízení o dětech mladších 15 let by se mělo dít také dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Mezi další ustanovení, na které bylo nahlíženo kriticky, bylo vazební řízení, zejména složitá a dlouhá procedura prodlužování vazby, nereálné dodržení lhůty stanovené na 2 měsíce. Nutná obhajoba je zbytečně rozšířena i na část přípravného řízení před zahájením trestního stíhání. Jako neúčelný byl zmiňován obligatorní návrh státního zástupce na uložení opatření dle § 90 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, s argumentem, že většina nezletilých, kteří se poprvé dopustí protiprávního jednání, si vezme poučení již z policejního šetření a z projednání věci s orgánem sociálně právní ochrany dětí. V řadě případů jsou podávány návrhy soudu již s vědomím, že od uložení opatření bude upuštěno. Návrhy na uložení opatření by měly být soudu podávány jen v případech závažných činů jinak trestných nebo v případech, kdy se nezletilá osoba dopouští činů jinak trestných opakovaně.

Mezi respondenty, kteří hodnotili zákon o soudnictví ve věcech mládeže několikrát zaznělo, že nebylo třeba vydávat žádný speciální zákon, že postačovala úprava v obecných trestních předpisech, zákon o soudnictví ve věcech mládeže je zbytečně rozsáhlý a úprava složitá. Předcházející právní

úprava zakomponovaná do trestního zákona byla přehlednější. Nedostatky tohoto zákona jsou napravovány praxí, předpis na počátku přinášel aplikační obtíže, které však byly postupně napravovány novelizacemi a rozhodovací praxí soudů. 4 respondenti nezaškrtnli ani jednu z nabízených variant, přičemž se vyjádřili v tom smyslu, že nelze jednoznačně vyslovit stanovisko, kdy některé části jsou zpracovány kvalitně, jiné méně.

Otázka č. 23

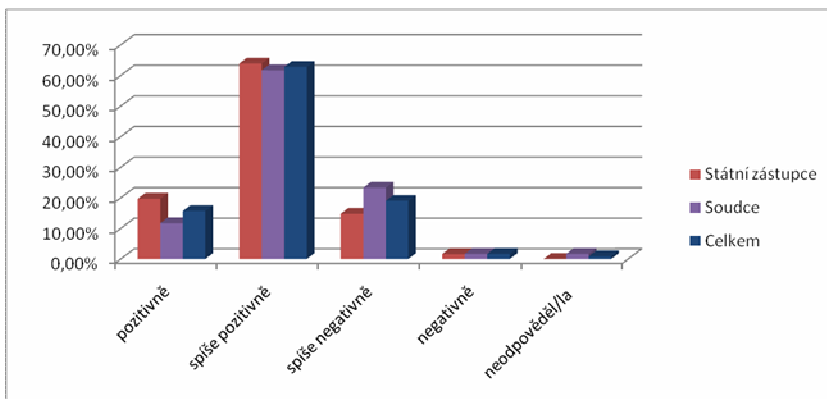
Jak celkově hodnotíte praktické uplatňování zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže?

- pozitivně
- spíše pozitivně
- spíše negativně
- negativně

S jakým největším problémem se potýkáte při výkonu právní praxe v souvislosti s uplatňováním zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže?

Hodnocení praktického uplatňování zákona č. 218/2003 Sb. vyznívá pozitivně. Ve prospěch takového hodnocení se vyslovilo 79,2 % respondentů, kteří se k otázce vyjádřili. Drtivá většina dotazovaných osob zvolila odpověď „spíše pozitivně“ (77). Druhá nejčastěji udávaná odpověď zněla „spíše negativně“ (23), teprve poté následovala odpověď „pozitivně“ (19). Jednoznačně negativně se k praktickému uplatňování zákona č. 218/2003 Sb. vyjádřili 2 respondenti. Odpověď „spíše pozitivně“ byla nejfrekventovanější odpovědí také v rámci dílčích kategorií: soudci (38), státní zástupci (39), ženy (39) a muži (28). Pořadí zbývajících odpovědí bylo shodné s tím, jaké platilo pro základní soubor respondentů. Jedna žena soudkyně se k předmětné otázce nevyjádřila.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
pozitivně	2	10	19,7 %	6	1	11,7 %	19	15,7 %
spíše pozitivně	9	30	63,9 %	18	19	61,7 %	76	62,8 %
spíše negativně	5	4	14,8 %	5	9	23,3 %	23	19,0 %
negativně	0	1	1,6 %	1	0	1,65 %	2	1,65 %
neodpověděl/la	0	0	0 %	0	1	1,65 %	1	0,85 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Jako největší problém při výkonu praxe v souvislosti s uplatňováním zákona č. 218/2003 Sb. se podle respondentů ukazuje:

- neřešitelnost situace, kdy je podán návrh na ochrannou výchovu a dítě se musí vyšetřit psychologem, přičemž ještě před samotným vyšetřením dítě odcestuje s rodinou do zahraničí a není znám jejich pobyt [žena soudkyně]
- vést řízení podle zákona č. 218/2003 Sb. také ve vztahu k dětem mladším patnácti let [žena soudkyně]
- nedostatečná úprava zvláštního způsobu řízení proti dětem mladším patnácti let, nedoporučuje se stávající odkaz na občanské soudní řízení [žena soudkyně]
- neexistence kvalitních a dostupných terapeutických a výchovných programů [opakovaně žena soudkyně]
- vyrozumívání zákonných zástupců mladistvých, zejména těch mladistvých, kteří jsou umístěni v ústavní či ochranné výchově [žena soudkyně, žena státní zástupkyně]
- celková zbytečnost zvláštního právního předpisu – zákona č. 218/2003 Sb. [muž soudce]
- zajištění účasti mladistvých u hlavního líčení, pokud jsou na útěku z výchovných ústavů, na jejich zajištění se čeká i několik měsíců [muž soudce]
- absence sankcí, jež by bylo možné použít v případě nedodržení nebo neplnění výchovných opatření, jestliže byly pachateli uloženy samostatně [muž soudce]
- nedostatečné využívání výchovných opatření a procesních odklonů v praxi [muž soudce]
- chybějící kontrola opatření podle § 19 odst. 1 písm. a), b), d), e), f) zákona č. 218/2003 Sb. [muž soudce]
- specifická koncepce vazebního řízení a zejména trvání vazby [opakovaně žena soudkyně, muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- aplikace ustanovení § 64 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., nejde-li o řízení proti uprchlému, nelze hlavní líčení a veřejné zasedání konat v nepřítomnosti mladistvého (zejména ve vztahu ke konání veřejné-

- ho zasedání ve vykonávacím řízení, např. přeměna obecně prospěšných prací, dochází k odmítavému postoji mladistvých, což řízení protahuje a často nezbyvá než vzít mladistvého do vazby; lze doporučit, pokud by mladistvý dosáhl v době konání veřejného zasedání devatenáct let a nebyl by dán jinak důvod nutné obhajoby, netrvat na jeho povinné účasti na řízení [muž soudce, žena státní zástupkyně]
- ❑ neochota některých zařízení realizovat opatření podle § 93 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. u dítěte mladšího patnácti let, které má nařízenou ústavní či ochrannou výchovu [muž soudce]
  - ❑ kritika dosavadního způsobu doručování oprávněným osobám, dále místní příslušnosti orgánů činných v trestním řízení, pokud se posuzuje ve věcech, kdy jsou mladiství na útěku z ústavů a páchají trestnou činností v místě trvalého bydliště [žena soudkyně, opakovaně muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
  - ❑ obligatornost podávání návrhů podle § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., správně by měla být státnímu zástupci dána možnost posouzení, zda návrh podá či nikoliv [opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
  - ❑ nutná účast mladistvého u soudu, i když je přítomen obhájce [žena soudkyně, muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
  - ❑ vylučování mladistvých ze společného řízení [muž soudce, žena státní zástupkyně]
  - ❑ místní příslušnost obecně [muž soudce, opakovaně žena státní zástupkyně]
  - ❑ omezení konat společné řízení podle § 38 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., dochází k duplicitnímu vyšetřování, což není ve prospěch vyřešení věci, pachatelé vypovídají v různých procesních postaveních; třebaže se spolupachatelé původně usvědčovali, po rozdělení věci dle § 38 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. využívají ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu a nastává důkazní nouze, příp. jedno a totéž jednání je právně posouzeno rozdílně [opakovaně žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
  - ❑ zformalizované řízení [muž soudce, žena státní zástupkyně, opakovaně muž státní zástupce]

- ❑ pasivní přístup mladistvých na řešení jejich trestních věcí [muž soudce]
- ❑ odmítání spolupráce mladistvého při plnění výchovných opatření [žena státní zástupkyně]
- ❑ opatření ve smyslu § 93 zákona č. 218/2003 Sb. jsou prakticky nevykonatelná u dětí s nařízenou ústavní výchovou [žena státní zástupkyně]
- ❑ malá kapacita středisek výchovné péče [žena státní zástupkyně]
- ❑ špatná přehlednost v judikatuře [žena státní zástupkyně]
- ❑ rozdílný výklad „jednoduchých“ ustanovení zákona č. 218/2003 Sb. [žena státní zástupkyně]
- ❑ nedostatek probačních programů, ale možností Probační a mediační služby při práci s mladistvými pachatelí [muž soudce, žena státní zástupkyně, muž státní zástupce]
- ❑ nedostatečný časový prostor orgánů činných v trestním řízení pro žádoucí naplňování účelu zákona č. 218/2003 Sb. [muž soudce, muž státní zástupce]
- ❑ nadbytečnosti zastoupení mladistvého obhájcem, mohla by stačit kvalifikovaná účast pracovníků Probační a mediační služby či orgánu sociálně-právní ochrany dětí [muž státní zástupce].

Z přehledu problematických aspektů prosazování zákona č. 218/2003 Sb. vyplývá kritika zvláštního přístupu k projednávání a rozhodování věcí mladistvých, příp. i dětských pachatelů. Námitky v podstatě směřovaly proti projevům speciálních zásad, které zde mají přednost před základními zásadami podle obecného právního předpisu (odchylky od obecné příslušnosti soudu, vyloučení konání společného řízení, široce koncipovaná nutná obhajoba aj.). Potřeba zajistit zesílenou právní ochranu mladistvých s sebou přináší jisté těžkosti v práci orgánů činných v trestním řízení. Současně je zřejmé, že ne všechny instituty uvedené v zákoně č. 218/2003 Sb. mohou mít – z pohledu všech dotčených subjektů – očekávaný pozitivní efekt. Třebaže by byla aplikace příslušného ustanovení zákona č. 218/2003 Sb. i přílehlavá, bude vždy záležet na tom, zda má mladistvý pachatel skutečný zájem na vyřešení své věci. Zřejmě nelze mít pochyb o potřebnosti „jiného než standardního přístupu“ k uvedené kategorii pachatelů, je ale faktem, že

právě takový koncept potencionálně rozšiřuje prostor, jak ztěžovat řízení i výkon uložených sankcí. V neposlední řadě je možné upozornit, že zákon č. 218/2003 Sb. může předpokládat užití vhodných institutů, nicméně před jejich aplikací se musí důkladně zohlednit organizační, finanční a personální podmínky pro jejich řádné zabezpečení.

Otázka č. 24

Jak hodnotíte spolupráci Vaší instituce s Probační a mediační službou?

- pozitivně
- spíše pozitivně
- spíše negativně
- negativně

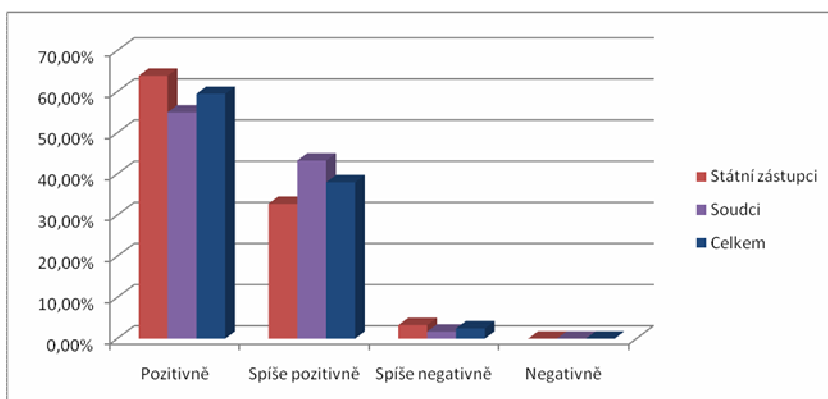
Jaká pozitiva hodnotíte na spolupráci?

Jaké problémy spatřujete ve spolupráci?

V případě této otázky jsme se respondentů dotazovali na jejich spolupráci s Probační a mediační službou. Mimo hlavní otázku jsme respondenty vyzvali k tomu, aby zhodnotili jednak pozitiva, která spatřují ve spolupráci s Probační a mediační službou, ale také případná negativa. 59,5 % respondentů hodnotí (72) spolupráci s Probační a mediační službou pozitivně, spíše pozitivně 38 % (46) a spíše negativně pouze 2,5 % (3). Žádný z respondentů nezhodnotil spolupráci s Probační a mediační službou jako negativní.

	státní zástupci			soudci			celkem	
	muž	žena	%	muž	žena	%		%
pozitivně	7	32	63,9 %	18	15	55 %	72	59,5 %

spíše pozitivně	7	13	32,8 %	12	14	43,3 %	46	38 %
spíše negativně	2	0	3,3 %	0	1	1,7 %	3	2,5 %
negativně	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %
celkem	16	45	100 %	30	30	100 %	121	100 %

Pozitivně, aniž by svoji odpověď blíže rozvedli, odpovědělo 11 osob, blíže odůvodnilo svoji odpověď 61 respondentů:

Soudci jako pozitivní na spolupráci uvedli především:

- operativnost,
- pružnost,
- bezproblémovou komunikaci, a to jak na formální, tak také na neformální úrovni – email, telefon,
- rychlost s jakou jsou Probační a mediační službou řešeny záležitosti, a to i problematické,

- vstřícnost,
- spolehlivost
- trvalý zájem pracovníků Probační a mediační služby
- zprávy či další podkladové materiály předkládané Probační a mediační službou byly hodnoceny jako pečlivě a kvalitně zpracovávané
- kladně byla hodnocena také setkání multidisciplinárních týmů.

Státní zástupci na spolupráci s Probační a mediační službou spatřují jako pozitivní především:

- rychlost
- operativnost
- kvalitu zpracovávaných zpráv
- velice dobrou komunikaci a vstřícné jednání
- iniciativu
- individuální přístup k jednotlivým kauzám, návrh vhodných opatření vůči pachateli
- působení v rámci mimosoudního vyřízení věci – příprava podkladů včetně pro náhrady škody
- rychlost získání podkladů pro uložení výchovných opatření v přípravném řízení

Pouze 4 respondenti soudcovského stavu, kteří hodnotili spolupráci s Probační a mediační službou jako pozitivní (tj. 33 osob) se vyjádřilo k tomu, co ve spolupráci s Probační a mediační službou považují za problematické nedostatečné personální obsazení, časové a finanční možnosti okresního střediska a někdy přílišný formalismus v práci Probační a mediační služby.

8 soudců a soudkyň a 10 státních zástupců a zástupkyň výslovně zdůraznilo, že ve spolupráci nespátřují žádné problémy. Pokud státní zástupci uvedli problémy ve spolupráci, tyto se pak týkaly:

- formalismu některých postupů vyžadovaných vnitřními předpisy
- menší vynutitelnosti postupů Probační a mediační služby
- personální situace (včetně častého střídání zaměstnanců Probační a mediační služby)

- pokud je spolupráce hodnocena jako problémová, zpravidla jde o problém v komunikaci s konkrétním probačním pracovníkem
- neznalost laické veřejnosti instituce Probační a mediační služby a její působnosti.

Muži soudci, kteří hodnotili spolupráci s Probační a mediační službou jako spíše pozitivní (40 %) pozitiva spatřovali v celkové vstřícnosti, aktivitě Probační a mediační služby, ochotě ke spolupráci a odborné fundovanosti. Jako problémovou oblast považují malou mobilitu, občasnou pomalost, nutnost vyžadovat stanovisko Probační a mediační služby k příp. uložení trestu (trestního opatření obecně prospěšných prací). 46,7 % žen soudkyň hodnotilo spolupráci s Probační a mediační službou spíše pozitivně, přičemž 10 z nich odůvodnilo svůj názor. Pozitiva spatřují zejména v rychlosti, vstřícnosti, komunikativnosti, pravidelných setkáních multitýmu, rychlé vyřízení požadavků soudu. Pokud spatřují problémy, pak se jedná zejména o nekvalitní zpracování metodických pokynů Probační a mediační služby, nedostatečné personální a materiální zabezpečení Probační a mediační služby, kdy počet úředníků neodpovídá nápadu, omezená mobilita (nedostatek automobilů). Dále byla zmíněna v jednom případě neodobornost probačních pracovníků, spočívající v nízkém stupni právního vědomí, kdy respondent uvedl, že by se přikláněl k tomu, aby podmínkou pro výkon probačního úředníka bylo vyžadováno právnické vzdělání.

Spíše pozitivně zhodnotilo spolupráci s Probační a mediační službou 43,75 % mužů státních zástupců, přičemž za pozitiva považují výbornou spolupráci v rámci Týmu pro mládež, ochotu, komunikativnost probačních pracovníků, operativnost a rychlost dohody na postupu věci, usnadnění a pomoc v otázkách náhrady škody, v případě mladistvých pachatelů předjednání ukládání výchovných opatření. Na podotázku „Jaké problémy spatřujete ve spolupráci?“ odpověděli pouze 2 muži státní zástupci, kteří zmínili menší vynutitelnost postupů Probační a mediační služby, neznalost laické veřejnosti instituce Probační a mediační služby a jejich možností a dále vhodnost stejného sídla Probační a mediační služby s dalšími justičními orgány v jedné budově. 28,9 % žen státních zástupkyň vidí spolupráci s Probační a mediační službou spíše pozitivně, přičemž pouze 2 respondentky neodůvodnily svoje rozhodnutí. Mezi pozitiva byla uváděna snaha pracovníků Probační a mediační služby o řešení problému, rychlost, včas-

nost, angažovanost a aktivita pracovníků Probační a mediační služby, snaha o nápravu mladistvého delikventa či nezletilého pachatele, prezentace nabídek probačních programů, společný záměr v prevenci kriminality a mezi pozitivní byla také zařazena dobrá znalost právních předpisů. Mezi problémové oblasti byl uváděn nedostatek pracovníků, nedostatečné materiální vybavení, což má vliv na vykonávací řízení, kdy nemusí být činnost Probační a mediační služby řádně plněna, pomalost, nepružnost, přílišný formalismus v metodice Probační a mediační služby, kdy zprávy obsahují někdy shodné údaje s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, občasná neobjektivita a v některých případech je postrádán aktivní přístup ze strany Probační a mediační služby, ačkoliv při uložení věci ze strany státního zástupce je spolupráce dobrá.

Žádný z respondentů nezhodnotil spolupráci s Probační a mediační službou jako negativní.

3. Závěry výzkumu

Předmětem praktické části projektu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“ bylo empirické šetření, jehož cílem bylo zjistit názor oslovených soudců a státních zástupců na otázky věkové hranice trestní odpovědnosti a na další významné aspekty související s fenoménem kriminality mládeže.

Kriminalita mladistvých je nepochybně všudypřítomným problémem moderní společnosti, a to nejen v České republice, ale i v celosvětovém rozměru. V rámci odborné i laické veřejnosti se toho o fenoménu delikvence mládeže napovídalo a napsalo hodně. Relevantnost názorů na tento kriminologický jev je různorodá. Přechází od ověřených faktů, až do empirickým výzkumem dosud nepodložených teorií, názorů a mytů.

Je však nepochybné, že na tento fenomén musí společnost nějakým způsobem reagovat. Jedním z řešení, které bylo v poslední době předloženo, byl záměr snížit věkovou hranici trestní odpovědnosti na čtrnáct let, od čehož se očekávalo efektivnější řešení trestné činnosti páchané mladistvými. Názory na tento krok se různily od těch, kteří toto řešení bezvýhradně

vítali, přes ty, kteří tvrdili, že snížením věkové hranice trestní odpovědnosti se problém kriminality mládeže nevyřeší až po ty, co ho považovali za kontraproduktivní.

V rámci praktické části projektu „Věková hranice trestní odpovědnosti a kriminalita mládeže“ jsme se tedy obrátili na nejpovolanější odborníky, kteří s tímto fenoménem přicházejí denně do kontaktu a jsou odpovědní za jeho praktické a efektivní řešení, tedy soudce a státní zástupce, kteří se v rámci své agendy zabývají soudnictvím ve věcech mládeže.

Předmětem výzkumu bylo empirické šetření názoru těchto odborníků nejenom na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti jako takové, ale i na průvodní jevy s tímto případným krokem spojené. Zkoumán byl také názor odborné veřejnosti na otázky kvality současné právní úpravy dopadající na řešení trestné činnosti páchané mládeží. V neposlední řadě předmětem zájmů empirického šetření byly i otázky související s příčinami kriminality mládeže, čímž měl být empiricky prověřen názor laické veřejnosti na otázky spojené se vznikem tohoto fenoménu.

Z výstupů empirického šetření plyne, že většina z dotázaných odborníků nepovažuje snížení věkové hranice trestní odpovědnosti za adekvátní legislativní reakci na fenomén delikvence mladistvých. Většina respondentů považuje aktuální stav právní úpravy za dostačující a vhodný, neboť odráží historickou tradici i ustálenou aplikační praxi a plně odpovídá rozumovému a mravnímu vývoji mládeže. Odborníci, na rozdíl od laické veřejnosti, od snížení věkové hranice trestní odpovědnosti neočekávají úspěšné řešení tohoto společenského problému, neboť dle jejich zkušeností sankce mládež od páchaní trestné činnosti neodrazuje, takže samotná nižší věková hranice trestní odpovědnosti kriminalitu mládeže nesníží ani neodstraní. Pro úplnost je však nezbytné dodat, že čtvrtina dotázaných by naopak snížení věkové hranice trestní odpovědnosti přivítala, a to z důvodu fyzické, mentální a sociální vyspělosti současné mládeže, která je neporovnatelně vyšší oproti stavu z minulosti, přičemž tato jim umožňuje plně si uvědomovat protiprávnost svého jednání a také jeho důsledky. Velice zajímavým byl názor, že není nezbytné věkovou hranici trestní odpovědnosti snížit plošně, ale pouze u vybraných provinění, a to třeba i pod hranici 14 let. Pouze velmi malá část dotazovaných by věkovou hranici trestní odpovědnosti snížila pod úroveň 14 let plošně. Uvedenému posléze přibližně odpovídá i počet

respondentů vyjadřujících se k vlivu snížení věkové hranice na generální prevenci a na faktické řešení problému kriminality mládeže v podobě jejího očekávaného poklesu.

Při úvahách o snižování věkové hranice trestní odpovědnosti se zejména v laické, ale částečně i odborné veřejnosti rozpoutala diskuze, zda tento krok neuspěchá sexuální vývoj mládeže. Dotazovaným státním zástupcům a soudcům byla proto položena i otázka ohledně vztahu mezi snižováním věkové hranice trestní odpovědnosti a sexuálním životem, přičemž většina respondentů souvislost mezi těmito kategoriemi vyloučila.

Další okruh otázek, které byly respondentům pokládány, se týkal legislativní úpravy zákona o soudnictví ve věcech mládeže v návaznosti na aplikační praxi. Z výsledků šetření je patrné, že většina respondentů považuje škálu opatření, kterou nabízí zákon o soudnictví ve věcech mládeže za dostatečnou. Obdobně se většina respondentů vyjádřila kladně i ke konkrétní podobě stávajících opatření, přičemž za všechny jsme se respondentů dotázaly na dostatečnost horní hranice trestního opatření obecně prospěšných prací a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Pokud měli respondenti kriticky hodnotit efektivitu jednotlivých opatření dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, tak z těch, které lze uložit mladistvému, který se dopustil provinění, byly jako nejefektivnější označeny obecně prospěšné práce a nejvíce negativní hodnocení se dostalo peněžitému opatření. Opatření, které lze uložit mladistvému, který se dopustil činu jinak trestného, byly hodnoceny zásadně stejně a lze říct, že kvalitou legislativní úpravy a aplikační praxe jako mírně nadprůměrné, přičemž obdobně dopadlo i hodnocení opatření, které je možné ukládat dětem mladších patnácti let.

Empiricky ověřený názor dotázaných státních zástupců a soudců ohledně zákazu zveřejňování informací z řízení vedeném proti dítěti a mladistvému nevyzněl jednoznačně, nicméně většina (avšak nikoliv značně dominující) se přiklonila k souhlasu s tímto zákazem. O něco víc respondentů by bylo více náchylných přistoupit ke zveřejňování informací o mladistvých, než o dětech. Nadpoloviční většina dotázaných by z pohledu individuální prevence uvítala možnost dohod o vině a trestu ve vztahu k mladistvým pachatelům. Uvedené však platí pouze ohledně soudců, u státních zástupců je názor na tuto problematiku rozdělen přesně půl na půl. Drtivá většina

respondentů se staví záporně k nedávnému rozšíření katalogu trestních opatření o domácí vězení.

S ohledem na názory a mýty, které se šíří napříč laickou veřejností, byli respondenti dotazováni i na jejich názor ohledně příčin trestné činnosti mladistvých. Rodina byla respondenty označena jako faktor, který nejvíce ovlivňuje kriminalitu mládeže, zatímco dnes často a intenzivně proklamovaná televize, počítačové hry a internet ji podle jejich názoru ovlivňují nejméně. Na druhém místě byly označeny vrstevnické skupiny, na třetím místě alkohol a drogy, na čtvrtém místě vrozené osobnostní dispozice, na pátém místě trávení volného času a na šestém místě škola. Na rozdíl od populárního a u laické veřejnosti převládaného názoru o značném vlivu virtuální reality na kriminalitu mládeže, pouze čtvrtina respondentů uvedla, že za své praxe měla zkušenost s trestnou činností mladistvých ovlivněnou tímto faktorem.

Úplným závěrem jsme respondenty požádali o sdělení názoru na zákon o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu legislativní úpravy i aplikační praxe a také na zhodnocení kvality jejich spolupráce s Probační a mediační službou. Drtivá většina respondentů hodnotí spolupráci s Probační a mediační službou pozitivně. Názory na legislativní kvalitu zákona o soudnictví ve věcech mládeže se mezi dotázanými značně různily. Přibližně polovina hodnotila právní úpravu kladně a polovina záporně (příčemž negativní názor v celkovém měřítku mírně převažoval), nicméně většina dotázaných se shodla na tom, že praktické uplatňování tohoto zákona lze hodnotit přece jen pozitivně.

PŘÍLOHA – DOTAZNÍK

Pokyny pro vyplnění dotazníku:

U každé otázky zvolte odpověď, která nejvíce odpovídá Vašemu stanovisku. Vybranou odpověď označte křížkem (x) do čtverečku. U těch otázek, kde se předpokládá Vaše volné vyjádření, napište jej prosím čitelně na řádek. Pokud Vám nebude postačovat stanovený počet řádků, využijte druhou stranu listu, přičemž k takové odpovědi připojte také číslo otázky.

1. Pohlaví – zaškrtněte, prosím, zda-li jste žena či muž:

žena muž

2. Jakou profesi v současnosti vykonáváte?

soudce/soudkyně státní zástupce/státní zástupkyně

3. Jaká je celková délka Vaší praxe státního zástupce/státní zástupkyně nebo soudce/soudkyně?

.....
.....

4. Seřad'te sedm uvedených faktorů ovlivňujících kriminalitu mládeže, a to podle toho, jakou mají podle Vašeho názoru relevanci.

Využijte číselnou řadu 1 až 7.

- alkohol a drogy
- rodina
- škola
- vrstevnické skupiny
- televize, počítačové hry a internet

- trávení volného času
- vrozené osobnostní dispozice

5. Domníváte se, že by zákonodárce měl přistoupit k regulaci i dalších sociálně patologických jevů mládeže? Pokud souhlasíte, uveďte, o jaké sociálně patologické jevy se jedná:

ano

.....
.....

ne

6. Podle Vašeho názoru by dolní věková hranice trestní odpovědnosti měla být:

zachována na 15 letech   snížena, a to na ..... let   zvýšena, a to na ..... let

Uveďte, jaké argumenty Vás vedou k uvedenému závěru:

.....
.....
.....
.....

7. Máte za to, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti by vedlo k pozitivním výsledkům ve smyslu generální prevence?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

8. Domníváte se, že by se snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti dosáhlo snížení dětské delikvence?

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

9. Považujete, v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let, škálu opatření, kterou nabízí zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, za dostatečnou (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“)?

- ano, škála opatření by byla i v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let dostatečná
- ne, škála opatření by nebyla v případě snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let dostatečná

Pokud škálu opatření, za předpokladu snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti pod 15 let, považujete za nedostatečnou, pak o jaká opatření byste ji rozšířili?

.....

.....

.....

.....

10. Považujete škálu opatření, kterou nabízí platný zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za dostatečnou?

- ano, škála opatření je dostatečná
- ne, škála opatření není dostatečná

Pokud současnou škálu opatření považujete za nedostatečnou, pak o jaká opatření byste ji rozšířili?

.....

.....

.....

.....

Která výchovná, trestní a ochranná opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, považujete za „neefektivní“? Případně uveďte z jakých důvodů.

.....
.....
.....
.....

Která výchovná, trestní a ochranná opatření dle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, považujete za „nejvíce efektivní“? Případně uveďte z jakých důvodů.

.....
.....
.....
.....

11. Maximální hranici výměry trestního opatření obecně prospěšných prací ve výši 150 hodin u mladistvých pachatelů vnímáte jako:

- dostatečnou
- souhlasil/la bych s jejím navýšením např. na ... hodin
- souhlasil/la bych s jejím navýšením např. na ... hodin

Odůvodněte, prosím, svůj názor:

.....
.....
.....
.....

12. Považujete horní hranici sazby ve výši pěti let u trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce za přiměřenou?

ano, považuji ne, nepovažuji

Odůvodněte, prosím, svůj názor:

.....

.....

.....

.....

13. Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnotte níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit mladistvému, který se dopustil provinění. Označte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

	1	2	3	4	5
dohled probačního úředníka	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
napomenutí s výstrahou	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
ochranná výchova	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
obecně prospěšné práce	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
peněžitá opatření	☐	☐	☐	☐	☐

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

.....

.....

.....

.....

14. Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnoťte níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit mladistvému, který se dopustil činu jinak trestného. Označte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

	1	2	3	4	5
zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
dohled probačního úředníka	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
ochrannou výchovu	☐	☐	☐	☐	☐

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

.....

.....

.....

.....

15. Z hlediska dosažení žádoucí kontroly kriminality mládeže ohodnoťte níže uvedená opatření, která lze na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, uložit dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného. Označte opatření jako ve škole stupnicí 1 až 5.

	1	2	3	4	5
zařazení do terapeutického,	☐	☐	☐	☐	☐

**psychologického nebo jiného
vhodného výchovného programu
ve středisku výchovné péče**

1 2 3 4 5

dohled probačního úředníka

1 2 3 4 5

ochrannou výchovu

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

.....

.....

.....

.....

**16. Se zákazem zveřejňování informací z řízení vedeném proti dítěti
jako pachateli činu jinak trestného:**

- souhlasím
- spíše souhlasím
- spíše nesouhlasím
- nesouhlasím

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

.....

.....

.....

.....

**17. Se zákazem zveřejňování informací z řízení vedeném proti mladistvému
jako pachateli trestného činu:**

- souhlasím
- spíše souhlasím

spíše nesouhlasím

nesouhlasím

Jakou zákonnou úpravu byste doporučovali přijmout?

.....

.....

.....

.....

18. Považujete z hlediska individuální prevence za vhodné využívání tzv. dohod o vině a trestu (plea bargaining) u mladistvých pachatelů?

ano ne

Odůvodněte, prosím, svůj názor:

.....

.....

.....

.....

19. Domníváte se, že kontrola uloženého trestního opatření domácího vězení mladistvému pachateli může být efektivní pouze prostřednictvím namátkových kontrol probačních pracovníků, aniž by byl zaveden elektronický monitoring mladistvých pachatelů?

ano ne

Odůvodněte, prosím, svůj názor:

.....

.....

.....

.....

20. V laické i odborné diskusi ohledně snižování dolní věkové hranice trestní odpovědnosti se objevil názor, že snížení dolní věkové hranice trestní odpovědnosti uspiší zájem mladistvých o sexuální život. Domníváte se, že existuje souvislost mezi snížením dolní věkové hranice trestní odpovědnosti a počátkem sexuálního života?

- souhlasím
 spíše souhlasím
 spíše nesouhlasím
 nesouhlasím

.....
.....

21. Znáte z Vaší praxe, že by pachatele z řad mládeže výrazně ovlivnila tzv. virtuální realita (televize, počítačové hry, internet)?

- ano ne

Pokud ano, pak popište v jakém směru a o jaký případ se jednalo, příp. odkažte na sp. zn.:

.....
.....
.....
.....

22. Považujete zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, za kvalitně zpracovaný právní předpis?

- ano ne

Odůvodněte, prosím, svůj názor:

.....
.....

.....
.....

23. Jak celkově hodnotíte praktické uplatňování zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže?

- pozitivně
- spíše pozitivně
- spíše negativně
- negativně

S jakým největším problémem se potýkáte při výkonu právní praxe v souvislosti s uplatňováním zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže?

.....
.....
.....
.....

24. Jak hodnotíte spolupráci Vaší instituce s Probační a mediační službou?

- pozitivně
- spíše pozitivně
- spíše negativně
- negativně

Jaká pozitiva hodnotíte na spolupráci?

.....
.....
.....

Jaké problémy spatřujete ve spolupráci?

.....

.....

.....

Děkujeme Vám za vyplnění všech odpovědí.

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

- Čentěš, J., Magvašiová, A. K aplikácii institútu konania o dohode o vine a treste. *Trestněprávní revue*. 2008, č. 1.
- Dorr, A., Kovaric, P. Some of the people some of the time – but which people? In Palmer, E. L., Dorr, A. (ed.) et al. *Children and the faces of the television: Teaching, violence, selling*. New York: Academic, 1980.
- Fanti, K. A., Vanman, E., Henrich, C. C., Avraamides, M. N. Desensitization to Media Violence Over a Short Period Time. *Aggressive Behaviour*. 2009 (Volume 35) č. 2.
- Felson, R., Savolainen, J., Aaltonen, M., Moustgaard, H. Is the association between alcohol use and delinquency causal or spurious? *Criminology*. 2008, č. 3.
- Fergusson, D. M., Lynskey, M. T., Horwood, L. J. The effects of unemployment on juvenile offending. *Criminal Behaviour and Mental Health*. 1997, č. 7.
- Filičko, M. Dohoda o vine a treste. *Justičná revue*. 2006, č. 8–9.
- Geadwell, M. Bod zlomu: O malých příčinách s velkými následky. Přeložil Weiss, M. Praha: Dokořán, 2006.
- Gibbons, S. The costs of urban property crime. *The Economic Journal*. 2004, č. 114.
- Heller, J. *Die gescheiterte Urteilsabsprache*. Baden-Baden: Nomos-Verlag, 2004.
- Herczeg, J. *Trestné činy z nenávisťi*. Praha: ASPI – Wolter Kluwer, 2007.
- Hulmáková, J. Odklony v trestním řízení ve věcech mladistvých z pohledu rekodifikace trestního práva procesního. In *Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008.
- Chaloupka, L. *Úvod do sociální patologie V. Volný čas, parta a zájmová sféra obtížně vychovatelných dětí a mládeže*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
- Chromý, J. *Cyberbullying – nový fenomén delikvence mládeže*. Státní zastupitelství. 2008, č. 7–8.
- Jelínek, J. et al. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009.

- Kramer, R. Moral Panics and Urban Growth: Official Reactions to Graffiti in New York City, 1990– 005. *Qualitative Sociology*. 2010, č. 3.
- Kratochvíl, V. et al. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- Kratochvíl, V. Vybrané problémy obecné části návrhu trestního zákoníku ČR 2007 z hlediska obhajoby (1. část). *Bulletin advokacie*. 2009, č. 5.
- Kraus, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008.
- Krch, F., Drábková, H. *Současné změny životního stylu a duševní zdraví české mládeže*. Praha: Research Support Scheme, 1999.
- Kuchta, J., Válková, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005.
- Leníček, J. *Street art a graffiti festival Names v Praze*. [citováno 18–07–2010]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/kultura/vytvarne/_zprava/481585.
- Mates, P. et al. *Základy správního práva trestního*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002.
- Marešová, A. *K problematice delikventní mládeže – hlubší pohled na statistické údaje*. *Kriminalistika*. 2000, č. 4.
- Medigovic, U. *Absprachen im Strafverfahren*. In *Voralberger Tage 2007*, Neuer wissenschaftlicher Verlag, Wien – Graz, 2008.
- Musil, J. *Dohody o vině a trestu*. In *Sborník z Mezinárodní vědecké konference „Rekodifikace trestního práva procesního“*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008.
- Musil, J. *Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu*. *Právník*. 2008, č. 3.
- Nakonečný, M. *Úvod do psychologie*. Dotisk 1. vydání. Praha: Academia, 2005.
- Novotný, O., Zapletal, J. et al. *Kriminologie*. 2. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- Orlandi, R. *Plea bargaining in den kontinentaleuropäischen Ländern*. *Österreichische Juristischen Zeitschrift*, 2009, č. 9.
- Ploeger, M. *Youth employment and delinquency: reconsidering a problematic relationship*. *Criminology*. 1997, č. 4.

- Protivínský, M., Kratochvíl, V. Jsou dohody v trestním řízení přípustné a nutné? *Kriminalistika*. 2004, č. 3.
- Růžička, M., Šabata, K. Dohoda o vině a trestu de lege ferenda v České republice a možnosti využití slovenské právní úpravy. *Státní zastupitelství*. 2009, č. 6.
- Schünemann, B. Die Verständigung im Strafprozess – Wunderwaffe oder Bankrotterklärung der Verteidigung? *Neue Juristische Wochenschrift*, 1989.
- Sobotková, V., Blatný, M., Jelínek, M., Hrdlička, M., Urbánek, T. Typologie antisociálního chování v rané adolescenci a jeho vztah k dalším formám rizikového chování. *Československá psychologie*. 2009, č. 5.
- Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck, 2000.
- Spocter, M. A. This is my space. Graffiti in Claremont, Cape Town. *Urban Forum*. 2004, č. 3.
- Sutton, A., Cherney, A., White, R. Crime prevention: principles, perspectives and practices. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Syrový, I. Nárok na dohodu o vine a treste. *Justičná revue*. 2008, č. 8.
- Šámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. *Bulletin advokacie*. 2009, č. 10.
- Šámal, P. et al. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. II. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009.
- Šámal, P.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.
- Šedivý, V., Válková, H. Lidé, alkohol, drogy. Praha: Naše vojsko, 1988.
- Válková, H., Šámal, P., Sotolář, A. Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In Karabec, Z.: Restorativní justice. Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003.
- Vesecká, R., Chromý, J. Vliv televizního násilí na kriminalitu: mýtus nebo realita? *Státní zastupitelství*. 2009, č. 2.

- Vlastník, J. Televizní násilí a zákon. Praha/Olomouc: VŠJAK/Votobia, 2005.
- Vogelová, P. Street art & Graffiti. Krok. 2009, č. 6.
- Vondráková, D. Street art a graffiti. Vandalství vs. umění. Bakalářská práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2006.
- Vráblová, M. Niekoľko poznámok k historicky najmladšiemu odklonu v slovenskom trestnom konaní – dohode o vine a treste. Trestněprávní revue. 2007, č. 7.
- Wilson, B. J., Smith, S. L., Potter, W. L., Kunkel, D., Linz, P., Colvin, C. M., Donnerstein, E. Violence in Children's Television Programming: Assessing the Risks. The Journal of Communication. 2002 (Volume 52), č. 1.
- Zaccalová, P. Graffiti a street art v Brně. Bakalářská práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2007.
- Zehr, H. Úvod do restorativní justice. Přeložili Hasmanová, L., Ouředníčková, L. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.

Vědecká redakce MU:

Prof. RNDr. Jana Musilová, CSc., Mgr. Iva Zlatušková,

Prof. RNDr. Zuzana Došlá, DSc., Mgr. Michaela Hanousková,

Prof. PhDr. Mgr. Tomáš Knoz, Ph.D., Doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.,

Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D., Prof. PhDr. Petr Macek, CSc.,

Mgr. Josef Menšík, Ph.D., Mgr. Petra Polčáková,

Doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D., Prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.,

Prof. PhDr. Marie Vítková, CSc., Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.,

PhDr. Alena Mizerová

VĚKOVÁ HRANICE TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI A KRIMINALITA MLÁDEŽE

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc., Doc. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.,

JUDr. Kateřina Horká, JUDr. Jakub Chromý,

Mgr. Ondřej Štefánik

Vydala Masarykova univerzita roku 2010

Spisy Právnické fakulty MU č. 380 (řada teoretická)

Ediční rada: J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,
N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Zhotovení CD ROM: Tribun EU s.r.o., Gorkého 41, Brno

1. vydání, 2010

ISBN 978-80-210-5359-5